

Zweten in Colombia

September 2023

Piet Buitendijk

Voorwoord

In het begin van het jaar 2020 had ik de groepsreis naar Colombia al geboekt. Waarom Colombia? Nou, ik was al vaker in Zuid-Amerika geweest en had reizen gemaakt in Ecuador en Peru. Nu leek Colombia daar mooi bij te passen. Ik had nog een tweede reden om naar Colombia te gaan. Al enkele jaren volg ik wekelijks Spaanse les bij een leraar die van oorsprong uit Colombia komt. Het leek me leuk nu eens het land te zien waar mijn leraar vaak over vertelde. Naar Colombia dus. Maar toen kwam de corona periode. Het reizen naar het buitenland werd sterk afgeraden en bovendien werd er een negatief reisadvies voor Colombia uitgevaardigd. De geboekte reis op die datum halverwege 2020 werd gecancelled en ik koos een alternatieve vertrekdatum vele maanden later. Ook die reis kon niet doorgaan en ik kreeg een voucher van de reisorganisatie om de reis naar Colombia in een latere periode te maken. Uiteindelijk werd dat dus in september van 2023.

Omdat ik al eerder aanvullende taalcursussen in Spanje gedaan had en dat goed bevallen was, leek het me leuk om de reis naar Colombia te combineren met een weekje Spaanse les voordat de groepsreis zou aanvangen. In Bogotá, waar de groepsreis zou starten, bleek zowaar een taalschool te zijn van International House. Het was even puzzelen met datums, contacten leggen met de reisorganisatie van de groepsreis en het reisbureau dat de taalreis verzorgde. Gelukkig bleek een week taalcursus perfect te kunnen aansluiten op de groepsreis en ook een vliegreis voor mij alleen een week eerder, bleek ook allemaal geregeld te kunnen worden. Hiermee waren alle voorbereidingen gereed en keek ik uit naar deze reis die pas over enkele maanden zou plaats vinden.

Op zaterdag 2 september nam ik de trein naar de luchthaven van Schiphol, om vervolgens dan een nachtje te verblijven in een hotel vlak bij de luchthaven. Dat was handig, omdat mijn vlucht naar Bogotá, de hoofdstad van Colombia, vroeg op de zondagmorgen zou vertrekken. Eenmaal in Bogotá zou ik dan gaan logeren voor een ruime week in hetzelfde hotel dat ook voor de aanvang van de groepsreis gebruikt zou worden. In die week dan ook de cursus van maandag tot en met vrijdag in de ochtenduren bij de taalschool die een eindje buiten het centrum ligt. Hoe ik dan dagelijks van hotel naar school zou reizen, kon ik ter plaatse wel uitzoeken, besloot ik. Na die week zou ik dan een weekend vrij hebben, om dan op de maandagmiddag de reisgroep te ontmoeten. Zo was het geregeld en dat is ook bijna perfect zo gelopen. Eigenlijk kan ik dat iedereen aanraden om aan het begin of aan het eind van een groepsreis een verlenging te boeken. Het geeft je meer inzicht in het land en een verdieping in de cultuurbeleving.

Tijdens mijn reizen heb ik de gewoonte om iedere dag wat aantekeningen te maken over wat ik die dag gezien of meegemaakt heb. Graag noteer ik zoveel mogelijk anekdotes en andere leuke of opmerkelijke dingen die gebeurd zijn. Later als ik thuis ben, werk ik mijn aantekeningen uit en zoek bijpassende foto's. Zo ontstaat er dan een document als dit. Het is vooral bedoeld als herinnering voor mij persoonlijk, of mogelijk is het interessant voor de medereizigers. Ik moet er dan duidelijk bij zeggen dat het mijn verhaal is. Het is niet het verhaal van de groep of de groepsreis. Omdat er tijdens zo'n groepsreis veel vrijheid is om bepaalde activiteiten wel of niet te doen, plaatsen wel of niet te bezoeken, zal niet iedere voormalig medereiziger mijn verhaal op alle punten herkennen.

Dit verhaal bestaat uit twee delen. Het eerste deel beschrijft mijn eerste negen dagen in Bogotá toen ik voornamelijk met die taalcursus bezig was en delen van de stad bezocht. Het tweede deel begint met de eerste ontmoeting met de reisgroep en dan vervolgt het met mijn beleving van die reis.

Om het mogelijk te maken dat ik dit verhaal ook op mijn website kan publiceren, heb ik relevante namen van personen veranderd om de privacy te waarborgen. De naam van de reisbegeleidster heb ik veranderd in Yvonne, in werkelijkheid heette ze volledig anders. Ook de naam van de reisorganisatie heb ik achterwege gelaten. Daar waar het genoemd wordt, heb ik het beschreven als *dé* reisorganisatie.

Zondag 3 september 2023- Bogotá

Bij aankomst op de internationale luchthaven van Bogotá, gaat het toch iets anders dan verwacht. De chauffeur van de bestelde taxi kan ik nergens vinden. Het leek me logisch dat er iemand zou staan met een naambordje direct na de aankomsthal. Ik stuur een sms naar de chauffeur waarvan ik naam en

telefoonnummer weet, met de boodschap dat ik er ben en 'waar kan ik u vinden'. Ik krijg geen reactie en loop nogmaals een rondje langs de rijen en zoek tussen de mannen en vrouwen die een naambordje hooghouden. Helaas mijn naam staat er niet tussen. Geen paniek, er lopen voldoende mannetjes rond die een taxi kunnen regelen. Allereerst ga ik naar het hoekje met de twee pinautomaten om een klein bedrag uit het apparaat te halen, zodat ik wat kleingeld heb. Dat blijkt een goede zet, want het mannetje dat ik aanspreek om voor mij een taxi te regelen, begeleidt me naar buiten en wijst me de echte taxichauffeur aan. Zodra ik op de achterbank zit, houdt het mannetje onvermijdelijk zijn hand op voor de fooi. Gelukkig heb ik nu toch wat briefjes van 5000 en 10000 peso's. Aan de chauffeur vertel ik het adres van het hotel waar ik heen moet, of eigenlijk laat ik hem het adres op papier zien, om misverstanden te voorkomen. Onderweg verbaas ik me al over het drukke en chaotische verkeer in het centrum van Bogotá, maar ik beland veilig en soepel op het adres van mijn hotel in Calle 19. Het blijkt zo'n hotel te zijn waar de portier de deur voor je openhoudt.

Nadat ik me geïnstalleerd heb op mijn kamer op de vijfde verdieping van dit hotel met vijftien etages, ga ik direct naar buiten op zoek naar een supermarkt of iets dergelijks. Een fles water kopen is essentieel, het wordt aanbevolen om het kraanwater niet te drinken. Zodra ik de rustige lobby uitstap, word ik haast overvallen door de enorme drukte op de straat. Ik begrijp nu ook alle waarschuwingen om goed op je persoonlijke bezittingen te letten als je je op straat begeeft. Na even zoeken in de nabije omgeving van het hotel vind ik een groente- en fruitzaak die ook water verkoopt.

Het hotel ligt aan een van de hoofdstraten, Calle 19, waar ontzettend druk autoverkeer is en de trottoirs overvol zijn. Ik zie daar personen lopen, waar ik liever met een boogje omheen wandel. Vlak bij het hotel is ook de kruising met Carrera 6, dat is de echte hoofdstraat voor voetgangers en geheel autovrij. Precies op die kruising met verkeerslichten, is het een gekrioel van mensen en straatverkopers. Hier is het echt de plaats waar je goed op je bezittingen moet letten.

Al op deze eerste dag ervaar ik dat het klimaat in Bogotá heel aangenaam kan zijn, dankzij of ondanks de hoge ligging op 2640 meter. In de middag is de temperatuur ruim twintig graden en vaak wat bewolkt, zodat de felle zon ontbreekt. 's Avonds en 's morgens is het wat frisser, een temperatuur dat met een licht jasje prettig aanvoelt. Hoewel mijn hotelkamer geen airco heeft en ook geen verwarming, blijft het op mijn kamer rond de negentien graden.

Omdat ik een nacht overgeslagen heb, ga ik vroeg naar bed. De mogelijkheid voor een avondmaaltijd in het hotel-restaurant, of ergens anders, sla ik over.

Maandag 4 september 2023- Bogotá - eerste lesdag

Bij het vroege ontbijt van zes uur 's morgens, ben ik de eerste in de ontbijtzaal op de tweede verdieping. Ik word verrast door het uitgebreide aanbod aan warme gerechten en de minimale aanwezigheid van brood. Het wordt een ontbijt van geroosterd brood belegd met roerei en dat zal de komende dagen zo blijven.

Rond half acht vraag ik aan de hotelreceptioniste of ze voor mij een taxi kan regelen. Dat blijkt geen enkel probleem, en na een kort telefoongesprek verwijst ze al naar de portier die me begeleidt naar de gele taxi die op magische wijze al voor het hotel blijkt te staan. Aan de chauffeur laat ik het adres van de taalschool zien, dat ik op een briefje gereed heb. "Zo, dat is in het noorden en dat is nog behoorlijk ver," zegt hij. Ik kan dat bevestigen, want het is een rit van zeker vijftien kilometer en kan door het drukke verkeer een half uur tot drie kwartier duren.

Het wordt een rit vol avontuur naar het gebouw van de taalschool met de naam International House, zeer zeker omdat ik het voor de eerste keer meemaak. Het verkeer is enorm druk, met bussen, drievoudig gelede bussen die men transmilinos noemt, taxi's, motoren, ambulances en voetgangers. Soms heb ik de neiging om te helpen met remmen, mijn rechtersvoet maakt dan die beweging. Vaak gaat een manoeuvre net aan goed of moet de chauffeur stevig op de rem trappen. Wat een chaotisch straatbeeld is het, met ontelbare verkeersknooppunten en een complex systeem van voetgangersbruggen over die knooppunten. Het is een half uur rijden in het spitsverkeer en dan stopt de taxi bij het zwarte gebouw waar de taalschool International House gevestigd is, ik herken het gebouw van de foto op de website. Na ruim een half uur rijden staat de taximeter op 55000 peso's. Zo ben ik ruim op tijd aanwezig, nog voor half negen, zoals op de bevestigingspapieren staat.

Bij de receptie van het gebouw meld ik mij en ik word verzocht te wachten tot iemand van International House mij komt halen. Eenmaal met de lift aangekomen op de vijfde etage, blijkt dat deze vestiging van International House heel kleinschalig is. Ik zie een receptie, een kantoortje en twee kleine leslokalen. De ontvangst is een beetje vreemd, sowieso omdat ik geen andere studenten zie, maar nog het meest vreemd is het, dat men mij nog niet verwacht had. Er verschijnt een dame, Carmen heet ze, zo blijkt later, en ze zegt heel duidelijk dat ze mij pas morgen, dinsdag, verwacht hadden. Een beetje vreemd als je een week les geboekt hebt. Als bewijs laat ik mijn bevestigingsbrief zien waar heel duidelijk 'aanvang op maandag 4 september' op staat. "Ja, dat is dan een fout van ons," zegt Carmen. Bovendien heeft ze vandaag ook geen docent en ook geen groep. Het zullen privélessen worden. Ik houd mijn zucht in. "Maar ik heb wel betaald voor vijf dagen les van ieder vier uur," breng ik te berde. Dan doet ze het voorstel om er dan vier dagen van ieder vijf uur van te maken. Ik kan niets anders doen dan er mee akkoord gaan. Vijf uur privéles achterelkaar lijkt me wel heel intensief. Ze stelt voor dat ik vandaag dan wel alvast een test kan doen.

De receptionist zet mij achter een computer in een van de lokaaltjes en ik begin aan de schriftelijke test. Na een half uurtje ben ik klaar en Carmen komt direct het lokaaltje binnenlopen om te melden dat het resultaat B1 is. Veel meer valt er vandaag niet te doen hier en ik mag morgen terugkomen om negen uur. Men is zo attent om weer een taxi voor mij te bestellen en ik krijg nog een bekertje koffie aangeboden en het kenteken van de bestelde taxi op een briefje. Zodra ik met de lift beneden ben, blijkt dat de taxi met het juiste kenteken al staat te wachten. De terugrit gaat via een andere route die veel sneller is en nu maar 23000 peso's kost. Dat is de helft van de kostprijs van de heenrit vanochtend.

Nu ik toch de rest van de dag vrij heb, wandel ik richting het beroemde Plaza de Bolívar, het plein dat het visitekaartje van Bogotá schijnt te zijn. Het is enorm druk met voetgangers op straat, dus ik neem zo weinig mogelijk mee en let vooral goed op mijn portemonnee. Vanwege het

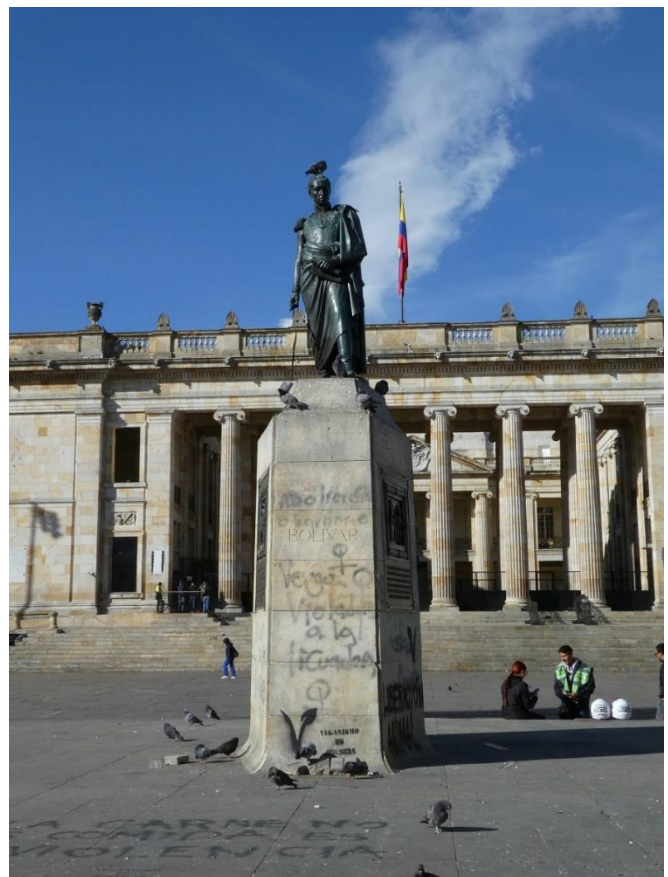
roekeloze verkeersgedrag wacht ik op de oversteekplaatsen braaf op het groene verkeerslicht. Onderweg zie ik veel winkeltjes waar ze rommel verkopen. Ontelbaar zijn de zaakjes om even snel iets te eten, zoals hamburgers en dergelijke. Nauwelijks zie ik een echt restaurant, misschien zijn die nog gesloten, of ze vallen daardoor niet op of ik loop in de verkeerde buurt. Het straatbeeld wordt gedomineerd door de verkopers die hun waren op kledjes uitgestald hebben. De meeste van die artikelen zijn echt rommel, alsof het zo van een zolderopruiming komt.

Het Plaza de Bolívar oogt in het echt minder groots en indrukwekkend dan op die foto's die ik eerder gezien had. Een lange rij witte verkooptenten belemmert het uitzicht op de grote kathedraal. Misschien valt me daarom het Plaza enigszins tegen. Wat wel klopt, is het enorme aantal duiven dat hier rondscharrelt. Die duivenpopulatie wordt in stand gehouden door de verkopers van duivenvoer.

Ook belangrijk: ik vind een pinautomaat die mijn bankpas accepteert, die zit naast een filiaal van Banco de Colombia, vlak bij mijn hotel en bevindt zich in een soort inpandige telefooncel die je van binnenuit kunt afsluiten. Lijkt heel veilig dus.

Als lunch neem ik vandaag een koffie en broodje met vlees (pastel con carne) in een klein zaakje dat Pastelería Holandesa heet voor de luttele prijs van 1,40 omgerekend naar euro's. Terwijl ik mijn broodje eet, kijk ik uit op een dame die op een kledje op het trottoir voor de deur allerlei rommel uit een tas aan het uitsorteren is en de spullen op het kleed rangschikt. Hier kom ik tot rust en besef dat ik bezig ben gewend te raken aan het hectische straatleven.

Dinsdag 5 september 2023- Bogotá

Op deze tweede dag van de cursus, lukt het ook weer om via het hotel heel snel een taxi te regelen. Dit keer neemt de chauffeur een volledig andere route en doet er nu ruim drie kwartier over om in het drukke verkeer van het centrum naar Bogotá Noord te komen. Net op tijd, om vijf voor negen, stopt de gele taxi voor het gebouw van International House en ik mag 44000 peso's afrekenen. Nu maak ik kennis met mijn docente voor de komende dagen en ze stelt zich voor als Jimena Escobar. Een charmante Colombiaanse dame van veertig jaar schudt mij de hand. De komende uren zullen we elkaar bezig gaan houden met het oefenen in de Spaanse taal. Na de kennismaking stelt ze voor om de privés niet alleen in het kleine lokaaltje te gaan doen, maar ook om naar buiten te gaan. Voor vandaag heeft ze het plan om een middagpauze te doen, samen op een terras in de buurt en het voorstel om voor de laatste dag samen enkele wijken van Bogotá te gaan bezoeken. Ik ben er helemaal voor, want om iedere dag van de komende vier dagen vijf uur in dit lokaaltje door te brengen, lijkt me heel zwaar. De les bestaat uit luisteroefeningen, grammatica-oefeningen en vooral veel praten. Ze is heel erg geïnteresseerd in de rondreis van drie weken die ik na afloop van de cursus ga doen en ik laat haar de route zien.

Voor de pauze gaan we tegen half twaalf inderdaad naar buiten en we lopen samen een paar blokken verder en vinden een buitenterras bij een broodjeszaak. Tijdens de koffie en het eten van een broodje gaat de les eigenlijk gewoon door. Ik leer hier bijvoorbeeld dat zwarte koffie hier niet café solo heet, maar in Colombia café tinto genoemd wordt. We delen onze persoonlijke levens en praten zoveel dat het me niet lukt om mijn broodje helemaal op te eten.

Terug in het gebouw van International House gaat de les verder. Als het dan toch twee uur wordt, ben ik een beetje uitgeput en er wordt voor mij weer een taxi besteld. Weer een andere route voor de helft van de prijs van vanochtend, blijkbaar omdat het nu geen spitsuur is.

In de loop van de middag bezoek ik het Museo del Oro, het goudmuseum. Het zou de grootste collectie gouden voorwerpen uit de historie herbergen. Inderdaad met schitterende gouden objecten veilig opgeborgen in glazen vitrines. Eigenlijk kan het mij niet zo heel erg boeien, dus lang blijf ik niet in dit zwaarbewaakte museum.

Als ik het goud museum verlaten heb, blijkt het regenachtig te zijn. Voor een pauze en om te schuilen voor de regen, ga ik weer naar de Pasteleria Holandesa in Carrera 7. Het is bijzonder rustig in het zaakje met slechts zes tafeltjes. Ik ben de enige klant op dit moment, dus ideaal om nu eens aan de man en vrouw achter de balie te vragen waarom dit hier Holandesa heet. Het blijkt dat de eigenaar van Nederlandse afkomst is en daarom de broodjeszaak zo genoemd heeft. We raken verder aan de praat en de man vertelt dat volgens hem Colombia een paradijs is. Ik vind het leuk

dat ik nu eens vrijblijvend een gesprek met een Colombiaan gevoerd heb. Het is buiten weer droog en ik wandel verder door het drukke stadscentrum om zelf te gaan ontdekken of ook ik Colombia een paradijs vind.

Woensdag 6 september 2023- Bogotá

De taxi die deze ochtend voorrijdt, heeft een batterij aan smartphones op het dashboard, wel vier stuks, netjes op een rij. Aan de chauffeur vraag ik uitleg waarom hij er maar liefst vier nodig heeft, maar ik begrijp zijn toelichting niet helemaal. Deze chauffeur moet wel een expert zijn in 'multi tasking' want tijdens de rit doet hij van alles: navigatie, zijn persoonlijke Facebook, communicatie met de taxicentrale, file-informatie, radio luisteren en rijden door het extreem drukke verkeer. Het voelt alsof ik in een pretpark attractie zit. Het gaat steeds net goed. Als we met grote snelheid op een betonnen rijbaanscheiding afkoersen, wisselt hij op het laatste moment van rijbaan en het ging weer net goed. Fietzers en scooters worden net niet omvergereden. Het gaat vandaag weer via een andere route dan gisteren. Op het moment dat ik dacht dat het nog ver was, staan we opeens voor het donkergrijze kantoorgebouw waar International House in gehuisvest is.

Vandaag heeft Jimena onder andere een leuke luisteroefening voorbereid. De bedoeling is dat ik ga luisteren naar de tekst van een Spaans liedje en zij laat me de geschreven tekst zien waarin een aantal woorden ontbreken. Het is een liedje in de stijl van de vallenato en wordt gezongen door de in Colombia populaire Carlos Vives en het heet *Volví a nacer*. Ze heeft haar notebook computer aangesloten op de installatie van het zaaltje. De tekst met weglatingen wordt met een beamer op het whiteboard geprojecteerd. Met een stift kan ik dan schrijven op de lege plaatsen in de regels. De muziek moet komen uit de luidsprekers aan de muur, dat is de bedoeling. Maar wat we horen zijn slechts wat onsamenvangende vreemde geluiden. Ze probeert driemaal het Youtube filmpje te starten, maar het geluid blijft haperen. Maar Jimena geeft niet op. Dan zoekt ze het filmpje op haar smartphone. Met haar smartphone aan mijn oor en in de andere hand een whiteboard marker kan ik alsnog luisteren en de ontbrekende woorden proberen in te vullen. Grotendeels lukt mij dat wel en om een indruk van de tekst te krijgen, hieronder een gedeelte van de tekst in het Spaans met een vertaling er naast.

<i>Puedo no roncar por las mañanas</i>	<i>Ik kan 's ochtends niet snurken</i>
<i>Puedo trabajar de sol a sol</i>	<i>Ik kan werken van zonsopgang tot zonsondergang</i>
<i>Puedo subirme hasta el Himalaya</i>	<i>Ik kan naar de Himalaya klimmen</i>
<i>O batirme con mi espada para no perder tu amor</i>	<i>Of met mijn zwaard vechten om je liefde niet te verliezen</i>
<i>Puedo ser tu fiel chofer, mujer</i>	<i>Ik kan je trouwe chauffeur zijn, vrouw.</i>
<i>Todo lo que te imaginas puedo ser</i>	<i>Alles wat je je voorstelt, kan ik zijn</i>
<i>Y es que por tu amor volví a nacer</i>	<i>En dat komt omdat van jouw liefde werd ik wedergeboren.</i>
<i>Tú fuiste la respiración</i>	<i>Jij was de adem</i>
<i>Y era tan grande la ilusión</i>	<i>en de illusie was zo groot</i>
<i>Pero si te vas, ¿Qué voy a hacer?</i>	<i>Maar als je weggaat, wat moet ik dan doen?</i>
<i>Planchar de nuevo el corazón</i>	<i>Strijk het hart opnieuw</i>
<i>Se pone triste esta canción</i>	<i>Dit lied wordt verdrietig</i>
<i>Quiero casarme contigo</i>	<i>Ik wil met je trouwen</i>
<i>Quedarme a tu lado</i>	<i>Blijf aan je zijde</i>
<i>Ser el bendecido con tu amor</i>	<i>Wees degene die gezegend is met jouw liefde</i>

Voor wie het complete lied van Carlos Vives – *Volví a nacer* wil horen, verwijst ik naar de Youtube link: <https://www.youtube.com/watch?v=EYtOWu2XpDs>

Op mijn eigen verzoek ronden we de les vandaag om een uur 's middags af. Vier lesuren achterelkaar vind ik wel genoeg. De taxi is snel geregeld en in een ruim half uur ben ik weer bij mijn hotel. Even een rustmoment en dan ga ik toch maar weer de straat op. Pal naast het hotel staat er een zeer hoog gebouw, het lijkt of het hotel er tegenaan geplakt zit. Dat hoge gebouw heet de Bacatá toren, staat er bij de entree. Als ik hier binnenloop, zie ik eerst een paar verkoopstalletjes van levensmiddelen. Dan kijk ik verder en zie een hal met een behoorlijke oppervlakte met links een koffiebar van de Quindio-keten en een ijssalon. Aan de andere zijde van de hal een wijnbar en nog een paar kleine zaakjes. Rechtsachter is een roltrap die naar een verdieping hoger leidt. Merkwaardig, die roltrap functioneert niet. Geen probleem, ik neem grote stappen en kom alsnog boven. In eerste instantie zie ik hier de ingang van een fitnesscentrum van megaformaat, dan loop ik iets verder en in een haast verscholen hoekje vind ik de ingang van een restaurant. Even de menukaart bij de deur bekijken en dan besluit ik hier vanavond te gaan eten. Voor nu daal ik af via de defecte roltrap en ga een cappuccino halen bij de koffiebar beneden.

Die Bacatá toren is een bijzonder bouwwerk, zo lees ik later, het is het hoogste gebouw van Bogotá en naar het schijnt ook het hoogste van Colombia. Het is 240 meter hoog en heeft 67 verdiepingen. Mijn hotel, dat er direct naast staat, is met 16 verdiepingen maar een kleintje. Bij het wandelen door de stad, was het me al opgevallen dat die Bacatá toren overal zichtbaar is. Mocht ik ooit verdwalen in Bogotá, dan hoef ik alleen maar naar de skyline te kijken om mijn hotel terug te vinden.

Deze avond ga ik inderdaad eten bij dat restaurant op de eerste etage in de Bacatá toren. Vanaf mijn tafeltje heb ik uitzicht op de zijstraat van Calle 19 en verbaas me over het gestaag en traag stromende verkeer beneden. In mijn rug voel ik de warmte van de infraroodverwarming in dit restaurant. Want overdag heerst hier een aangename temperatuur, maar 's avonds kan het hier koud aanvoelen.

Donderdag 7 september 2023- Bogotá

Op deze lesdag behandelt mijn docente ook de verschillen tussen het Spaans in Spanje en zoals dat in Colombia gesproken wordt. Bovendien komen de eetgewoontes in Colombia aan bod. Een paar voorbeelden: In Spanje roep je een ober in een restaurant aan met 'camarero' of 'camarera'. In Colombia zegt men gewoon señor of señora. Een auto besturen heet in Spanje 'conducir', in Colombia noemt men het 'manegar'. Zo zijn er nog veel meer kleine verschillen. Vervolgens hebben we het over wat men zoal eet voor het ontbijt en het avondeten en dan in het bijzonder over de verschillen tussen Nederland en Colombia. Jimena heeft op internet gezocht wat men in Nederland voor het ontbijt neemt en ze laat me op het grote scherm zien wat ze gevonden heeft. Dat lijkt toch echt niet op zoals wij het gewend zijn. Dus laat ik haar zien hoe een boterham met kaas eruitziet. Ook over een traditionele avondmaaltijd heeft ze volledig andere ideeën. Op het whiteboard schrijf ik 'boerenkool' en zeg: "Type dat maar eens in Google." Als er dan een echt ouderwets bord met boerenkool en een vette rookworst op het scherm verschijnt, gaat er een nieuwe wereld voor haar open. Zo verder gaand, laat ze mij typische Colombiaanse gerechten zien, die ik zeker in het vervolg van mijn reis zal gaan aantreffen in Colombia.

In de middag, na een korte stop op mijn hotelkamer, ga ik verder met de verkenning van het centrum van Bogotá. Op mijn verlanglijst staat al een paar dagen een bezoek aan het museum van Fernando Botero, de beroemde schilder, tekenaar en beeldhouwer van Colombia. Eerder had ik werk van deze kunstenaar al gezien in Madrid en ik was nieuwsgierig naar zijn verdere oeuvre. De mening van Botero is dat kunst voor iedereen toegankelijk moet zijn en daarom is in het museum de toegang gratis. Het is een kostelijke middag in het niet al te grote en goed gestructureerde museum. In de hal op de begane grond staat als blikvanger een sculptuur van een uitnodigende hand, geheel in brons uitgevoerd. Die hand verwijst je symbolisch verder het museum in. Op de bovenetage vind ik de schilderijen

en tekeningen van Botero, verdeeld over vijf zalen. Door zijn kenmerkende stijl hebben zijn afbeeldingen vaak iets grappigs. Het lijkt alsof hij uitsluitend dikke personages afbeeldt, in werkelijkheid speelt hij met de onderlinge verhoudingen van het menselijk lichaam. De mooiste zaal vind ik die waar een aantal van zijn kleinere bronzen beelden staan opgesteld. Door de mooie belichting en de plaatsing, komt zijn werk goed tot zijn recht. Foto's maken in dit museum blijkt geen enkel probleem. Voor een korte pauze ga ik naar het luxueus aandoende restaurant op de binnenplaats van het museum voor een koffie en een 'lunch' met een stukje taart. Daarna maak ik nog een rondje langs de tentoonstellingszalen.

Vrijdag 8 september 2023- Bogotá

Nu de laatste dag van de privé cursus met Jimena en vandaag is de dag dat we samen op pad gaan. Ze verrast me met een heel plan dat ze op papier voorbereid heeft. Vanaf het gebouw van International House nemen we een taxi naar de wijk Usaquén. Ze vertelt onderweg dat dit vroeger een apart dorpje buiten Bogotá was. In de loop der jaren zijn stad en dorp naar elkaar toe gegroeid en nu is Usaquén een wijk van Bogotá geworden. Gelukkig is het dorps karakter gebleven en ik ervaar een oase van rust als we uit de taxi stappen, vergeleken met de hectiek van het centrum. Gezamenlijk wandelen we door het historische dorpje. Ze leidt me naar het dorpsplein, waar een fontein staat, maar die nu helaas in onderhoud is en afgedekt is. We lopen door smalle straatjes, waar op dit vroege tijdstip de verkopers van souvenirs bezig zijn hun kramen te openen en in te richten. Vooral in het weekend moet het hier op deze markt erg gezellig zijn, verzekert ze mij. We lopen verder en komen bij de eeuwenoude hacienda Santa Barbara, die nu verbouwd is tot een winkelcentrum. Het is een vreemde mix geworden van oude- en nieuwe bouwstijlen. Op enkele plaatsen zie ik nog de oude verweerde muren van grove stenen en trappen. Op andere plaatsen zijn daar moderne roltrappen

voor in de plaats gekomen. Jimena blijft maar uitleg geven en ik doe mijn best om haar Spaans te begrijpen en tussendoor gepaste vragen te stellen.

Als tweede op het lijstje van Jimena staat een bezoek aan het Museo del Chico en het huis van Doña Mercedes. Het is een wandeling van twintig minuten ernaartoe. Onderweg vraagt ze mij hoe het zorgstelsel in Nederland er uit ziet. Het is best lastig om dat in het Spaans uit te leggen, als je op niveau B1 zit. In een park vinden we het huis van Doña Mercedes, een schatrijke dame die in haar testament heeft

verklaard dat al haar bezittingen tentoongesteld moeten worden. Samen met Jimena wandel ik door het huis in koloniale stijl en we vergapen ons aan de uitgestalde bezittingen van aardewerk, zilver, goud, textiel, meubels en kunstvoorwerpen. Het wordt mij duidelijk dat Jimena hier ook nooit eerder geweest was en vooral zij vindt het prachtig en ze maakt volop foto's met haar telefoon.

Verder wandelend komen we bij 'Parque de la 93' in de wijk Zona Rosa. Eerder deze week had ik Jimena al uitgelegd dat Zona Rosa, oftewel de Rose Buurt, bij ons een andere betekenis heeft. Aangekomen op het plein dat bekend staat als 'Parque de la 93', sta ik even versteld van wat ik zie. Het begint al met de toegangspoort van het park, die is roze van kleur. In het park zelf is het allemaal love en amor. Een veld met roze zitzakken, roze vlaggen die schaduw geven en een toneel waar iets onduidelijks gebeurde of gaat gebeuren. Aan weerszijde van het veld staan kraampjes waar van alles verkocht wordt, uiteraard ook in de kleur roze. Het lijkt of Jimena net zo

versteld staat van het schouwspel, ze maakt net zoveel foto's als ik.

Het wordt tijd voor een koffiestop en dat doen we bij de koffieketen Juan Valdez, waar ze volgens Jimena heel goede koffie hebben. Aan het afhaalbuffet is het druk en chaotisch en ik ben blij dat ik met mijn kartonnen beker 'café con leche' veilig bij ons tafeltje op het buitenterras aankom. Of ze hier echt de beste koffie hebben betwijfel ik, wat ik wel zeker weet dat het ene toilet dat ze hier hebben voor dames, heren en het personeel wel erg weinig is.

Verder wandelend door de wijk Zona Rosa, zien we beiden een dame in een dunne, strakke vleeskleurige broek lopen. Jimena schiet in de lach: "Kijk, die dame is vergeten om haar broek aan te trekken!" Beiden kijken we die dame nog even na en ook enkele andere jongedames bekijken de dame zonder broek giechelend. Misschien is dat hier de nieuwe mode?

Volgend op haar lijstje staat Sede Biblioteca Luis Angel Arango, Casa Gomez Campuzano. Het blijkt een woonhuis te zijn, dat nu ingericht is als museum met de schilderijen van Luis Angel Arango. Hier was Jimena ook nog niet eerder geweest en ik ben benieuwd wat er te zien is. Na wat zoek met Google Maps vinden we het museum, dat aan de buitenzijde een gewoon woonhuis lijkt. Door de uren die we al op stap waren, begint mijn aandacht voor cultuur wat te verslappen. Maar die schilderijen die we hier zien, zijn best wel fraai, sommige zeer levensecht en andere heel grappig. Door de werken zo samen te bekijken en te becommentariëren, voelt het aan alsof we een koppel zijn.

Ondertussen loopt het al tegen twee uur in de middag en Jimena vraagt of ik nog verder wil wandelen. Zou dat wel willen, maar ik raak vermoeid. Niet van het wandelen, maar wel van het converseren in het Spaans en het zoeken naar woorden en de juiste vervoegingen. Daarom stel ik voor dat op dit moment onze wegen zich maar moeten gaan scheiden. Ik bedank haar uitvoerig voor haar geduld met mij in de afgelopen week en voor het corrigeren van al mijn fouten in de Spaanse taal. Het is ook het moment om het presentje voor haar uit mijn rugzakje te halen, een doosje bonbons. We omhelzen elkaar ten afscheid. Dan wil ik toch echt een foto van haar maken, als herinnering. Gewillig poseert ze voor een supermarktje. Dat is het dagelijkse leven hier, vindt ze, en dat mag ook op de foto. We wisselen e-mailadressen uit, maar tegelijk vraag ik me ook af of we daar later nog wel gebruik van gaan maken. Ze moet nu echt een taxi voor mij bestellen met haar smartphone, want ik heb echt geen idee meer waar in Bogotá ik me bevind. Naast elkaar gezeten op een bankje wachten we op mijn taxi. Als die er dan uiteindelijk is, omhels ik haar nog voor een tweede keer voor ik instap. Terwijl de taxi wegrijdt, kijk ik nog een keer naar haar om door de achterrait. Maar zij kijkt niet nog een keer om. Nu gaat zij weer haar eigen weg. Een paar tranen kan ik niet onderdrukken.

In mijn hotelkamer neem ik een lange pauze, een siësta eigenlijk, om de emoties van deze dag te verwerken.

Zaterdag 9 september 2023 - Bogotá

Twee dagen helemaal alleen om mezelf te vermaken en nu geen Spaanse les. Het voelt even vreemd, dus ik maak een plan voor deze dag. Vandaag naar de beroemde Cerro de Monserrate en op de weg ernaar toe een bezoek aan het museum Quinta de Bolivar, dat is het plan. Ik had gelezen dat de kabelbaan naar Monserrate pas vanaf twaalf uur 's middags ging, dus eerst wandel ik naar het museum, een tochtje van een kwartier.

Quinta de Bolivar schijnt het woonhuis van Bolivar geweest te zijn, dat nu ingericht is als museum. Het bezichtigen van het woonhuis kan mij niet zo interesseren, het is typisch een huis van een welgesteld persoon met veel personeel. Het meest bevalt mij nog de uitgebreide weelderige tuin rondom en achter het huis. Het blijkt een labyrint te zijn van paadjes, poortjes, trappetjes en aanzienlijke hoogteverschillen. Een tuin om in te verdwalen.

Even doorlopen en via een enigszins ongebruikelijk pad arriveer ik aan de voet van de berg Monserrate en de loketten voor de kaartverkoop van de kabelbaan. Tot mijn verbazing zie ik dat toch voor twaalf uur de kabelbaan al volop in gebruik is. Ergens had ik al gelezen dat het erg druk kan zijn, vooral in het weekend. Zuchtend sluit ik aan in de zigzaggende wachtrij en zie het bordje: 'vanaf hier nog 90 minuten'. Pas dan vraag ik me af of dit de wachtrij is om een kaartje te kopen, of de wachtrij om in een gondel te stappen. Toch maar eens vragen. Het blijkt dat ik toch eerst een ticket moet kopen. "Volg de gele lijn," wordt er gezegd en ik sluit aan in een rij die nauwelijks een rij genoemd kan worden. Gezien mijn leeftijd kom ik in aanmerking voor een lager tarief. Direct naast het loket

staat een medewerker die vraagt of ik alleen ben. Op magische wijze word ik opeens gekoppeld aan een wat oudere Colombiaanse vrouw met wandelstok die ook alleen is. Ik krijg de opdracht om haar te begeleiden en op ons beider ticket wordt een dik vet stempel gezet met de tekst 'prioridad'. Eerst begrijp ik niet helemaal wat er gebeurd is, maar dan wenkt de oude vrouw mij om haar te volgen. Op het vertoon van ons stempel prioridad worden er opeens allerlei poortjes opengezet en kunnen we via een hele korte route de lange wachtrij passeren. Voor ik het weet sta ik al samen met haar op het laadplatform voor de gondels. Zo moeilijk liep deze vrouw met haar stok niet eens.

Even wachten op de eerstvolgende gondel en dan proppen wij ons samen met achtendertig andere personen in de krappe cabine. De oude vrouw houdt voor mij een plaatsje aan het raam vrij. De rit omhoog langs de berghelling gaat snel en boven angekommen heb ik even last van mijn oren. Het hoogtepunt zou het bezoek aan de witte kerk moeten zijn, althans voor de gelovigen. De vrouw die ik heb moeten begeleiden vanwege haar handicap, sprint nog voor mij de hoge en brede trappen op naar de kerk. Daarna verlies ik haar uit het oog. In de kerk lijkt het wel of daar een doorlopende dienst gehouden wordt. Kerken interesseren mij niet zo en ik loop snel weer naar buiten. Het uitzicht over de onmetelijk grote stad zou prachtig moeten zijn. Inderdaad kan ik zien hoe groot en verstrekkend de stad is. Toch is het wat heilig en echt heel scherp ver weggijken lukt niet. Ach, geeft

niet, dit soort vergezichten komen toch nooit goed over op een foto.

Ik ben benieuwd wat er nog meer op de top van deze berg te beleven valt. Als ik verder de meute volg, kom ik uit in een corridor met ontelbare souvenirkramen. Ze kunnen mij niet interesseren. Dan volgt er een overvloed aan kleine restaurantjes links en rechts. Zwaaiend met menukaarten probeert men iedereen te verleiden voor een ontbijt, brunch of lunch: "Very cheap prices!" Nee, ik heb al gegeten, dank u. Uiteindelijk kom ik uit op een rotsig terrein wat de echte top van de berg lijkt te zijn. De toeristen hier kijken wat rond, maken foto's van het uitzicht en van zichzelf. Verder lijkt hier niet veel te beleven. Dus ik loop terug, weer langs alle kramen.

Het blijkt dat er voor de kabelbaanrit naar beneden ook een hele lange rij staat. "Anderhalf uur wachten vanaf hier," wordt er gezegd. Even overweeg ik nog om via het voetpad naar beneden te gaan. Dan geef ik me toch maar over aan de wachtrij. Een mogelijkheid om nogmaals van mijn stempel 'prioridad' gebruik te maken zie ik niet, de oude mevrouw ben ik kwijtgeraakt. Uiteindelijk sta ik vijf kwartier later weer aan de voet van de berg.

Terug in de buurt van het hotel, passeer ik een krijtbord met de tekst: 'Menu del dia voor 13000 peso's op het dakterras'. Ik besluit op het aanbod in te gaan en na een tweetal trappen beklommen te hebben, beland ik op een overdekt dakterras met een klein restaurant. Het menu van de dag blijkt een 'bandeja paisa' te zijn, een traditionele Colombiaanse schotel met bruine bonen, rijst, fijngesneden rundvlees, spek, worstjes, gebakken ei en een maïskoek. Een flinke maaltijd, genoeg voor de rest van de dag.

In het eigen hotel op Calle 19 houd ik een siësta, languit op het tweepersoonsbed. Op datzelfde moment realiseer ik me dat ik geplaagd word door een lichte verkoudheid. Dat kleine beetje keelpijn was een voorteken. Een avondmaaltijd sla ik voor vandaag over, die enorme 'bandeja paisa', met de vrije vertaling een schotel van het boerenland, was echt voldoende.

Zondag 10 september 2023 – Bogotá

Op het Plaza de Bolívar was ik al eerder geweest, maar de grote kathedraal, met de officiële naam 'Catedral Primada de Colombia' had ik nog niet eerder van binnen kunnen bekijken. Volgens mijn reisgids zou deze kathedraal op de zondagmorgen om negen uur open gaan. Dus het ontbijten doe ik vandaag wat later en dan loop ik in een kwartiertje naar de kathedraal. Helaas blijven de grote houten deuren gesloten.

Toevallig maak ik op deze zondagochtend kennis met het fenomeen 'ciclovía'. Speciaal voor de sportieve fietsers worden op de zondag een groot aantal straten afgesloten voor verkeer tussen zeven uur 's morgens en twee uur 's middags, om zo wandelaars, hardlopers, skaters en fietsers de kans te geven om de stad te gebruiken voor recreatieve doeleinden. In totaal ontstaat er zo een fietsroute van zo'n honderdtwintig doorgaande kilometers. Deze ochtend ondervind ik dat er massaal gebruik van wordt gemaakt. Op plaatsen waar ik eerder moest opletten voor het autoverkeer, moet ik nu nog beter uitkijken voor colonnes snelle fietsers en mountainbikers. Terwijl ik nog maar eens bij de kathedraal ga kijken of die misschien iets later toch opengaat en ik rustig over het Plaza de Bolívar loop, voel ik opeens iets tegen mijn linkerbeen botsen. Het is een mountainbiker die misschien in een uitwijkpoging uitgleed over het gladde plaveisel van het plein. Naast mij ligt er opeens een gevallen mountainbiker plat op de tegels. Zonder iets te zeggen of zich te

verontschuldigen staat hij op en springt weer op de fiets. Gelukkig ben ik ook ongedeerd.

De verdere zondag besteed ik aan een tweede bezoek aan het Botero museum. Het is toch gratis en ik wil een paar foto's die ik eerder gemaakt heb van de bronzen sculpturen overnieuw maken met een andere belichting. Op mijn zwerftochten door het centrum heb ik een leuk aandoend restaurant gezien in de wijk met veel artistieke graffiti op de kruising van Carrera 2 en met Calle 12. Hier bij San Philippe bestel ik mijn avondmaaltijd. Het is een leuke zaak, met een vriendelijke en hippe bediening. Alleen de harde houten stoeltjes doen pijn aan mijn rug. Vandaag ga ik ook wat vroeger terug naar mijn hotelkamer, omdat ik mij niet zo heel lekker voel door de verkoudheid. Misschien helpt een lange nachtrust.

Maandag 11 september 2023– Bogotá

Bij het ontbijt vraagt de bediende die met de koffiekant rondloopt: “Nog een koffie señor Piet?” Even later stap ik in de lift en de dame van de huishoudelijke dienst die al in de lift staat zegt: “Naar de vijfde toch?” en ze drukt voor mij op knopje vijf. Zo bekend ben ik blijkbaar al in dit hotel, waar ik nu al een week verblijf. Deze middag verwacht ik de negentien reisgenoten van de rondreis te gaan ontmoeten. Maar eerst moet ik me nog ruim een halve dag zelf zien te vermaken in deze stad.

Deze ochtend opnieuw een wandeling via Carrera 6 naar het Plaza de Bolívar, om te zien of de kathedraal nu misschien open is voor een bezoek aan het interieur. Onderweg passeer ik de Iglesia de San Francisco, wat de oudste kerk van Bogotá is. Aan de buitenzijde van de kerk kun je aan de stenen muren al zien dat het heel oud is. Via de ingang aan de zijkant loop ik naar binnen. Binnen is het interieur fraai, maar foto's zijn niet toegestaan. Er branden enkele kaarsen waarvan het licht schittert in het gouden hoofdaltaar. Mooi, maar verder heb ik hier niets te zoeken en wandel via de achterdeur naar buiten, verder richting Plaza de Bolívar.

Op het grote Plaza de Bolívar zijn de duiven nog in groten getale aanwezig, maar de houten poort van de kathedraal blijft gesloten. Het wordt tijd voor nog een koffie en ik wandel terug naar Carrera 6, waar ik een leuk zaakje ontdek met de grappige naam ‘Fruteria y salon de Once’. Hier bestel ik een ‘café con leche’ en blijf een poosje zitten om de Colombiaanse bezoekers en het personeel te bestuderen. Nog een paar uur te gaan voordat ik de rest van de groep kan gaan ontmoeten. Ik wandel doelloos wat verder en parkeer mezelf ten slotte bij de koffiebar Quindio vlak naast het hotel tot aan de klok van twee uur ‘s middags. Ondertussen houd ik de vlucht KL747 in de gaten en ruim na de tijd dat die geland is, verplaats ik mezelf naar de lobby van het hotel. Vanuit een gemakkelijke stoel kan ik de hele lobby overzien en heb ik ook een blik op de straat. Ondertussen probeer ik een Spaanse krant te lezen die op een tafeltje in de lobby ligt.

Rond drie uur ‘s middags is de groep nog niet gearriveerd en ik word wat nerveus. De kans bestaat dat de groep uitgeweken is naar een ander hotel in Bogotá, zonder dat de organisatie dat aan mij medegedeeld heeft. Voor de zekerheid vraag ik aan de receptioniste of ze inderdaad een groep van twintig mensen verwachten. Ze stelt me gerust met het antwoord dat ze die inderdaad verwachten. Dus ik ga weer zitten, lezend in de krant. Een half uurtje later kan ik vanaf mijn zitplaats

net door de glazen deuren iets zien aankomen wat op een bus lijkt. De portier doet alvast beide glazen deuren open en de receptioniste wenkt mij en zegt: “Ze zijn aangekomen!” Voor mij een spannend moment om te zien met welke personen ik de komende drie weken door het land moet reizen. Het geeft altijd een flink kabaal als een grote groep mensen met bagage de lobby van een hotel in wordt gedreven, zuchtend, puffend, babbelend en vermoeid van de lange reis. Mijn eerste belangstelling gaat uit naar de reisleidster. Een naam had ik al doorgekregen, Yvonne heet ze. Het is direct duidelijk wie dat is. Een dame geheel in het rood gekleed, met een flinke rugzak en een map met papieren onder de arm stapt direct op de receptiebalie af. Voorlopig houd ik me nog even stil en vanuit mijn gemakkelijke stoel bekijk ik de incheckprocedure van de groep. Ik ken het wel, paspoorten inleveren, paspoorten worden gekopieerd, handtekeningen worden gezet, sleutelkaarten worden uitgereikt, reizigers willen direct de wifi-code weten en de reisleidster geeft nog de laatste instructies aan de groep. Pas als dat allemaal is afgewerkt, sta ik op uit mijn stoel en stel me voor aan Yvonne, als de nog ontbrekende persoon uit haar groep. “Ja, ik dacht wel dat jij dat was, toen ik je zag zitten,” zegt ze nog. Ondertussen had ik al gehoord dat er afgesproken was om met de hele groep te gaan eten, zo meteen om zeven uur hier verzamelen, had ik horen zeggen. Voorlopig weer even de tijd om wat voor mezelf te gaan doen. Straks maak ik wel verder kennis met de groep.

Tegen zeven uur tref ik de eersten van de groep aan in de lobby, schud de eerste handen en probeer namen te onthouden. Regelmatig gaat de lift op- en neer en de rest van de reisgenoten druppelt de hal binnen. Had eigenlijk aangenomen dat de reisleidster een welkomstpraatje zou gaan houden, maar het blijkt dat we direct naar buiten gaan om in een restaurant te gaan eten. Daar was ik niet opgekleed, als ik het geweten had, zou ik een jasje bij me gehad hebben. Alleen in een shirt naar buiten in de avond is wat fris. Met zijn allen gaan we lopen naar een restaurant, maar ik weet nog niet waar. Het schijnt dat we richting het Plaza de Bolivar lopen. Pas daar blijkt dat er gereserveerd is bij La Puerta de Catedral. Yvonne weet blijkbaar ook nog niet waar dat zit en ze raadpleegt eerst haar telefoon en dan een verkoper van ijsjes. Als ik de naam van het restaurant hoor, zeg ik direct tegen haar: “Oh, ik weet precies waar dat is, even teruglopen tot voor de kathedraal, dan rechtsaf het straatje in en dan zit het halverwege aan de linkerkant.” Dat wist ik wel als je al ruim een week in deze stad rondloopt. Zo vinden we het gereserveerde restaurant heel snel.

Tot mijn vreugde worden we niet met z’n allen aan een hele lange tafel geplaatst, maar verdeeld over vijf tafels. Zo’n opstelling geeft meer mogelijkheden voor een goed gesprek en om je reisgenoten beter te leren kennen. De meest gestelde vraag aan mij is: “Waarom ben je hier al een week en is dan ruim een hele week in de hoofdstad niet erg lang?” De ware reden ontwijk ik tijdelijk nog even. Het wordt niet laat, de reizigers zijn flink vermoeid na een nacht overslaan en rond negen uur zijn we weer terug in het hotel. En de wandeling buiten, zonder jas, viel achteraf best wel mee.

Dinsdag 12 september 2023 – Bogotá

De ochtend begint met een briefing door de reisbegeleidster van de groep, een vast onderdeel van een groepsrondreis. In een zaaltje van het hotel komt de hele groep bij elkaar, direct na het ontbijt. De stoelen worden in een kring gezet en als eerste een voorstelrondje voor de twintig deelnemers. Er zijn mensen die zich binnen een minuut kunnen voorstellen en hun motivatie voor deze reis kunnen delen. Anderen schijnen daar tien minuten voor te gebruiken. Sluiks kijkt reisbegeleidster Yvonne op haar horloge, als we in dit tempo doorgaan, zitten we hier over twee uur nog, en ze maant om het wat compacter te houden. Het valt op dat alle groepsleden veel reiservaring hebben. Voor de meesten is Colombia niet het eerste Zuid-Amerikaanse land dat ze bezoeken. Als laatste komt Yvonne zelf aan het woord en ze benadrukt dat ze een 'technisch reisbegeleidster' is. Ze regelt vervoer, hotels, zorgt voor de activiteiten, maar ze is absoluut geen gids. Voor de toeristische informatie zullen op alle plaatsen steeds lokale gidsen verschijnen. Dat is ook de gebruikelijke procedure, reisbegeleiders van de reisorganisatie hebben geen vergunning om te gidsen. Tot slot waarschuwt ze voor de aanwezigheid van zakkenrollers en andere criminelen in de grote steden. We krijgen de gebruikelijke instructies: verdeel je geld over meerdere plaatsen, neem nooit te veel dure spullen zichtbaar mee op straat en gebruik nooit je mobiele telefoon in het openbare straatleven. Als je toch iets wilt opzoeken op je telefoon, ga dan even een winkel of een restaurant in, of iets dergelijks. Na deze waarschuwingen loopt het al tegen tien uur, het tijdstip waarop een wandeling van vier uur door het stadscentrum gepland is met de eerste van die lokale gidsen.

We ontmoeten gids Juan, of eigenlijk zegt hij: "Vandaag heet ik voor jullie Juan, morgen kan dat anders zijn en dan heb ik ook een ander fysiek uiterlijk." Wat nu al aan zijn uiterlijk opvalt, is dat zijn linkervoet in het verband zit en dat hij links een grote sandaal draagt en zich ondersteunt met een stok. "Een ongelukje met soccer spelen gehad," zegt hij.

De route gaat voornamelijk door het oostelijk deel van het centrum, een gebied waar veel graffiti op de muren en gebouwen te vinden is. Niet zomaar graffiti, het zijn echte kleurrijke kunstwerken. Gepassioneerd legt Juan de diepere betekenis van de muurschilderingen uit. Op iedere stopplaats vertelt hij een interessant verhaal en we komen op vele plaatsen die ik in mijn

omzwervingen van de afgelopen week nog niet eerder gezien had.

Al in het begin van de route informeert Yvonne naar de mogelijkheden voor de aanschaf van een lokale simkaart. Juan weet daar een handige mogelijkheid voor en verwijst naar een mobiele verkoopster van het internetbedrijf Claro die op straat die simkaarten verkoopt en gelijk in het toestel van de klant installeert. Yvonne en de verkoopster lopen achteraan de groep mee, terwijl op straat de handelingen met de telefoon van Yvonne voltooid worden. Wat had ze tijdens de briefing ook alweer benadrukt? Gebruik

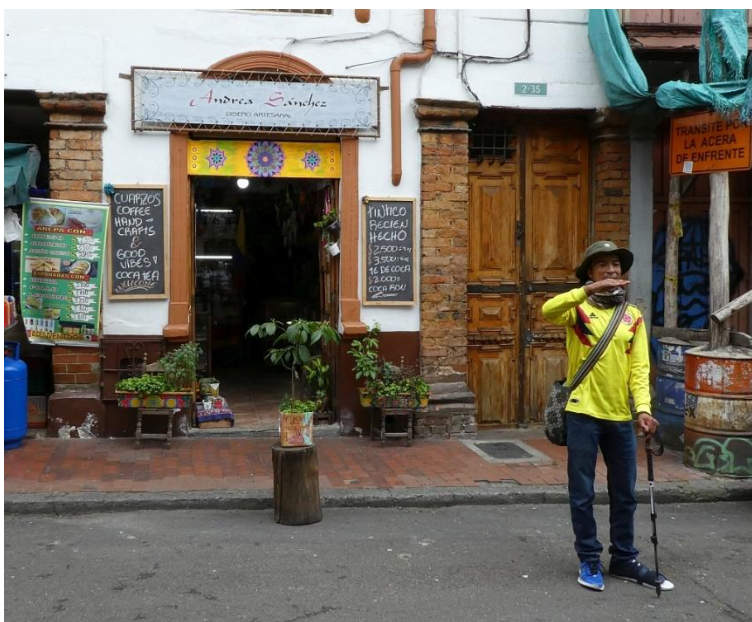

nooit je telefoon zichtbaar op de openbare straat en geef het ding nooit uit handen. Al in het eerste uur van de wandeling overtreedt ze haar eigen regels.

Een van de leukste plekken is het Plazoleta Chorro de Quevedo, een pleintje waar de

bewolking samenkomt en gezellig vertier zoekt. Een ideale plaats voor een groepsfoto vindt iedereen. We stellen ons op voor de 'voedselboom' en aan een voorbijganger wordt gevraagd om de foto te maken. Een mobieltje wordt ter goedertrouw aan de voorbijganger overhandigd. Wat had de reisleidster nu gezegd over het gebruik van telefoons op straat?

De wandeling eindigt ergens halverwege Carrera 6, de drukke autovrije hoofdstraat en ter hoogte van een pinautomaat. Enkele reisgenoten moeten hoognodig geld pinnen om de bijdrage voor Juan te kunnen voldoen. Fijn is dat de pinautomaten zich in afsluitbare hokjes bevinden. Yvonne verzamelt de bankbiljetten, maar veiligheidshalve doen we dat 'onopvallend' in de dichtstbijzijnde winkel, die toevallig een parfumeriezaak is. Een paar mensen moeten geld wisselen in kleinere coupures, maar dat lukt niet in deze winkel zonder iets te kopen. Altijd het onhandige gerommel met bankbiljetten aan het begin van een reis. Deze kwestie heb ik al een week eerder opgelost. Daarom maak ik me los van de groep en ga naar de overzijde van de straat, naar de drogisterij die ik daar gezien heb. Was ik nog vergeten van huis mee te nemen: zonnebrandcrème. Ik heb al gemerkt dat bescherming tegen de zon echt nodig is en zeker als we verder gaan reizen naar de warmere gebieden.

Uitleg door gids Juan

Voor het avondeten is er afgesproken dat we weer naar Plazoleta Chorro de Quevedo gaan, op dat pleintje is een leuk restaurant gezien dat de beste ajiaco serveert. Dat is een stevige soep die tot de typische gerechten van Colombia behoort en dit restaurant heeft met hun recept daar onlangs een prijs voor gewonnen. Yvonne schijnt nog niet de weg naar het pleintje te kunnen vinden en ik bied aan om de groep te leiden naar het pleintje. Ik loop er zo naartoe omdat ik er een paar keer eerder ben geweest. Normaal is restaurant Rosita deze dag gesloten, maar door het reserveren voor eenentwintig personen vinden ze het de moeite waard om speciaal voor ons open te gaan. Als we aankomen hebben ze twee tafels voor ieder elf personen op hun dakterras gedekt. Het wordt een gezellige avond onder dat overdekte terras en de alcohol vloeit rijkelijk. Yvonne probeert nog het een en ander over de dag van morgen te vertellen. Het verhaal verzandt in gelach en hilariteit als we niet meer zeker weten of morgen de bus op de boot gaat, of dat het andersom is, was of gaat worden.

Woensdag 13 september 2023– Van Bogotá naar Villavieja

Een eerste lange reisdag wordt het, van zeven uur 's morgens tot vier uur in de namiddag. De stopplaatsen onderweg zijn nauwelijks interessant. Een koffiestop bij een wegrestaurant, een lunch ergens onderweg en dan nog een toiletstop. Onderweg verrast reisbegeleidster Yvonne ons met fraaie verhalen over Pablo Escobar, een drugsbaron, een oplichter en schatrijk. Er wordt beweerd dat hij de rijkste crimineel in de historie was. Het verhaal over de nijlpaarden die hij in zijn privédierentuin hield en die zich na de dood van Escobar ongehinderd in grote aantallen voortplantten, is hilarisch. Het overschot aan Nijlpaarden zal nu gesteriliseerd gaan worden, zo is er besloten. Opeens herinner ik mij dat mijn docente in Bogotá ook Escobar heette.

De overgangen op deze reisdag zijn erg groot. Zo reizen we binnen een dag vanuit de koele hoofdstad op een hoogte van 2640 meter, naar het zeer laaggelegen Villavieja met een zeer warm woestijnklimaat. Het verschil in onderkomen is ook enorm. Van het luxe viersterrenhotel in de hoofdstad naar de eenvoudige 'herberg' Posada El sol del Verano Doña Lilia aan de rand van de woestijn. Behalve klimaat en ligging is het hier ook een oase van rust, vergeleken met de drukke hoofdstad Bogotá. De rustige plek en de eenvoudige kamer met minimale voorzieningen bevalen me wel. Deze idyllische logeerplaats is gekozen vanwege de ligging aan de rand van de Tatacoa woestijn, een gebied dat bekend staat om zijn

grillig gevormde rode rotsen. Snel na aankomst lopen we met zijn allen een paar honderd meter naar een fraai uitzichtpunt. Hier kunnen we vanaf een hoger liggend plateau alvast een gedeelte van de rode woestijn zien. Morgenochtend zullen we verder deze rode woestijn in gaan. Voor nu houden we het even bij het uitzicht over de dieperliggende natuurverschijnselen bij het licht van de ondergaande zon. Het is prachtig en om de vreugde nog meer te verhogen

wordt er getrakteerd en getoast op een rum-cola. Nu alvast maken we de eerste foto's vanaf de rand van de afgrond. In de avond volgt een eenvoudig avondmaal aan de lange houten tafel op de waranda van de herberg.

Voor het avondprogramma is er een bezoek aan een astronomisch observatorium geregeld, onder het voorbehoud dat de hemel voldoende helder zal zijn om de sterren te kunnen zien. Chauffeur William is zo vriendelijk om ons naar de zes kilometer verder gelegen locatie te brengen. Onder begeleiding van de mensen van het observatorium Astrosur worden we in bijna geheel duister naar een open plek geleid. Medewerkers van het observatorium hadden vooraf drie telescopen in de open lucht geplaatst om planeten te bekijken. Kijkend door het oculair, zie ik eigenlijk niets. Daarna houdt de baas van het observatorium, professor Guillermo Andrés García Aguirre, een boeiend betoog over de sterrenconfiguraties, planeten, bolvormige sterrenhopen en de Melkweg die zichtbaar zouden moeten zijn aan de hemel. Vlak bij het observatorium liggen we nu op onze rug op een matje om naar de hemel te kijken. Ondertussen richt Guillermo met een laser op driehoeken van sterren die een stellaire configuratie vormen of daar deel van uitmaken. Hij spreekt in het Spaans en Engels door elkaar, met een uitstekend tempo en aanstekelijk enthousiasme. Ik luister wel, maar eigenlijk kan het mij niet interesseren, misschien door de vermoeidheid van een hele dag reizen.

Donderdag 14 september 2023 – Villavieja – Tatacoa woestijn

Nog voordat de zon opkomt, verzamelen we ons al voor de wandeling door de Tatacoa woestijn. Zo vroeg, omdat het anders te warm zou worden en ook omdat we na de wandeling en na het ontbijt verder moeten reizen. Om zes uur 's morgens staan we klaar voor de excursie door de rode woestijn en ontmoeten de lokale gids Carlos. Met voldoende water in de rugzak gaan we op pad. Het is vanaf de 'herberg' een paar honderd meter naar het begin van de trail door het natuurpark.

De Desierto de la Tatacoa, zoals het officieel heet, is door zijn landschap het meest verrassende stukje Colombia. Precies waar je het niet zou verwachten, vlak bij een gebied vol tropisch bos, vruchtbare vulkanische grond en koffieplantages, bevindt zich een dor en heet stuk woestijn. Officieel is het geen woestijn, het is de geografische ligging die dit stukje tropen zo droog maakt, waardoor een uniek ecosysteem is ontstaan. Het

gebied wordt omringd door hoge bergketens met toppen boven de 5700 meter, die zorgen voor 'regenschaduw'. Daardoor blijft het voor het grootste deel van het jaar droog. Alles lijkt op een echte woestijn door deze droogte. We zien torenhoge cactussen, vaak met rode bloemen, rood zand en rode rotsen. Er zitten hier ook schorpioenen, maar die komen we niet tegen op de wandeling. Volgens de gids kan de temperatuur overdag tot boven de veertig graden uitkomen. We volgen een wandelroute door het rode gedeelte van de woestijn, die gemarkeerd is met gele paaltjes. Het valt op dat een groot aantal cactussen dood zijn, of al aan het afsterven zijn. Over enkele tientallen jaren zal dit stukje landschap er heel anders uitzien, volgens gids Carlos. Een van de markante hoge

cactussen die het landschap domineren, wordt beschermd door een stenen constructie op het zand, die verdere aftakeling moet voorkomen. Het is jammer dat dit unieke stukje landschap langzaam ten onder gaat. Het wordt niet duidelijk of er nog een relatie is met de toenemende klimaatverandering. Tijdens de wandeling zien we geen enkele andere toerist, zelfs niet een eenzame wandelaar. Wel ontmoeten we halverwege een eenzame bruine hond die enthousiast met ons meeloopt, zelfs tot aan het eindpunt bij de herberg.

Terug in de lodge, wacht er een eenvoudig ontbijt met twee stukken brood en het onvermijdelijke roerei. Voor het verdere dagprogramma moeten we verder. De bus zal ons vandaag naar San Agustín brengen. Onderweg maakt de bus slechts twee stops, de eerste maal voor een koffiepauze, ergens waar we een indrukwekkend monument langs de Magdalenarivier bewonderen.

De tweede maal bij een uitzichtpunt langs diezelfde rivier. Allereerst stoppen we alleen voor het uitzichtpunt, maar omdat het gelegen is achter een wegrestaurant, zouden we 5000 peso's moeten betalen voor het uitzicht. Dan blijkt dat als we hier zouden lunchen, we zonder voor het uitzicht te betalen mogen doorlopen. Het blijkt een van de leukste lunchstops te worden bij dit familierestaurant. Vanuit de mond van de eigenaren van dit restaurant horen we hoe deze oudere vrouw en de nog wat oudere man elkaar door een toevalligheid de liefde hebben verklaard en nu dit restaurant runnen. Reisbegeleidster Yvonne besluit om deze locatie in het draaiboek van de reis op te nemen. De lunch heeft iets langer geduurd dan gepland, maar laat leuke indrukken achter.

Zicht vanaf de heuvel bij het restaurant langs de route

Buiten is het een bewolkte dag en binnen in de bus is het koud door de goedwerkende airco. Een trui of een jas aan in de bus voelt prettiger. Iedere keer als we uitstappen kan de jas weer uit. Zonder problemen arriveren we bij donker in San Agustín. Ons hotel ligt net iets buiten het stadje en smalle steile wegen leiden naar het Hotel Alto de los Andaquires. Te smal en te steil voor de grote bus. Daarom worden we het laatste stukje vervoerd met Jeeps van het hotel. Direct na aankomst serveert het keukenpersoneel het avondeten dat we onderweg al telefonisch besteld hadden. Het was een lange dag, dus snel na het eten van een kleine sandwich zoek ik mijn kamer op. Een kamer die ruim en schoon is in een van de gebouwen in de uitgestrekte tuin van het hotel.

Vrijdag 15 september 2023– San Agustín

“Wij zijn boeren vrouwen, uit Colombia, die ons levens- en plattelandstoerisme project met de wereld delen: ‘Tierra Activa Turismo Consciente’. Daarom. Als je onze handen voelt met eelt, onze nagels met vuil en onze huid ruw, verheug je dan toerist! Omdat we de regen, de wind, de zon onder ogen zien, de aarde strelen en liefdevol gezond voedsel voor je verbouwen in een eco-boerderij in San Agustín, waar de spirit wordt geoogst.” Dat staat te lezen op de website van Tierra Activa, een ecologische koffieplantage die we deze ochtend bezoeken. We bevinden ons in de ‘koffie driehoek’ en daarom bezoeken we de koffieplantage van Tierra Activa waar we ontvangen worden door gastvrouw en oprichtster Yilema. Al bij de introductie leren we dat dit bedrijf meer is dan alleen een koffieplantage. Naast de productie en export van koffiebonen is het bedrijf ook een kenniscentrum voor ecologische landbouw. De gehele ochtend zijn we op dit bedrijf te gast en we zullen alles gaan horen over de productie van koffie, van koffieplant tot koffieboon. Behalve een plantage heeft men een aanzienlijk grondoppervlak ingericht als experimentele tuin voor voedselgewassen en kruiden. Het bezoek zullen we straks afsluiten met een ecologische en vegetarische lunch.

Allereerst worden we uitgenodigd om te komen kijken in de grote keuken en maken kennis met alle personeelsleden die op de boerderij werken. Kruiden en vruchten worden voor ons fijngesneden en we mogen, of moeten, ruiken en proeven. Een belangrijk deel van het dagelijks leven op de boerderij is het werk in de koffieplantage. We mogen zelf gaan ervaren hoe dat gaat in de praktijk. Aan ongeveer de helft van onze groep worden sombrero's en rieten mandjes uitgereikt. Ze krijgen de opdracht om in het voorste deel van de koffieplantage de rijpe koffievruchten te gaan plukken. “Maar alleen de rijpe vruchten,” wordt er duidelijk gezegd, dat zijn de vruchten met een dieprode kleur. Terwijl de ene helft van de groep met hun mandjes tussen de struiken kruipt, vermaakt de andere helft die toekijkt zich kostelijk. Alle plukkers lukt het wel om een flinke hoeveelheid vruchten in hun mandjes te krijgen.

In een gebouwtje iets verder op het terrein wordt uitgelegd hoe de verdere bewerking van koffievruucht tot kant-en-klare koffieboon in zijn werk gaat. We zien het proces van selecteren en het ontdoen van het vruchtvlees, gedemonstreerd met de opbrengst van onze plukkers. We leren dat er vele manieren zijn om de koffiebonen te branden. De beste en diepste koffiesmaak verkrijgt men

door de bonen niet tot een hele donkere kleur te branden. Bijna onthutsend is het om te horen dat de beste koffie naar het buitenland wordt geëxporteerd en dat de mindere kwaliteit in Colombia blijft om daar tot koffie gezet te worden.

We lopen verder naar het deel met de experimentele tuin voor voedselgewassen. Een speciaal projectje is de mogelijkheid om een ananasplant te adopteren. Voor onze ogen wordt een stek van een volwassen ananasplant gesneden en de groep wordt uitgenodigd om de stek te adopteren en te laten uitgroeien tot een volwassen plant. Gelukkig voor iedereen, is er iemand uit de groep die de ananas wil adopteren voor een zeker bedrag. De gelukkige 'vader' van deze ananas mag deze stek zelf planten. Een van de medewerkers staat al direct klaar om

een naambordje met datum te schilderen en naast de jonge plant in de grond te steken. In het komend jaar zal de adoptievader per e-mail op de hoogte worden gehouden over het wel en wee van 'zijn' ananasplant en het ontstaan van zijn vrucht, de smakelijke ananas.

Gastvrouw Yilema heeft ons tijdelijk verlaten om samen met haar staf in de keuken onze lunch voor te bereiden. De rondleiding wordt overgenomen door een van de medewerkers en voert verder door de tuin met verschillende voedsel- en kruiden gewassen. Van iedere soort staan er slechts enkele exemplaren en we kunnen weer ruiken en proeven. Dit deel kan mij niet zo interesseren en ik verlang naar de lunch en de daarbij behorende koffie.

Als laatste onderdeel van ons bezoek volgt inderdaad een lunch. De kleurrijke maaltijd die we voorgezet krijgen, heeft als hoofdbestanddeel rijst en een selectie van groentes en fruit. Het smaakt uitstekend, al kan ik de ingrediënten niet onderscheiden. Tot slot uiteraard een kopje koffie. Het wordt niet helemaal duidelijk of die koffie nu gezet is met de eigen bonen.

Om eerlijk te zijn heb ik wel betere koffie geproefd. Vlak voor het vertrek wordt natuurlijk de mogelijkheid geboden om de verpakte koffie te kopen tegen schappelijke prijzen.

Behalve het verbouwen van koffie heeft Tierra Activa nog meer activiteiten, zoals kenniscentrum, eco-hotel, verkoop en export van de bonen, organiseren van workshops, bezoekers ontvangen en zoals nu rondleidingen op het bedrijf. Voor ons was het een leerzame ochtend en we stappen de bus in voor de middagexcursie naar een archeologisch park, bekend om zijn bijzondere sculpturen.

Direct gaan we door naar het Parque Arqueológico Nacional San Agustín om die vreemde beelden uit de oudheid nu zelf te gaan zien. Dit archeologische park beslaat een oppervlakte van 78 hectare en bestaat uit een netwerk van grafheuvels, resten van nederzettingen en de beroemde beelden, die in de meeste gevallen dienstdeden als grafstenen en in zeldzame gevallen waren opgesteld als bewakers voor de ingang van een tombe. Wat precies de functie was van de fantasierijke, uit steen gehouwen figuren, van mensen en dieren en welke beschaving ze gemaakt heeft, daarover zijn de archeologen het niet eens. Ook de gids die ons deze middag begeleidt, heeft er geen duidelijk antwoord op. Het grootste deel van de hier gevonden sculpturen werd gemaakt tussen het jaar nul en het jaar vijfhonderd. De graven werden bedekt met aarde en archeologische vondsten wijzen erop dat mensen rondom de grafheuvels leefden. Volgens onze gids zijn de meeste sculpturen gemaakt van vulkanisch gesteente. Volgens schatting duurde het maken van zo'n beeld dat we zien bijna twee maanden. Waarom er na het jaar negenhonderd helemaal geen beelden gemaakt zijn, weet niemand. De rondleiding gaat over uitstekend aangelegde wandelpaden en begint bij waarschijnlijk een van de oudste beelden. Dit beeld lijkt nogal primitief en toont weinig details. De laatste beelden die we zien zijn waarschijnlijk van een latere periode en zijn veel beter uitgewerkt. Sommige beelden zijn grappig en ontlokken een glimlach.

Tijdens de rondwandeling door het park zien we geen enkele andere bezoekers in het park. Schijnbaar zijn we de enige toeristen hier. Als we vragen waarom het overal zo rustig is met het toerisme, verklaart de gids dat we ons in het 'laagseizoen' bevinden. Aan het einde van de route kunnen we kiezen, nog een klim maken naar Alto de Lavapatas, waar ook nog enkele beelden staan en waar er een uitzicht over het park is. Alternatief is een pauze bij een terrasje waar men koffie, bier, frisdrank en ijsjes verkoopt. Ik kies voor een koffie hier onder een parasol en vervolgens wandel ik in een klein groepje naar de uitgang van het park. Buiten de hekken wachten we in de schaduw op de rest van de groep. Het duurt langer dan verwacht voordat de groep compleet is. Al enige tijd lijken de medewerkers bij de ingang van het park vertrokken te zijn. Even heb ik het visioen dat men het park al gesloten heeft in de veronderstelling dat er echt niemand meer binnen is en onze medereizigers opgesloten zijn. Terwijl we wachten totdat de groep compleet is, vertelt reisbegeleidster Yvonne over haar andere werk in Medialand. Voor de Nederlandse omroepen

produceert ze praatprogramma's op tv met bekende Nederlanders op artistiek gebied. Net als we met z'n allen proberen te helpen met ideeën over mogelijke toekomstige gasten, komen de laatste groepsleden uit het park door een hek dat nog net niet gesloten is.

Ons hotel nabij San Agustín ligt een beetje afgelegen en de hotelkeuken verstrekt alleen avondmaaltijden op verzoek en vooruitbestelling. Daarom wordt er voorgesteld om in het stadje zelf te gaan eten. De twee Jeeps van het hotel zullen voor het transport naar- en van het stadscentrum zorgen. In de middag heeft Yvonne al een restaurant in het centrum gereserveerd dat groot genoeg is om tweeëntwintig gasten te ontvangen. De chauffeur William eet vanavond ook mee, dus tweeëntwintig personen. De chauffeur van de eerste rit met de Jeep is een jong knaapje, dat misschien net zijn rijbewijs heeft. Ergens midden in het stadje stopt het knaapje bij een ogenschijnlijk willekeurige winkel en hij sprint naar binnen. Snel komt hij weer naar buiten, knikkend en zwaaiend naar een meisje in de winkel. Zijn vriendin? Nee, hij heeft hier gevraagd naar het adres van het gereserveerde restaurant. Binnen een paar minuten staan we weer stil, maar nu op een hoek van een straat tegenover de openstaande deuren van een restaurant. We kijken vanaf de drempel naar binnen. Inderdaad zijn er tafels aan elkaar geschoven voor meer dan twintig plaatsen. Personeel staat klaar in een afwachtede houding. Omdat we niet echt zeker weten of we hier moeten zijn, blijven we nog buiten wachten. Na twintig minuten verschijnt dezelfde Jeep weer, met hetzelfde knaapje achter het stuur en de rest van de groep achter in de bak. Als Yvonne uitstapt, raakt ze volledig in verwarring. Ze had een heel ander restaurant verwacht. Heeft ze het verkeerde restaurant gereserveerd, het verkeerde adres opgegeven of misschien per ongeluk twee restaurants gereserveerd? Even bespeur ik een moment van paniek, maar dan blijkt toch alles te kloppen en we kunnen binnen een plaats gaan zoeken aan de tafel van tweeëntwintig.

Tweeëntwintig mensen in een kale betonnen ruimte met een slechte akoestiek en daarbij livemuziek van een zanger-gitarist, geeft een oorverdovende herrie. Als men nu nog de beleefdheid had om tijdens de liedjes van de artiest te zwijgen en te luisteren. Maar nee, iedereen blijft praten met de burens aan tafel en probeert zich door de muziek heen verstaanbaar te maken. Bijna wordt de herrie mij te veel en ik overweeg naar buiten te gaan en weg te lopen. Helaas, naar het hotel teruglopen is geen optie, dus ik blijf zitten en besluit om bij een volgende groepsreis, met een groot aantal personen, oordopjes mee te nemen. Als eenmaal de borden met de bestelde maaltijden geserveerd worden, verstomt de herrie een beetje. De kwaliteit van het eten valt wat tegen. Grotendeels bestaat het uit een enorme hoeveelheid vlees, kip, varken of rund, of wat je dan ook gekozen hebt en een beetje patat. De groentecomponent blijft afwezig.

Na een verblijf van twee uur in dit restaurant hebben we ook de afrekenprocedure afgerond en vatten we het plan op om het plein van het stadje te bezoeken, misschien is er daar nog iets leuks open. Op pleintjes is altijd wat te zien of te doen. We wandelen twee blokken verder, dan naar rechts en daar zou het plein zijn. Inderdaad, er is een plein, maar er is nauwelijks leven en geen enkele gelegenheid, bar of café open. Alles is dicht en dat op een vrijdagavond. We besluiten om het hotel te bellen om te verzoeken om ons met de Jeep op te halen.

Na een wat saaie avond, wacht ons bij het hotel nog een leuke verrassing. Mijn groepsgenoten heb ik al goedenacht gewenst en via het hoofdgebouw loop ik naar het vijftig meter verder gelegen gebouw waar mijn kamer is. Daartussen ligt een grasveld en hier hoor ik swingende Colombiaanse muziek vandaan komen. Midden op het veld brandt een kampvuur en in een kring daaromheen zitten mensen in kampeerstoeltjes. Rondom een party box, waar de muziek uitkomt,

staan enkele Colombiaanse dames. Blijkbaar is hier een feestje aan de gang. Een besloten feestje lijkt het wel. Een moment blijf ik even staan om te kijken en kom dan schoorvoetend iets dichterbij, het is immers een besloten feestje. Snel word ik gewenkt om dichterbij te komen, blijkbaar zijn vreemde gasten welkom. Tot mijn verbazing krijg ik een glaasje aguardiente aangeboden door een van de weinige heren in het gezelschap. In een spontaan gesprekje begrijp ik dat dit een bedrijfsuitje is, maar hoe het precies zit begrijp ik niet helemaal, vind ik ook niet zo belangrijk. Een van de dames in de kring is geïnteresseerd in wie ik ben, of wie wij, de groep, zijn en hoe onze reis door Colombia eruitziet. Ondanks mijn Spaanse kennis heb ik toch wat moeite om de juiste woorden te vinden. De dames bij de party box staan een beetje te dansen op de muziek en in een opwelling voeg ik me bij hen en ga meebewegen. Dansen is niet het juiste woord, beter kan je zeggen meebewegen, dansen kan ik niet. Het groepje van zes dames vindt het nogal komisch en onverwacht, dus sporen ze mij aan om met hen mee te dansen. Voor ik het weet 'dansen' we in paren en mijn partner probeert een draai met mij. Dat gaat volledig mis en ik geraak met de dame in de knoop. Het verhoogt de vrolijkheid. Ik krijg nog een glaasje aguardiente aangeboden. Gelukkig ben ik nu niet meer de enige van de groep, nog vijf medereizigers hebben het feestje ontdekt. Het wordt steeds gezelliger en een van de dames probeert me nu de danspassen te onderwijzen. Na schampere pogingen geef ik het op en doe nog een rondje mee met de muziek. Ik wil hun feestje niet nog meer verstoren en beleefd neem ik afscheid en nog swingend op de salsa, de rumba en de vallenato leg ik de laatste meters naar mijn kamer af. Deze dag was tot nu de leukste van de reis.

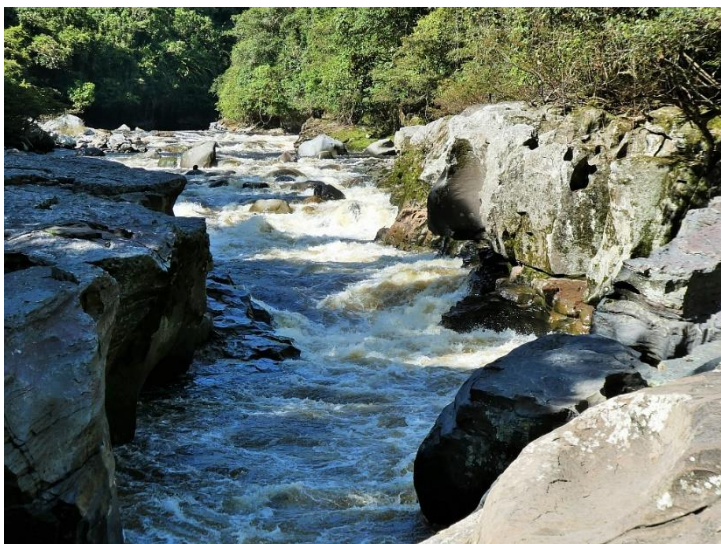
Zaterdag 16 september 2023– Van San Agustín naar Popayán

Vroeg op de dag, direct na het ontbijt en voordat we verder reizen naar de volgende plaats Popayán, is er een mogelijkheid om met een Chiva truck een rit door de omgeving te maken. Het is de gelegenheid om meer van de omgeving te zien, dus ik meld me aan voor de rit met deze truck. Het begrip Chiva truck kende ik nog niet, dus ik zoek het op met Wikipedia: 'Een chiva (Spaans voor geit) is een ambachtelijke, rustieke bus die wordt gebruikt op het platteland van Colombia. Chivas zijn aangepast aan het openbaar vervoer op het platteland, vooral gezien de bergachtige geografie van de Andesregio van deze landen. De bussen worden gekenmerkt doordat ze kleurrijk zijn beschilderd, meestal met de gele, blauwe en rode kleuren van de vlag van Colombia met lokale arabesken en figuren. De meeste hebben een ladder naar het rek op het dak, dat ook wordt gebruikt voor het vervoeren van mensen, vee en koopwaar. Ze zijn gebouwd op een bus chassis met een aangepaste carrosserie van metaal of hout. Geen stoelen maar harde banken, gemaakt van hout en met deuren in plaats van ramen. De eigenaar of bestuurder geeft het voertuig meestal een unieke bijnaam.'

Een dergelijk vrolijk gekleurde bus staat dus deze ochtend klaar voor het hotel. Maar voor we kunnen vertrekken voor een ritje van twee uur met dat ding, nemen we nog afscheid van de dames van gisterenavond. We moeten samen met deze hartelijke Colombiaanse mensen op de groepsfoto en daarna schudden we elkaar nogmaals de hand. In het bijzonder de twee dames die mij gisterenavond tevergeefs geprobeerd hebben danspassen bij te brengen. Vanaf de harde houten bankjes van de Chiva bus zwaaien we nog voor de laatste maal.

Tijdens de busrit zie ik nu de landschappelijke schoonheid van dit stukje van Colombia. De lange bus heeft ongeveer tien bankjes over de hele breedte en dus zitten we met tweetallen op ieder bankje. Raampjes heeft dit voertuig niet, gewoon openingen links en rechts waardoor je kunt in-of uitstappen en ongehinderd naar buiten kunt kijken. De weg is smal en heuvelachtig. Een toevallige tegenligger op de soms onverharde wegen vergt een moeilijke manoeuvre om een passage mogelijk te maken. Onverwacht fraai zijn de uitzichten over de groene valleien, de hogere bergen in de verre einder en de snelstromende rivieren die we passeren of oversteken. Dit is het stukje Colombia dat ik verwachtte. Een rit van een klein uur brengt de bus bij het keerpunt van de rit. We stoppen voor een half uurtje bij de Magdalenarivier. Bij een zijpad in een bocht van de weg staat er een houten bordje met het opschrift 'mirador', uitkijkpunt. Een gemakkelijke afdaling

brengt ons naar een natuurlijk gevormd plateau van grote keien in een bocht van de rivier. Hier zien we met de zon in de rug een kleine waterval in de rivier en naar de andere kant kijkend, tegen de zon in, hoe de stroom van de rivier verder gaat langs de afgesleten ronde rotsblokken. Hobbeldend over de moeilijke weg keert de bus terug naar het hotel. Hier staan de Jeeps al klaar om ons en de bagage in te laden en dan het stukje naar het centrum van San Agustín te vervoeren waar de grote bus klaar staat voor de rit naar Popayán. Een tocht waarvan gezegd wordt dat die voert over de slechtste weg van Colombia en misschien wel over de slechtste weg van heel Zuid-Amerika.

Het eerste gedeelte van de route gaat nog over asfalt van goede kwaliteit, waardoor het in het eerste uur goed opschiet. Dan zien we een wegversperring opgeworpen door een controlepost van de politie. Rechts van de weg staat een geïmproviseerd commandocentrum onder een witte partytent en de weg is met oranje pionnen afgezet. Twee agenten in uniform wenken dat de bus moet stoppen. Chauffeur William draait aan zijn zijde het raampje open en overhandigt papieren die nauwgezet bekeken worden door een der agenten. De andere agent meldt zich bij de deur aan de andere kant, aan de passagierszijde, en stapt in. Even denk ik nog aan de berichten over roofovervallen op automobilisten en toeristen in Colombia die zo nu en dan in het nieuws verschijnen. Noch onze chauffeur, noch de reisbegeleidster, vertonen tekenen van nervositeit, dus dit zal echt wel een normale politiecontrole zijn. Van de voorste tot de achterste bank wordt er een blik op ons passagiers geworpen en alle tassen en rugzakken die op de stoelen en in het bagagerek liggen, moeten open. Overal kijken ze even in en voelen met hun hand wat er inzit. Het oponthoud duurt misschien een kwartier en dan laten de agenten ons met rust. We kunnen verder rijden en staand voor hun tent, zwaaien de agenten de bus uit. De controle op de handbagage was oppervlakkig, als er echt wapens of drugs in hadden gezeten, dan hadden de agenten dat makkelijk kunnen missen. De achterklep van de bus is waarschijnlijk wel even open geweest, maar de koffers hoefden niet eruit. Dus echt nauwkeurig was dit onderzoek niet. Als we een eindje op weg zijn, geeft de reisbegeleidster een toelichting: “We gaan nu een klein stukje door een oranje gebied op de kaart, vandaar die controle op wapens en drugs. Zo meteen zitten we weer in geel gebied, dan hoeven we geen controles meer te verwachten.”

Vrij snel na de controlepost verandert de goede asfaltweg met twee banen in een nauwelijks verharde weg met veel kuilen. Dit is dus het stuk zeer slechte weg dat we konden verwachten. De snelheid van de bus zakt dramatisch. Met ongeveer twintig kilometer per uur probeert de chauffeur alle diepe kuilen en obstakels te vermijden. Op echt moeilijke stukken gaat het soms nog langzamer.

De bus schudt behoorlijk en na een uur hobbelen, vragen enkele dames om een ingelaste plasstop. In de directe nabijheid zijn er geen rustplaatsen of tankstations, dus het wordt improviseren. Voor de dames geeft de chauffeur het kleine krappe toilet achter in de bus vrij en de heren worden naar buiten gestuurd. Nog een paar uur verder hobbelen en zigzaggen is het vooruitzicht.

Dan zien we door de voorruit uiteindelijk toch de overgang naar een asfaltweg. De chauffeur geeft weer gas

en vanuit de bus klinkt applaus. Bij het eerstvolgende kleine plaatsje op de route stoppen we even voor een snelle kop koffie en een klein hapje, zoals een empanada. Nu is het nog twee uur rijden over een asfaltweg, maar wel met een snelheid van tachtig kilometer per uur.

We passeren nu het waarschijnlijk hoogste punt op de route, op zo'n 3200 meter. Hier stoppen we even langs de weg om de benen te strekken en om de frisse en koele buitenlucht op te snuiven. We kijken uit over een bijna kale steppe, waar de vegetatie overheerst wordt door een merkwaardig gevormde plant die zijn water uit de lucht haalt.

Nog bij daglicht komen we aan in het stadje Popayán en via straten met eenrichtingsverkeer kan de bus maar net bij het hotel komen. Het lijkt een goed en rustig hotel te zijn in de koloniale stijl, gelegen op een hoek en heel dicht bij het centrale plein in het centrum.

Voor deze avond kies ik ervoor om niet met de grote groep te gaan eten, maar zelf eerst een verkenningsrondje door het centrum te maken. Op het moment dat het al volledig donker is, strijk ik neer op een terrasje in een straat die geheel voor voetgangers gereserveerd is. In een grote maaltijd heb ik geen trek, daarom bestel ik alleen een kop koffie en een nagerecht. Morgen zal ik wel gaan zien hoe de stad Popayán er bij daglicht uitziet.

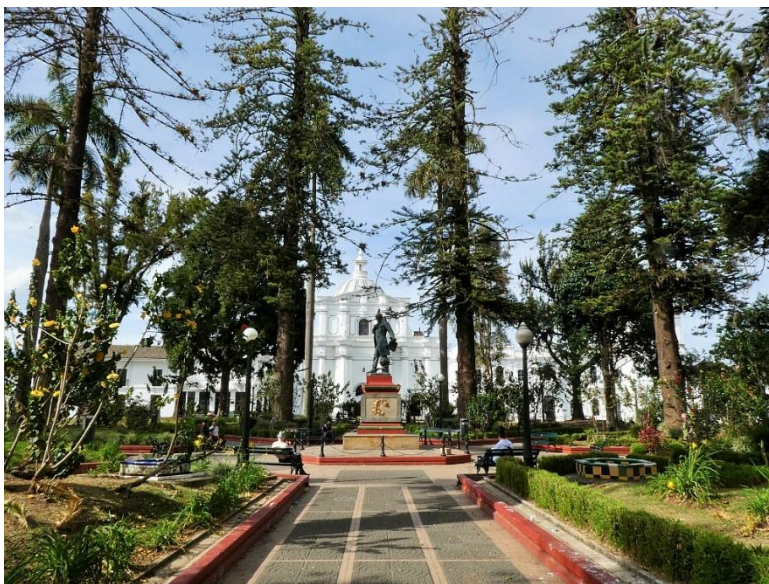

Straatje in Popayan

Zondag 17 september 2023 – Popayán

Na een vroeg en minimaal ontbijt ga ik direct het stadje Popayán in, het staat bekend als de stad met de witte huizen. Het is zondagochtend en ik wil zien hoe deze stad ontwaakt, oftewel hoe de stad eruitziet met zo min mogelijk mensen. Als eerste loop ik naar het Plaza Mayor met de kathedraal, dankzij de gunstige ligging van het hotel is dat heel dichtbij. Het is zoals ik verwachtte, het plein met het parkje in het midden is bijna helemaal leeg. De enige mensen die ik zo vroeg aantref, zijn een clubje hardlopers die zich na afloop van hun training verzamelen in een hoekje van het plein. Om de stad een beetje te verkennen, loop ik een ruim blok om de kathedraal, alles lijkt nog dicht te zitten. Het klopt inderdaad, alle huizen in de straatjes in dit centrum zijn voornamelijk wit van kleur met hier en daar donkere accenten. Tot mijn vreugde zie ik een cafetaria – pasteleria – restaurant dat als enige wel open is. Ik ben wel toe aan nog een kop koffie en een aanvulling op het hotelontbijt. In de glazen vitrine wijs ik iets aan dat eruitziet als rond, wit en met grove korrels en daarbij een café tinto. Het broodje of wat het dan ook is, smaakt zoet en kruimelt irritant. De zwarte koffie is redelijk van kwaliteit.

Het is nog steeds vroeg en nauwelijks iemand te zien in het parkje midden op het plein. Ik neem plaats op een bankje om de weinige mensen en de overvloed aan duiven te observeren. Eigenlijk wacht ik hier tot het tien uur wordt, want dan zou er een ‘free walking tour’ starten vanaf de kathedraal. De tijd passeert de tien uur en ik zie nog niets wat op een ‘walking tour’ lijkt, geen organisatie met een felgekleurde parasol of een opvallende banner, zoals in andere steden. Ook geen andere toeristen die een afwachtende pose aannemen. Wel verschijnen er zo rond tien uur wat karretjes die ijsje, nootjes en andere kleine etenswaren verkopen. Het aantal ouders met kinderen die zich vermaken met de duiven neemt toe, maar verder niemand die op een ‘walking tour’ lijkt te wachten. Dan besluit ik zelf maar wat rond te gaan lopen. Ik wist dat de reisbegeleidster voor de groep een wandeling met een gids had geregeld. Bewust had ik eerder besloten daar nu eens niet aan deel te nemen. Zo’n twee tot drie uur achter een gids aanlopen, steeds weer stilstaan en verhalen aanhoren, vind ik vaak wat vermoeiend.

Op het moment dat ik diagonaal het plein oversteek, zie ik op een van de hoeken een groep mensen staan met overduidelijk een gids die een verhaal houdt. Inderdaad, dat is mijn eigen groep, besef ik opeens. Groeten en voorbijlopen dan? Nee, dat kan eigenlijk niet. Dus ik sluit alsnog maar aan bij de groepsrondleiding met ingehuurde gids. Hoewel gids? Nee, dat toch niet. Yvonne had moeite gedaan om een officiële gids te vinden, maar dat was niet gelukt. Gelukkig voor haar, en de groep, vond ze een medewerker van het hotel die toevallig voor toerisme studeert, bereid om een rondleiding door de stad te verzorgen.

Met deze gids lopen we over het plein, de kathedraal in, de kathedraal uit en verder. Terloops wijst hij op de klok in de toren van de kathedraal. Die klok staat stil en zal nooit meer gaan lopen. Dit ter nagedachtenis aan de aardbeving in het jaar 1983 die een deel van het centrum verwoestte en waarbij het dak van de kathedraal instortte.

Verder gaat het langs museums die gesloten zijn op zondag en langs de 'rode brug', die officieel de Puente del Humilladero wordt genoemd. Een brug met een verhaal. In vervlogen tijden moesten reizigers naar Popayán de rivier oversteken, wat niet altijd gemakkelijk was, omdat het water in de rivier kon zwellen. Om die reden werd in 1713 een kleine brug gebouwd, die later in 1873 werd vervangen door de stevige, 240 meter lange Puente del Humilladero. Deze bakstenen brug met twaalf bogen is geen extreem opvallend bouwwerk, maar wel een blikvanger voor deze stad en Popayán is er trots op.

Een koffiepauze houden we bij iets wat op een openluchttheater lijkt, maar waar op dit moment een openbare dansles gegeven wordt. Uiteraard op salsamuziek en andere Colombiaanse stijlen. De muziek klinkt uitnodigend en enkele dames van onze groep kunnen het niet laten om uitbundig mee te doen. De anderen observeren de danskunsten vanaf het aanpalende terras met koffie of bier.

Een onverwacht letterlijk hoogtepunt is het beklimmen van de Cerro del Tulcan. Aan de noordoostelijke rand van het stadje ligt een steil heuveltje dat erg populair is bij de plaatselijke bevolking. Lang werd verondersteld dat het heuveltje een oude piramide was, bedekt met aarde en zand. Inmiddels wordt gedacht dat de heuvel natuurlijk is ontstaan en door inheemse precolumbiaanse culturen werd gebruikt als heilige plaats voor rituelen. Van de gids horen we, als we na een korte klim boven op de heuvel staan, dat nu het plaatselijke ritueel is om hier de zonsondergang te bekijken onder het

genot van alcoholische versnaperingen. Hier beëindigt de medewerker van ons hotel ook zijn rondleiding en we wandelen terug naar het hotel in koloniale stijl op een hoek. Bij binnenkomst ruik ik de boenwas van het houtwerk en meubilair en op mijn kamer vind ik het tijd voor een siësta.

Ook deze avond wil ik mijn eigen weg gaan en speur in een rondje door de stad naar een restaurant dat me aanstaat. Na een aantal mogelijke gelegenheden gezien te hebben kom ik toch weer terug bij mijn eerste keus: een vegetarisch restaurant, ook nog heel dicht bij het hotel gelegen in dezelfde straat. Terwijl ik nogmaals naar het vegetarische restaurant toeloop, twijfel ik of men wel open is. De buitendeur staat wel open. Ik loop iets verder door, een trappetje en dan sta ik voor een gesloten stalen traliehek. Vertwijfeld kijk ik om me heen en rammel eens aan dat gesloten hek. Op datzelfde moment verschijnt een dame met een haarnetje achter het traliehek en ik vraag of men open is. "Natuurlijk zijn we open," zegt de dame en ze pakt een sleutel om het hangslot van het hek te openen. Een beetje verbaasd loop ik naar binnen en sta voor een balie. Op die balie ligt een menukaart en ik werp een snelle blik op de prijzen. Gewoon, niet uitzonderlijk. Even heb ik het idee dat ik in een zeer gespecialiseerd restaurant terecht ben gekomen dat alleen voor zeer exclusieve gasten opengaat. "Heeft u dan een tafel voor mij," vraag ik nog steeds wantrouwend. "Uiteraard, komt u maar verder." Ik word naar een klein binnenplaatsje geleid waar slechts twee tafels met ieder vier stoelen staan, verder niets. Opzij zie ik nog een binnenvertrek waar ook tafels lijken te staan en in duister gehuld is. Voorzichtig neem ik plaats, de tafel wiebelt. Van de menukaart bestel ik iets wat ik niet volledig kan interpreteren, maar het is uiteraard vegetarisch en is eens wat anders dan die kip en lappen vlees van de afgelopen weken.

De maaltijd die ik krijg smaakt uitstekend, maar ik kan niet navertellen wat er op het bord ligt. De bediening is heel attent, snel, beleefd en zeer gediensig. Vreemd is dat ik de enige gast ben en blijf. Na het afrekenen ga ik door hetzelfde traliehek weer naar buiten en achter mij hoor ik weer het rammelen van het hangslot waarmee het hek weer gesloten wordt. Nog steeds vraag ik me af: willen ze geen klandizie of zijn ze zo bang voor ongewenste bezoekers dat ze de poort stevig gesloten houden?

Om de avond af te ronden loop ik nog een stukje door de stad en terug naar de koffiezaak die de gids aangewezen had als de plaats voor de beste koffie. Hier in deze drukbezochte zaak bestel ik een koffie en een stuk tiramisu. Het valt me op dat de koffie hier gewoon uit een automaat komt, zo'n machine die ook op een kantoor zou kunnen staan. In ieder geval smaken koffie en taart hier uitstekend. Terug bij het hotel valt het me nu pas op dat het buitenhek ook altijd gesloten is. Er is een speciale handeling voor nodig om dat open te krijgen, een handeling die aan ingecheckte gasten voorgedaan wordt. De echte buitendeur is ook altijd gesloten, pas als de receptioniste mij gezien heeft, ontgrendelt ze de deur. Pas veel later valt het me op dat op de kaart van Colombia met de risicovolle gebieden, de plaats Popayán in een oranje gebied ligt. Zou dat iets met het vreemde deurbeleid te maken hebben?

Maandag 18 september 2023– Van Popayán naar Armenia

Het wordt een reisdag van zo'n zes uur naar verwachting en we zullen dan aankomen in Armenia. Helaas is er onderweg weinig te zien en zijn er geen interessante tussenstops. Vermeldenswaardig is de ingestorte brug die we halverwege de route ontdekken. De chauffeur is er blijkbaar wel van op de hoogte en weet waarschijnlijk al dat er een korte omleiding is. In een omgeving met een dichte jungle krijgen we een korte blik op de ingestorte brug over een rivier enkele tientallen meters lager dan de weg waarop we nu rijden. Door de afstand en de vegetatie is niet duidelijk te zien wat er met de brug aan de hand is. Het booggedeelte van de boogbrug lijkt intact, maar het schijnt of een van de steunpunten van de boog verdwenen is. Rondom de beschadigde brug is men druk aan het werk en er staan borden met de omleiding. Langzaam en behoedzaam volgt onze bus de alternatieve route. Via een kronkelende en smalle weg, dalen we in een file van vrachtwagens af naar de stroom van de rivier. Hier ligt er vlak over het water een pontonbrug en op aanwijzingen van het aanwezige werkvolk gaan de vrachtwagens, en onze bus, een voor een voorzichtig over de tijdelijke brug. Daarna klimt de weg omhoog, om dan weer op de oorspronkelijke route uit te komen. Behalve een koffie- en een toiletstop, gebeurt er verder niets speciaals op de route naar Armenia. We rijden door de koffieregio en dat is een van de mooiste gebieden van Colombia. In de verte zien we besneeuwde bergtoppen.

Onderweg vernemen we van de reisbegeleidster dat het hotel in een prachtige tuin gesitueerd is en over een zwembad beschikt, maar ook dat het afgelegen ligt. Dus om nog persoonlijke inkopen voor versnaperingen te doen, zal ze vlak voordat we aankomen nog een stop bij een supermarkt inlassen. Eenmaal in het stadje Armenia aangekomen, stoppen we bij het adres van een supermarkt dat in het draaiboek aangegeven staat. Helaas zien we een volledig leeg winkelinterieur, blijkbaar is deze supermarkt recent opgeheven. Geen nood, we rijden naar het centrum van het stadje en daar kunnen we onze inkopen doen. De winkeltjes hier zijn zo klein dat we ons verdelen over twee naast elkaar gelegen mini-supermarkttjes. Onze voornaamste inkopen zijn blikjes bier en zakken chips, zoveel dat zeker een van de winkeltjes door zijn voorraad bier heen raakt.

De bus zet koers naar het besproken hotel en rijdt een stukje terug, want we waren er zonet al langs gekomen. Tenminste, dat dacht het koppel voorin de bus, navigerend volgens Google Maps. De bus rijdt een smalle oprijlaan op en de boomtakken schuren over het dak. Dit blijkt toch niet het juiste hotel te zijn. Spoedoverleg voorin de bus. Terug, weer richting het centrum en dan nog eens stuk doorrijden en daar is dan toch het juiste hotel. Inderdaad, gelegen in een tuin met veel groen, veel bloemen, een pleintje met een fontein, terrassen, een openluchtrestaurant en met een royaal zwembad. De kamers zijn verdeeld over losstaande gebouwen en het geheel lijkt op een 'all-inclusive' vakantiepark. Een klein gedeelte van de groep, uitsluitend dames, heeft ervoor gekozen om te gaan paragliden en deze dames worden na het inchecken gelijk met de bus verder gebracht. De rest van de groep vermaakt zich de rest van de middag in-en bij het zwembad. Het water heeft een prettige temperatuur en diepte van slechts 1.30 meter. Hier praktiseer ik weer de eerste zwemslagen na velen jaren.

We verblijven in Armenia omdat het de uitvalsbasis is voor een bezoek aan de Cocora vallei die op een steenworp afstand ligt en daarna voor een kort bezoek aan het kleurrijke plaatsje Salento. Maar dat is pas morgen. Het stadje Armenia met zo'n 300.000 inwoners heeft wel botanische tuinen en een goudmuseum, maar daar zullen we niet heengaan. In het jaar 1999 werd een groot deel van de stad door een aardbeving verwoest en bij de wederopbouw is voornamelijk beton gebruikt, waardoor Armenia niet bepaald de charmantste stad van Colombia is geworden.

Dinsdag 19 september 2023 – Armenia

Een kleinere bus met een andere chauffeur wacht ons vandaag op de parkeerplaats bij het hotel op. Onze vaste chauffeur en zijn grote bus hebben een dag vrij. Het doel voor deze ochtend is de Cocora vallei, bekend van de hoge waspalmen. Deze bus brengt ons slechts tot in het centrum van het verder saaie stadje Armenia en stopt op een parkeerplaats. Hier stappen we over in vier bontgekleurde Willy's, een type Jeep dat in deze streek populair is en zich gemakkelijk op de smalle en onverharde wegen kan begeven. Een lange rit met die Jeeps wordt het niet, want ze brengen ons slechts tot aan de entree van het natuurpark met de naam Bosque de la Palmas. Hier begint de wandeling die volgens de aankondiging zo'n twee uur zal duren.

De waspalm is verkozen tot de nationale boom van Colombia. Het meest opvallende is de hoge en kale stam met helemaal boven in de top de bladeren. De meeste palmen bereiken een hoogte van zo'n vijfenveertig meter, maar er zijn exemplaren die de zestig meter halen. Met een beetje wind zwiepen die hoge bomen vervaarlijk heen en weer, maar ze zijn flexibel door de was die rondom de stam zit, daarbinnen is de kern van hout, legt onze gids uit. In vroeger tijden werden er kaarsen van de was rondom de stam gemaakt. Deze Cocora vallei is een van de weinige plekken waar deze merkwaardige boomsoort nog in grote aantallen te zien is. Sinds 1985 heeft de waspalm in Colombia de beschermde status, maar de soort is kwetsbaar.

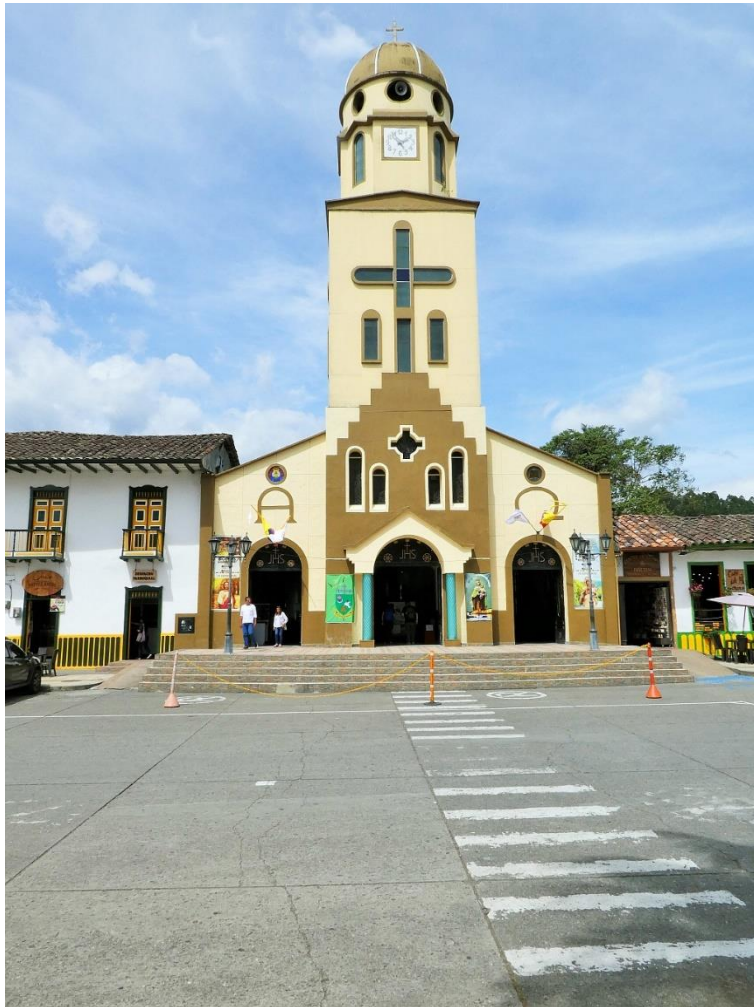
Met de gids lopen we vandaag een korte cirkelvormige route die in twee uur te doen is. In het park zijn veel langere routes mogelijk, die misschien mooier zijn, maar daar biedt ons dagprogramma geen gelegenheid voor. Het eerste deel van de wandeling is een gemakkelijke klim en ondertussen lopen we door een leuke variëteit aan landschappen, waarbij we natuurlijk die waspalmen in grote aantallen zien. Ongeveer anderhalf uur doen we erover om bij het keerpunt te komen. Hier op dit uitzichtpunt kunnen we mooi de vallei

inkijken. Dit is ook het moment om te pauzeren en ook het moment om aan een jarige in de groep een spontane aubade te verzorgen. De rest van de wandeling is minder spectaculair en is eigenlijk alleen een afdaling, grotendeels over makkelijke trappen, om weer in de buurt van de ingang en het ticketloket uit te komen.

Helaas moeten we met z'n allen constateren dat men dit natuurpark aan het transformeren is naar een soort kermisattractie, te zien aan allerlei niet ter zake doende objecten in bonte kleuren die overal geplaatst zijn. Zoals een punt waar een sculptuur van een enorme hand het landschap ontsiert, maar die gebruikt kan worden om te poseren voor een foto. Vlak bij de ingang heeft men een kermisachtige speeltuin gemaakt in bonte kleuren in een stijl die totaal niet bij een natuurpark

past. Het is nu voor het eerst in deze reis door Colombia dat we andere toeristen zien in grote aantallen. Veel van deze toeristen schijnen uit het land zelf te komen.

Op de parkeerplaats vinden we de kleine bus weer terug. Voor een tochtje met de Jeeps of de Willy's is geen tijd. Die tocht van deze ochtend was dus ook alleen maar show die hoort bij de kitscherige kermis. Er werd gezegd dat we op een mooie plek de lunch zouden kunnen gebruiken. De plaats waar het restaurant gelegen is, ligt inderdaad fraai in de natuur. Maar het is een restaurant dat gespecialiseerd lijkt te zijn in het bedienen van massatoerisme. Als we arriveren is het nog redelijk rustig, maar snel loopt het vol met de gasten die aangevoerd worden in een ontelbaar aantal bussen. Het serveren van de maaltijden gaat snel en gestroomlijnd, men is hier duidelijk op berekend. Echter het afrekenen aan de kassa gaat tergend traag en verloopt bureaucratisch. Ik prijs mij gelukkig dat ik als bijna eerste in de rij sta bij de kassa. Maar liefst drie medewerkers houden zich

er mee bezig. Het blijkt dat om onduidelijke redenen het afrekenen met contant geld sneller gaat dan betalen met een bankkaart. In de mooie tuin met bloemen wachten we tot iedereen door de afrekenprocedure gekomen is.

Verder gaat de bus weer, nu naar Salento, een klein plaatsje op ruim twintig kilometer van Armenia en dat bekend is van de kleurrijke foto's. Het is een liefelijk dorpje met slechts vierduizend inwoners, omringd door groene bergen vol koffieplanten. De inwoners van Salento leven van de koffieproductie, forellenkwekerijen en het toerisme. In de boeken staat dat de kans groot is dat we plattelandsarbeiders aantreffen, gekleed in regenlaarzen en traditionele kleding in rammelende jeeps of te paard. De straathonden zijn hier zo vet dat ze niet bedelen, maar voor de gezelligheid de cafés en restaurants in wandelen. Dat lijkt toch wel enigszins te kloppen, is mijn observatie. Ruim een uur krijgen we de gelegenheid om in het

dorpje rond te lopen, nu eens zonder gids. Zo kleurrijk en mooi is dit dorpje, dat je blijft fotograferen. Allereerst valt de bijzonder mooie kerk op het centrale plein op, het is een foto waard. Die straathonden zie ik ook. Het is opvallend hoe vriendelijk en aanhalig de honden hier zijn en dat geldt ook voor heel Colombia, voor zover we dat gezien hebben. Een agressieve, of een vervelende hond vind je hier niet. Dat over de jeeps klopt ook, die rijden door het dorp, maar dan meestal in een vrolijke kleur. Op een binnenplaatsje spot ik een mini-uitvoering van een jeep, misschien is dat het speelgoed voor kinderen. Omdat ik nog een half uurtje over heb, neem ik plaats op het enige terras op het dorpsplein. Een sjofel geklede man komt op mij af. Eerst denk ik dat het een klant is, misschien wel die plattelandsarbeider in zijn middagpauze. Alleen de regenlaarzen ontbreken, maar hij draagt wel een cowboyhoed en een sigaret die schuin uit zijn mondhoek hangt. Het blijkt de ober van dit café te zijn. Bestel dan toch maar een koffie en ik vraag me bij voorbaat af wat de kwaliteit zal

zijn. Spoedig krijg ik gezelschap van een medereiziger, hij bestelt een biertje. Samen observeren we het rustige dorpsleven op dit plein in afwachting van de afgesproken tijd om ons voor de kerk te verzamelen.

“Ik heb nog een verrassing voor jullie, een kennismaking met de nationale sport van Colombia, het ‘tejo’ spel,” zegt de reisleidster als we compleet zijn op het verzamelpunt voor de kerk. Samen met de gids van vandaag, die van die waspalmen, leidt ze ons naar een café een paar straatjes verder. We gaan bij een ogenschijnlijk willekeurig café naar binnen en dalen een stoffige trap af. Dan bevinden we ons in een wat groezelige kelder met een balkenplafond waaraan het spinrag hangt. Het ruikt een beetje muf. Maar er is wel een bar met een grote collectie bierflesjes. Van de gids krijgen we een uitleg van het spel in redelijk verstaanbaar Engels. Tejo is een spel voor diegenen die een liefhebber zijn van alcohol, gooispelletjes of explosieven. De Colombiaanse nationale sport

tejo combineert ze alle drie in een spel waarvan liefhebbers beweren dat het veilig is voor het hele gezin. Tejo gebruikt bier en buskruit in een sport waarbij elk aan alcohol gerelateerd concentratieverlies wordt beantwoord met explosies om spelers weer in concentratie te brengen. De spelers gooien tejo's, dat zijn verzwaarde stalen schijven, naar een paneel bekleed met zacht materiaal van plasticine waarop metalen vlakjes zijn aangebracht die gevuld zijn met buskruit. Tijdens een botsing van een zware tejo exploderen die vlakjes met een knal en een lichtflits.

Ongetwijfeld een meer levendige versie van bowlen, waarschijnlijk niet voor de zenuwachtige, maar als je over de harde geluiden heen kunt komen, pak dan een tejo, trek een biertje open en doe mee. Zo luiden ongeveer de instructies. We verdelen ons twintigen in groepjes en gaan aan de gang met vier tejo panelen en de stalen schijven. De worp moet gebeuren op een afstand van ongeveer zeven meter en de meesten van ons lukt het wel om de tejo tegen het paneel te werpen. Soms blijft de tejo in de plasticine steken en soms ketst die af en beland met gedonder op de houten vloer. Ook mij lukt het wel om de tejo ergens in het paneel te laten landen, maar niet om het buskruit te laten exploderen. Slechts een enkeling gooit zo zuiver dat er een knal, een lichtflits ontstaat en de geur van buskruit geroken wordt. Bij de afgesproken toegangsprijs is ook een consumptie inbegrepen. Meer dan een bierflesje wordt er nauwelijks gedronken in het kleine uurtje dat we in de kelder bezig zijn. Na een poosje en een aantal worpen heb ik wel begrepen hoe het spel gespeeld dient te worden en het spijt mij niet als de reisleidster aankondigt dat de bus wacht. Via een extra uitgang van de kelder die direct op een achterafstraatje uitkomt, verlaten we het etablissement en wandelen we een paar

blokken verder naar een parkeerplaats die aan de rand van het stadje ligt. Daar staat de bus op ons te wachten.

Altijd vlak voordat we weggrijden telt de reisleidster even de koppen in de bus en dan moet ze op twintig uitkomen. Nu telt ze dus ook weer en ze komt tot negentien. Nog een keer tellen en het blijft negentien. Wie missen we? Van achteruit de bus klinkt het: “We missen Wim!” De reisleidster zucht, overlegt even met de gids en de chauffeur en dan gaan ze op zoek in het stadje naar de ontbrekende reiziger. In de bus wachten we twintig minuten. Dan krijgt de chauffeur telefoon en zet vervolgens de bus in beweging, richting het centrale plein. Daar treffen we het zoekteam en de teruggevonden passagier. “Sorry, door de verkeerde uitgang naar buiten gegaan,” is zijn excuus. Vanaf dat moment wordt de gimmick gedurende de hele reis: “Waar is Wim”, of “Is Wim er wel?”

Voor het avondeten in het hotel kiezen we deze avond de tafels die niet onder de overkapping staan, maar in de tuin. Tot onze verbazing zien we dat in de halfopen keuken het personeel vrolijk aan het dansen is op swingende salsamuziek uit een party box. De koks en de serveersters hebben enorm plezier. Ze zijn nog niet aan het werk, want we hebben nog niets besteld. Onze reisleidster danst gezellig mee met het personeel en de stemming zit er goed in. Pas als ze een beetje moe zijn van het dansen, komt er een serveerster nog een beetje swingend de menukaarten brengen. Eerst dansen en plezier maken en dan een beetje werken. Fijn, die relaxte sfeer hier in Colombia.

Woensdag 20 september 2023– Van Armenia naar Medellín

Een lange reisdag gaat het worden op de rit naar Medellín. Daarom gaan we vroeg weg, al om half zeven verzamelen we ons met bagage bij de bus. Een rustig ontbijt om langzaam wakker te worden met veel koffie zit er vandaag niet in. Bij de receptie kunnen we een bekertje koffie krijgen en een ontbijt in een papieren zakje. Voor een ontbijt in de bus. Het is nog maar net een beetje licht als we wegrijden. Het zou een tocht van acht uur zijn, maar de chauffeur heeft een kortere route gevonden, die twee uur zou kunnen schelen. Dat vind ik merkwaardig klinken. Waarom staat die kortere route van zes uur dan niet in het draaiboek van de reis?

Interessante stopplaatsen onderweg zijn er niet te verwachten. We stoppen tweemaal om even te pauzeren, het toilet te gebruiken of om wat te drinken. De eerste keer bij een zeer acceptabel wegrerestaurant en de tweede maal in het stadje met de naam La Pintada. Ondertussen gaat de reis voorspoedig en het lijkt erop dat we toch vroeg in de middag in Medellín zullen aankomen.

Na de tweede stop lijkt het wel of de chauffeur de snelweg verlaat en rechtsaf slaat naar een secundaire weg. Het lijkt wel een bergroute, want het is steeds stijgen en dalen met ontelbare haarspeldbochten. Dan opeens vervliegt de verwachting dat we spoedig in Medellín zullen aankomen. We worden continue geplaagd door oponthoud in het verkeer door wegwerkzaamheden. Lange tijd hangen we achter langzaam rijdende vrachtwagens die we niet kunnen inhalen. Enkele momenten dreigt het toch op te schieten, maar dan staan we weer stil bij het volgende weggedeelte dat in onderhoud is. Langzamerhand begin ik me af te vragen of de originele route misschien langer was, maar wel sneller. Grappig is dat de reisleidster tijdens deze lange rit nu pas ontdekt dat de chauffeur goed Engels spreekt. Al anderhalve week sprak ze uitsluitend Spaans met hem. Nu op deze laatste dag dat we met deze chauffeur reizen, ontdekt ze dat het ook in het Engels kon. Na deze rit zullen we afscheid nemen van deze chauffeur, omdat we over enkele dagen met een binnenlandse vlucht naar het noorden vliegen.

In de namiddag bereiken we dan toch het hotel in Medellín, na in totaal negen uur onderweg geweest te zijn. Het is weer een luxe hotel met zestien verdiepingen, een zwembad op het dak en vier sterren. Ik krijg een enorm grote kamer met uitzicht over de stad. Tot mijn verbazing hangt er op de badkamer, naast het toilet, een tweede telefoon. Dat vind ik volledig overdreven, een beetje luxe is wel prettig, maar een sterretje minder is voor mij ook goed.

De buurt waarin het hotel gelegen is, staat vol met grijze zakelijke gebouwen. Het centrum zou de voor de hand liggende plaats zijn om te verblijven, maar dat is zeker niet de veiligste buurt van Medellín. Daarom heeft de reisorganisatie ervoor gekozen om ons te laten verblijven in de wijk El Poblado, een chiquere wijk ten zuiden van het centrum waar zich ook veel bars en restaurants bevinden. Inderdaad op tien minuten loopafstand ligt er een brede avenue met een kleine selectie restaurants en koffiedrink gelegenheden. Hier vind ik op deze eerste avond een rustige plek voor een bordje pasta.

Donderdag 21 september 2023– Medellín

Al in de lobby van ons luxe viersterrenhotel ontmoeten we 's morgens gids Isabel die ons de hele dag zal gaan bezighouden in het centrum van Medellín. Ze is een doorlopende spraakwaterval die met haar doordringende stem bijna overal bovenuit komt. In de bus staand in het gangpad begint ze al te vertellen.

Met meer dan 2,5 miljoen inwoners is Medellín de tweede grote stad van Colombia. In de jaren 70 werd Medellín de basis van de internationale cocaïnehandel. De stad is op sommige plekken letterlijk getekend door het jarenlange drugsgeweld in de straten. Dat geweld escaleerde nog nadat drugsbaron Pablo Escobar in 1993 werd gedood. In het machtsvacuüm dat ontstond, probeerden verschillende groepen en groeperingen, waaronder guerrilla's en paramilitairen, de macht te grijpen. Dit leidde tot hevige en zeer gewelddadige gevechten in Medellín, met name in de wijk Comuna 13, van waaruit de bendes toegang hadden tot de bergen. Pas in het jaar 2002 keerde de rust terug. Het is alsof de stad die decennialang in het donker was gehuld, het leven sindsdien extra stevig heeft omarmd en met veel gretigheid en enthousiasme nog elke dag de gewonnen vrijheid viert. Medellín bruist, is de mening van Isabel. Vanaf het jaar 2000 is er hard gewerkt om de stad weer leven in te blazen en te vernieuwen. De metrolijnen werden aangelegd, de arme wijken tegen de bergflanken aan werden via kabelbanen verbonden met het centrum van de stad en er werd daarnaast flink geïnvesteerd in educatie en parken.

Inmiddels zijn we met de bus aangekomen ergens in het centrum en wel bij het beginstation van de kabelbaan. Het lijkt of ook Isabel bruist van enthousiasme om de innovatie van de stad te laten zien waar ze zichtbaar trots op is. Bij het gecombineerde station voor metro en kabelbaan beklimmen we een paar trappen en Isabel regelt aan het kaartjesloket de toegang voor onze groep. Met belangstelling kijk ik hoe de kabelbaan cabines achterelkaar het station in schuiven, vertragen, en in het rondje dat ze maken de deuren automatisch openschuiven. In iedere cabine is plaats voor zes tot acht personen. En terwijl een cabine zijn rondje om het keerpunt draait, stap ik met vijf anderen in de cabine. Ik kijk naar buiten en zie dat we al snel een flink eind boven straatniveau zitten. Helaas zijn de raampjes erg vuil, zodat foto's vanuit de cabine erg wazig worden. Het valt me op dat de cabine slechts aan één kabel hangt die onwaarschijnlijk dun lijkt. We passeren een aantal steunpalen waartussen de kabel hangt en bij iedere passage schommelt de cabine licht. We glijden omhoog langs de berghelling en onder ons zien we tegen die helling de dichte bebouwing van de woonwijken. Misschien is krottenwijken een betere benaming. De huizen zijn bouwvallige krotjes van hout, golfplaten, hier en daar muurtjes van rode stenen, een aantal zonder dak, andere duidelijk onbewoond of soms half ingestort. Een armoedige wijk is het, die bij iedere aardbeving nog verder zal instorten. Daartussen zien we een ongelofelijk labyrint van steile trappen en kronkelende steile straatjes. Het lijkt haast onmogelijk om hier te wonen. Ik had de indruk dat we bij een van de stopplaatsen zouden uitstappen om deze wijken van dichtbij te bekijken. Dat blijkt toch niet de bedoeling te zijn, want we krijgen van Isabel de instructies om boven bij het eindpunt te blijven zitten voor de rit naar beneden. Misschien toch beter om niet uit te stappen bij een halte midden in zo'n krottenwijk. Na deze armoede in die sloppenwijken van bovenaf gezien te hebben, voelt het vreemd om weer in onze moderne en luxe touringcar met een goed werkende airco te stappen.

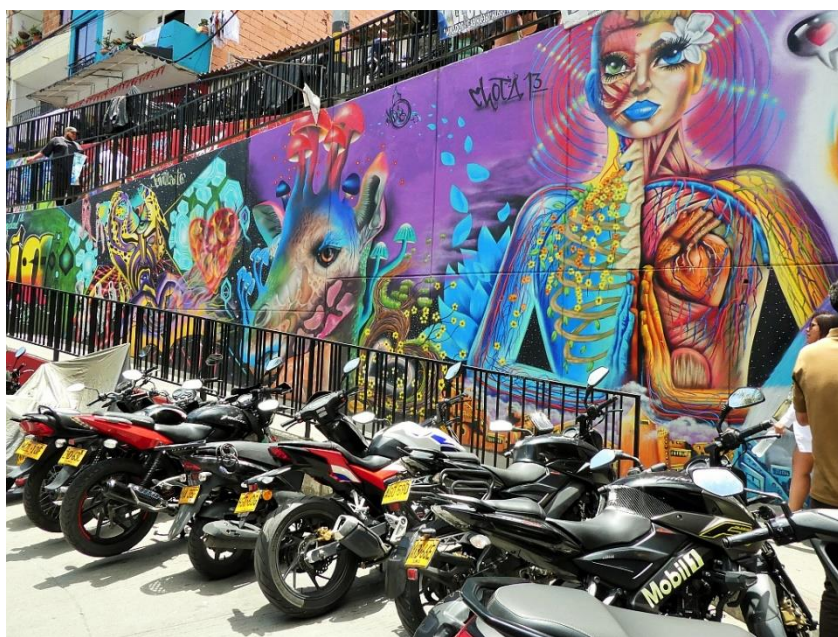
Die bus brengt ons naar een lagergelegen deel van de wijk Comuna 13. De sfeer in deze drukke en kleurrijke straten is vreemd. Enerzijds kan je zien dat men probeert wat te verdienen aan het toerisme, door de verkoopstallen van souvenirs, petten en T-shirts met opdruk. Anderzijds ervaar ik de aanwezigheid van zoveel volk, waarvan je niet weet wie je kunt vertrouwen, als benauwend. Een winkeltje waar letterlijk van alles verkocht wordt, lijkt het startpunt te zijn voor de excursie door de roemruchte wijk Comuna 13. Hier in dit winkeltje kan er voor het laatst nog van het toilet gebruik

gemaakt worden en wie onvoldoende water heeft kan hier nog water kopen. De temperatuur is ondertussen flink gestegen tot aan het zweetpunt. Dit startpunt is ook de plek waar we twee assistentes van Isabel ontmoeten. Zelf werkt Isabel voor een ontwikkelingsproject voor straatkinderen en de achteraf scholing van volwassenen. De twee assistentes, twee dames van middelbare leeftijd, blijken zojuist het basisonderwijs afgerond te hebben. Ze krijgen hiervoor spontaan applaus van onze groep. Eigenlijk krijg ik de indruk dat deze twee dames ook moeten waken over onze veiligheid bij de wandeling door de wijk. Alle drie de dames zijn gekleed in een opvallend rood shirt. Isabel loopt steeds vooraan en de twee assistentes achteraan de groep, misschien ook wel om als achterwacht de groep compact en bij elkaar te houden bij de wandeling door de drukke en relatief gevaarlijke wijk.

Aan het begin van deze tour door Comuna 13 had ik geen enkel idee wat we konden verwachten. Het blijkt een tocht te worden langs graffiti, straatkunstenaars, roltrappen en commerciële verkopers van lokaal gemaakte kunst. Net nadat we fraaie graffiti van ware kunstenaars hebben bekeken, beginnen we de eerste trappen te beklimmen. We worden verrast door de eerste straatkunstenaars op een plateau tussen twee trappen. We ontmoeten een groepje jongemannen die onwaarschijnlijk kunstig dansen met opzweepende muziek. Het is een merkwaardige mix van dans en acrobatiek, waarvan ik me afvraag hoe een mens zo lenig kan zijn om deze kunsten te vertonen. Uiteraard gaat men na de voorstelling met de pet rond. Dit is nog maar het eerste groepje kunstenaars, verder op de route ontmoeten we zangers, rappers en sneldichters. Allemaal gaan ze

met de pet of collectebus rond. In deze arme wijk is men zeer creatief met het verdienen van geld. Bij een ijssalon 'krijgen' we een vruchtenijsje op waterbasis. Krijgen is niet het juiste woord, het was inbegrepen in de kosten van deze dagtrip. Op een pleintje iets verder, krijgen we van Isabel uitgebreide uitleg over de diepere betekenis van de kleurige graffiti op de muren. Dan bereiken we de fameuze roltrappen om naar de hogere gedeeltes van de wijk te komen. Uitsluitend stilstaan op de roltrappen is het gebod, niet lopen op de roltrap. De tussenver-

diepingen worden creatief in beslag genomen door kunstenaars die een paar peso's willen verdienen. Na de tweede roltrap ontmoeten we de rapper die zich 'LaVoz13' noemt. Het wordt een interactieve voorstelling, dat geeft energie, zegt hij. Wij, gezeten op een stenen trap, moeten

Spaanse woorden roepen en LaVoz13 noteert ze op een whiteboard. Als de muziek aan gaat, rapt hij spontaan een lied met de woorden op het bord. De collectebus gaat rond en wij gaan verder omhoog met de roltrappen.

Op het hoogste niveau van de roltrappen, of dat echt zo is, wordt niet duidelijk, is er een wandelpromenade. Rechts is er een uitzicht over een deel van de stad, links is er een aaneengeschakelde keten van souvenirkramen of andere uitstallingen waarmee men geld wil verdienen. Het commerciële gebeuren wordt begeleid door een oorverdovend kabaal van verschillende muziek uit grote luidsprekers. Hier wordt de drukte me bijna te veel en dan wil ik nog maar een ding: hier vandaan. Op een hint van onze reisbegeleidster leidt Isabel ons weg van de drukte en dirigeert de groep naar de afgesproken plaats voor de lunch.

In een aanmerkelijk rustiger deel van de wijk volgt de lunchpauze, op een geïmproviseerd terras op een plateau tussen twee niveaus. Het kleine restaurant en keuken zit een trap lager en blijkt gerund te worden door familie van Isabel. De maaltijd is inbegrepen in deze tour en het wordt voor iedereen een 'bandeja paisa', maar in een iets kleinere uitvoering dan traditioneel de gewoonte is. Een bekertje limonade wordt erbij geserveerd. Het drinken van limonade is gebruikelijk bij een lunchmenu.

Tijdens het eten zien we aan de overzijde van het kleine pleintje, waar we zitten, een groepje jonge jongens pogingen doen om te dansen op muziek uit hun gettoblaster. Dan geraakt onze groep van twintig ook op hun netvlies en ze zien een mogelijkheid om een paar peso's te verdienen. Als ze aarzelend op ons terrein komen, wordt het groepje weggestuurd door Isabel. Na het eten en het afrekenen, nodigt Isabel het groepje van vier jongetjes in de leeftijd van vier tot twaalf alsnog uit

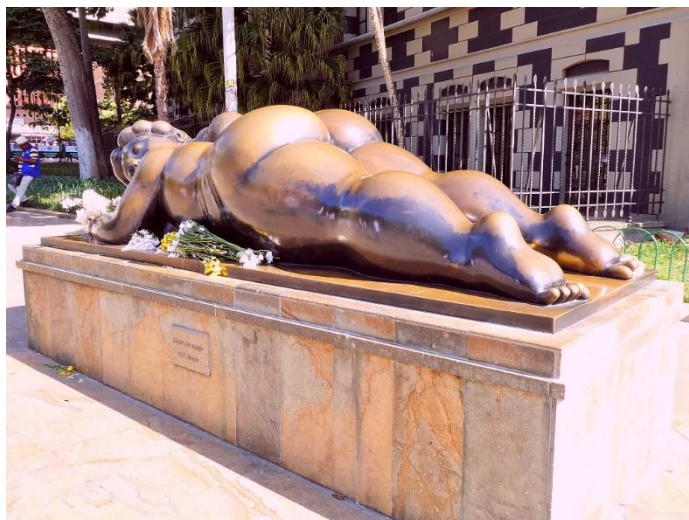
om hun kunsten te vertonen. Het is grappig om te zien hoe ze bewegen op de hiphop muziek en zich proberen te gedragen als professionals. Vooral het kleintje van vier jaar stelt de show. Bij hem gaat het vaak mis en bij een sprongetje belandt hij op de billen, maar dat maakt het voor ons juist leuk. Hun vader staat terzijde en houdt zijn kroost in de gaten. Na afloop van hun voorstelling gaat de 'pet' rond en het is Isabel die het geld collecteert en dan aan de vader overdraagt. "Ze zijn nog te jong om verstandig met geld om te gaan," oordeelt Isabel.

Via een rustigere looproute gaan we voornamelijk dalend richting het beginpunt waar de wandeling enkele uren geleden begon. Er wordt gebeld naar de chauffeur, die zijn grote bus ongetwijfeld ergens op een parkeerplaats heeft staan. Op een kruising wachten we op de komst van de bus, schuilend voor de hete zon onder een afdak waar we met z'n allen maar net onder passen.

Vervolgens staat op het programma een bezoek aan het echte centrum van Medellín. Die bus brengt ons naar Parque Berrío, dat het geografische centrum van de stad is. Het lijkt meer op een plein dan een park, gezien de hoeveelheid straatstenen. Volgens de uitleg van Isabel is dit de plaats waar Medellín gesticht is in het jaar 1616. Nu is het een populaire ontmoetingsplek voor de bevolking, juist vanwege de kerk en het metrostation. Er zijn hier ook kunstwerken en standbeelden te bewonderen, maar daar biedt de tijd geen gelegenheid voor. Het kan ook zijn dat we allemaal in spannende afwachting zijn van het moment dat we op het Plaza Botero uitkomen. Maar eerst

moeten we het Parque Berrío oversteken, want al een uitdagende onderneming is, gezien de enorme drukte en onveiligheid. Opvallend zijn hier de lokale koffieverkopers, die de goedkope café tinto schenken uit thermoskannen. We lopen langs het metrostation dat zich boven het straatniveau bevindt en juist hier is het extreem druk met de door elkaar krioelende mensenmenigte. Een plaats waar je extra goed op je rugzak en andere bezittingen moet letten. Aan de andere zijde van het metrostation zien we nog net een lokale markt op de straat, waar het nog drukker lijkt te zijn. Met doorzetten en zonder het slachtoffer van zakkenrollers te worden, komen we aan op het Plaza Botero. Hier is het aanmerkelijk rustiger, mede doordat het plein afgezet is met hekken en de bewaking van geüniformeerde agenten.

Dit Botero plein is inderdaad het plein waar we naar uitkeken. Hier staan de drieëntwintig beelden die kunstenaar Fernando Botero aan zijn geboortestad schonk. Ik zie de grote beelden in de zo typische stijl van Botero, met de mollige mensen. Aanraken zou geluk brengen, staat er in de boeken. Het valt absoluut niet tegen, de beelden staan ruim en overzichtelijk opgesteld en de hoeveelheid mensen die er rondloopt, valt enorm mee. Het is zelf mogelijk om de meeste van de enorme beelden te fotograferen zonder mensen erbij.

Ook Isabel begrijpt wel dat we liever hier alleen willen rondlopen en ze geeft ons ruim de tijd. Ze geeft ook nog aan dat het mogelijk is om het Museo de Antioquia dat aan het Plaza Botero grenst te bezoeken. Ik geloof niet dat veel mensen van onze groep dat doen. De tijd ervoor is net wat te kort en ook ik loop liever wat rond om de werken van Botero hierbuiten te bekijken. We spreken af om elkaar straks weer te ontmoeten op het koffieteras van het museum. Ondertussen bekijk ik de meeste van de drieëntwintig koperen kunstwerken van Botero die staan te glanzen in de volle zon. Zeer recent is Botero overleden op 91-jarige leeftijd. Hierdoor zijn de aanhangers van zijn werk in rouw. Dit is op het plein te zien aan de witte en gele bloemen die op elk van de werken geplaatst zijn.

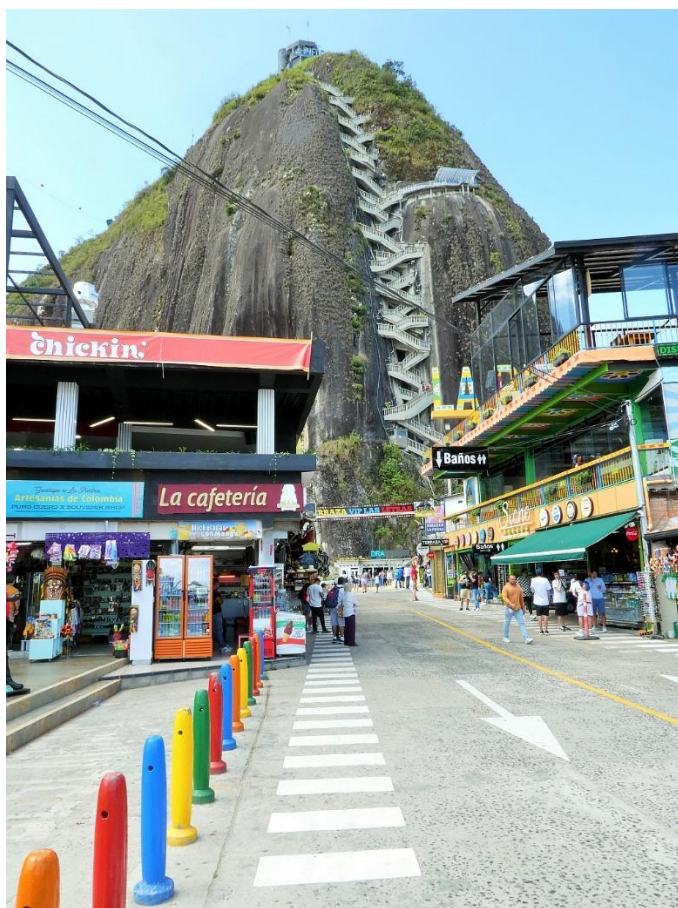
Na een uurtje rondlopen en fotograferen, eindig ik op het afgesproken terras. Daarna brengt de bus ons via drukke verkeerswegen in de stad terug naar het hotel. Op mijn kamer ga ik uitrusten van het intensieve programma van vandaag en de drukte van de stad. Bij schemerlicht maak ik de korte wandeling naar Avenue 34 en hier zoek ik een restaurant voor een koffie en alleen een nagerecht. Na de grote lunch maaltijd van vanmiddag met de 'bandeja paisa' heb ik geen enkele behoefte aan een uitgebreide avondmaaltijd. Ik bestel

in een rustig restaurant slechts een cappuccino en een stuk worteltaart. Als ik daarna weer naar het hotel terugloop, voelt de avond bij zonsondergang heerlijk zwoel aan. Veel beter dan de zevenentwintig graden die het afgelopen middag in de zon was.

Vrijdag 22 september 2023 – Medellín, Piedra del Peñol en Guatapé

Toen ik hoorde dat er vandaag een excursie naar een rots op het programma staat, waar we een trap van 740 treden moeten opklimmen en voor deze onderneming vier uur moeten rijden in de bus, besloot ik eerst niet mee te gaan. Maar een hele dag in de stad Medellín doorbrengen trok me ook niet. Pas toen ik vernam dat er in deze excursie ook nog een boottocht zou zitten en een bezoek aan het zeer kleurrijke dorpje Guatapé, besloot ik toch mee te gaan.

Vanaf de mega-parkeerplaats zien we de rots al met de officiële naam Piedra del Peñol. Het is een grauwgrijze monoliet van tweehonderd meter hoog. Als je goed kijkt, zie je van hieruit al de grote letters 'La piedra' op de top staan. Direct valt al vanaf een afstand de zigzagtrap op die tegen de eivormige rots aangebouwd is. Aan de rand van de parkeerplaats, te voet op weg naar de rots, blijkt al dat de natuurlijk gevormde rots gebruikt wordt als een toeristische topattractie. Nog voor de ingang om een entreekaartje te kopen, is het volgebouwd met een keten van restaurants, bars en souvenirwinkels. Als ik omhoogkijk, zie ik de gedeeltelijk open trap die met 740 treden een pad vormt naar de top. Ik blijf bij mijn besluit: ik ga deze rots niet beklimmen. Al die toeristen schijnen deze rots te willen bedwingen vanwege het uitzicht. Maar hier, vanaf de parkeerplaats, of gezien

vanaf de achterzijde van een van de restaurants, is het uitzicht over de omgeving ook fenomenaal. Ik kijk uit over een groep meertjes, met eilandjes, landtongen en een waterreservoir met een stuwdam. Dat uitzicht zou nauwelijks veranderen als ik nog tweehonderd meter hoger zou klimmen. Van tevoren had ik al aan gids Isabel gevraagd waar men de beste koffie schenkt. Zonder aarzelen zei ze: "Bij Trinidad." Dus als ik vanaf de voet van de rots een stukje terugloop, zie ik direct rechts al het café-restaurant Trinidad. Binnen is het nog rustig met slechts een paar klanten. Er is ook een bovenetage met zicht op het meer, de eilandjes en de landtongen en daar ga ik zitten op het balkon. Ik heb het gevoel dat ik niets gemist heb, als ik de monoliet niet beklommen heb. Hierboven ben ik de enige klant en ik bestel een koffie en wat erbij om te eten. Als ik na een halfuurtje de trap afdaal, zie ik beneden de gids en de chauffeur aan een tafeltje zitten, ook aan de koffie. Ik groet en

slenter naar buiten. De aanvoer van bussen met toeristen is flink toegenomen en een continue stroom van mensen slingert zich langs de zigzagtrap naar boven. Het is toch wonderbaarlijk hoe men een natuurfenomeen kan verbouwen tot een toeristische kermisattractie. Later hoor ik van mijn medereizigers, die wel boven zijn geweest, dat er zelfs op de top van de monoliet een klein restaurant en een souvenirwinkel te vinden was. Nu begrijp ik ook waarvoor die kleine, nauwelijks opvallende, kabelbaan dient die ergens vanaf een laag punt in het dal naar de top van de rots gaat. Natuurlijk voor de bevoorrading van de horeca op de top.

Verder met de bus, nu naar het nabijgelegen stadje Guatapé. Aan het einde van deze ochtend gaan we eerst een boottocht maken over het meer. Aan een van de oevers aan de rand van het

stadje treffen we aan een steiger de rondvaartboot. Het is een open boot, rechthoekig van vorm en aangedreven door een buitenboordmotor. Het zitcomfort is ruim voldoende door de dikke kussens op de banken en ruimte genoeg voor eenentwintig personen. Vlak voordat we afvaren wordt er nog een koelbox ingeladen met een voorraad bier en frisdrank. De bestuurder van de boot zet swingende Colombiaanse muziek op en dan varen we uit, het meer op. Waarheen eigenlijk, dat is onbekend. Gids Isabel stelt voor om iets verder door te varen naar een van de voormalige woningen van Pablo Escobar, wel met bijbetaling, omdat we de boot dan langer huren. Het voorstel wordt in stemming gebracht, maar wint niet de meerderheid. Dus varen we een rondje van een uur over het meer. Het lijkt of de knaap die de boot bestuurt nog het meeste plezier heeft, door het draaien van zijn eigen favoriete muziek. Het is en blijft een tocht over het meer, zonder te stoppen en zonder bijzonderheden. Het enige dat vermeldenswaardig is, is het eiland met luxe vakantiehuisjes dat we passeren. Een ideale plek om je gedurende een paar dagen helemaal af te zonderen, vindt Isabel. Ze noemt de huurprijs van deze huisjes en die valt voor onze begrippen ontzettend mee. Het uitzicht vanaf de boot is fraai, maar niet spectaculair genoeg om foto's te maken. Na ruim een uur varen, meren we weer aan bij dezelfde steiger. Ik vraag me af wat het doel van deze excursie was. Misschien om de weinig zinvolle lange busreis naar de rots Piedra del Peñol op te leuken? Maakt niet uit, het is nu lunchtijd en we wandelen achter Isabel aan naar het restaurant dat besproken is.

Op de tweede etage van het restaurant kijken we uit over hetzelfde meer waarop we zojuist die doelloze boottocht gemaakt hebben. Helaas zijn we niet de enige groep die hier komt eten. Dan verschijnt er ook nog een zanger met een gitaar die luidkeels zijn liederen vertolkt. Na twee nummers gaat hij al rond om zijn fooi op te eisen. "Propina voluntaria," vrijwillige fooi, roept hij steeds, maar iets te nadrukkelijk. De herrie aan tafel is weer enorm. Ondanks dat telefonisch vanaf de boot de bestellingen zijn doorgegeven, moeten we toch nog lang wachten. Ik ben opgelucht als dan toch de maaltijden binnengebracht worden, op dat moment wordt het iets rustiger, omdat men nu de mond gebruikt om te eten. Rond twee uur in de middag zijn we klaar met eten en het afrekenen is gelukt. Dat is het moment om uiteindelijk het plaatsje Guatapé in te gaan. Daar heb ik naar uitgekeken omdat het in de reisboeken beschreven wordt als een zeer bezienswaardig stadje.

Het liefelijke Guatapé ligt dus aan het kunstmatige meer waar over we deze ochtend gevaren hebben. Op een steenworp afstand van het restaurant waar we zojuist de lunch gehad hebben, ligt het Parque Principal, een van de mooiste pleintjes van Colombia. Hier staat aan een zijde de opvallende kerk met de naam Nuestra Señora del Carmen, getooid in rood-witte kleuren. Die kerk is gelijk al een blikvanger en bij het zien begint iedereen enthousiast te fotograferen en niemand luistert meer naar de uitleg van gids Isabel. Snel ziet ze in dat een rondleiding door het stadje niet gaat lukken, dus ze laat ons los, zodat we zelf kunnen rondwandelen. We spreken een tijd af wanneer we weer samen komen en dat wordt dan hier bij deze kerk. Zo kan ik rustig alleen rondlopen en op verkenning gaan door de pittoreske straatjes. De huizen van Guatapé zijn in talrijke vrolijke kleuren geschilderd en in veel gevallen

voorzien van muurschilderingen, die *zócales* worden genoemd. Dat is het Spaanse woord voor plint of lambrisering en deze meestal vierkante reliëfs bevinden zich dan ook op het onderste deel van de muren. De oorspronkelijke *zócales* hadden

religieuze thema's, maar vandaag de dag is er een enorme variëteit aan afbeeldingen, van geometrische figuren tot dieren, van auto's tot bloemen. Tot zover de beschrijving die ik in mijn reisgids lees. Eerst loop ik even die kerk op het plein binnen. In tegenstelling tot de buitenzijde is het interieur heel eenvoudig, maar stijlvol door de warme kleur bruin van de houten balken. De straatjes en huizen zijn inderdaad van een verbluffende schoonheid, door hun eenvoud en kleurgebruik. Ik zie dat men zich in de versiering van de onderzijde van de gevels

heeft uitgeleefd door de kleurrijke afbeeldingen uit het dagelijkse leven. De steile straatjes, de hoogteverschillen en de trappen, maken het tot een schilderachtig plaatsje.

Helaas wordt het dorpje overstroomd door het toerisme en ten gevolge daarvan is het aantal souvenirwinkels en restaurants ontelbaar. Het publiek kan rondgereden worden in bontgekleurde tuk tuks. Daardoor neigt het naar een uit de hand gelopen kermisattractie, of je zou kunnen zeggen 'het Valkenburg van Colombia'. Er valt veel te fotograferen in Guatapé, maar na vijf kwartier heb ik het meeste nu wel gezien. Reden om braaf richting de kerk op het plein te gaan en me bij de anderen te voegen op het afgesproken tijdstip van kwart over drie.

De terugreis naar Medellín duurt ruim meer dan twee uur, door het drukke verkeer in- en rond deze grote stad. Onderweg overweeg ik dat het bezoek aan Guatapé voor mij het hoogtepunt van de dag was. Tegen de avond besluit ik dat ik tijdens de lunch genoeg gegeten heb, met weer een 'bandeja paisa' en ik sluit de dag af met een cappuccino en een stukje worteltaart op de Avenue 34.

Een paar dagen logeren we nu in het luxe viersterrenhotel, maar als ik deze avond naar dat hotel terugloop, zie ik een voorbeeld van schrijnende wanhoop. Bij een verkeerslicht zie ik iedere avond dezelfde man staan, midden op straat. In het licht van de koplampen van de wachtende auto's houdt hij een kartonnen bord omhoog. Nu deze laatste avond zie ik hem weer staan, samen met zijn jonge dochtertje, dat zich aan de benen van de man vastklampt. Nu deze laatste avond neem ik even de tijd om te lezen wat er op dat handgeschreven bord staat. Deze man vraagt dringend hulp bij het zoeken naar een baan, staat er te lezen en daaronder zijn telefoonnummer. Terwijl het verkeerslicht nog op rood staat loopt hij langzaam met het bord tussen de auto's op de twee parallelle rijbanen door. Als het licht op groen springt, brengt hij zichzelf in veiligheid. Dat herhaalt hij steeds weer, steeds bij iedere cyclus van het verkeerslicht. Ik vind het creatief gevonden, maar ik vraag me af of deze arme man op deze manier aan een baan komt.

Zaterdag 23 september 2023– Van Medellín naar Santa Marta

Een bus haalt ons rond half acht bij het hotel op voor het vervoer naar de luchthaven. Het is een ritje van drie kwartier die onder andere door een hele lange tunnel gaat. Wel acht kilometer lang is die tunnel. Het langste stuk dat ik ooit in een ondergrondse tunnel heb gereden, voor zover ik me herinner. Zo lang onder de grond, of in een berg, vind ik wat benauwend. Ruim op tijd bereiken we de luchthaven voor de binnenlandse vlucht naar Santa Marta, een plaats in het noorden van Colombia aan de kust.

Iedereen heeft zijn ticket en instapkaart al via Whatsapp van de reisleidster gekregen, behalve ik dus. Yvonne zegt me dat ik dicht bij haar moet blijven op de luchthaven, want zij heeft mijn instapkaart op haar telefoon staan. Echter, bij de incheckbalie en bagage afgiftepunt, blijkt dat het tonen van mijn paspoort voldoende is om de instapkaart zonder verdere vragen uitgeprint te krijgen. Het zal een vluchtje van een klein anderhalf uurtje worden en dat verloopt normaal, zonder bijzonderheden.

Bij aankomst op de luchthaven van Santa Marta en bij het verlaten van de aankomsthal, worden we overvallen door de enorme verandering in het klimaat. Het is zo'n drieëndertig graden en dat is warm, zeker in de zon en sjouwend met de bagage naar de bus. Zwetend stappen we in de bus die ons naar het hotel zal brengen. Het is een Best Western Hotel, dus van hoge kwaliteit met vier sterren, zestien etages en een dakterras. Op dat dakterras vinden we een zwembad, zoals verwacht. Helaas is dat zwembad maar een meter diep, dus als je probeert te zwemmen raak je te snel met de knieën of je tenen de blauwe tegeltjes. Naast het zwembad is er een overdekt terras met gemakkelijke stoelen. Van dat terras met die bar ernaast maken we vaker gebruik dan van het ondiepe zwembad.

Bij een eerste verkenning van de stad Santa Marta, ga ik vanuit het hotel direct rechtsaf. In de instructies, of in Whatsapp, had de reisbegeleidster nog gezegd: "Ga niet rechtsaf!" Die mededeling heb ik blijkbaar gemist. Op goed gelukt en op basis van de stand van de zon had ik die richting gekozen omdat het richting de zee zou zijn, misschien wel met een aantrekkelijke boulevard, dacht ik ... Na een paar blokken lopen door een saaie buurt kom ik inderdaad aan de kust, maar wat ik zie, valt tegen. Slechts een pier die een eindje de zee insteekt met enkele restaurants. Meer lijkt er niet te zijn, dus ik keer terug naar het hotel voor een siësta. Later lees ik in mijn boek: 'Vandaag de dag heeft Santa Marta nog altijd een rauw randje, het is een stad van contrasten. Het ligt aan een mooie baai met een zandstrand en een boulevard vol palmen, maar vanaf het strand zie je ook de kranen van een industriehaven verderop. De recente renovatie van het historisch centrum heeft de contrasten tussen arm en rijk schrijnend zichtbaar gemaakt. Opgeknapte koloniale panden met hippe restaurants grenzen aan vervallen huizen, en tussen de toeristen en beter bedeelde inwoners door, lopen bedelende mannen, vrouwen en kinderen in voden en op blote voeten. "Ik heb honger," zullen ze zeggen. Armoede en dakloosheid zijn

zichtbare problemen in deze stad.’ Het klopt, ik heb het gezien toen ik per vergissing ‘rechtsaf ging’.

Santa Marta lijkt niet een erg prettige stad te zijn om in te verblijven. Het is druk en lawaaiig. We zijn hier alleen om dat het een luchthaven heeft en een goede uitvalsbasis is voor een bezoek aan de omliggende plaatsen, zoals het Tayrona natuurpark. ’s Avonds gaan we gezamenlijk eten en ik besluit mee te gaan, omdat ik voorlopig nog nauwelijks een prettig restaurant gezien heb. Met de groep loop ik mee en vanuit het hotel gaan we nu direct linksaf. Zo komen we door een wijkje dat er wat gezelliger uitziet en via een omweg arriveren we als groep bij een restaurant met de naam Rickey. Het is gelegen ergens in de buurt van de zee, maar op een plek die ik op mijn eigen verkenning gemist heb. In het restaurant zijn we bijna de enige gasten en het lijkt of ze speciaal voor ons open zijn gegaan. Buiten op het terras is het warm en er is veel lawaai van verkeer. Binnen missen we ieder uitzicht, maar zal het wel koeler zijn door een airco of ventilatoren. Met algemene instemming kiezen we voor zitplaatsen binnen. Door de aanwezigheid van meer dan twintig personen in een redelijk kleine ruimte is er weer een enorme herrie aan tafel.

Na het eten ben ik een van de eersten die besluit om af te rekenen. Het lijkt wel of anderen dat plan ook hadden, want snel is er een klein groepje dat zich aan het buffet meldt met de portemonnee in de hand. Zo komt het dat ik in een groepje van drie terugwandelen naar het hotel. We komen langs plekken en pleinen die er op deze avond best wel gezellig uitzien. Misschien moet ik mijn eerdere mening over de stad Santa Marta een beetje bijstellen.

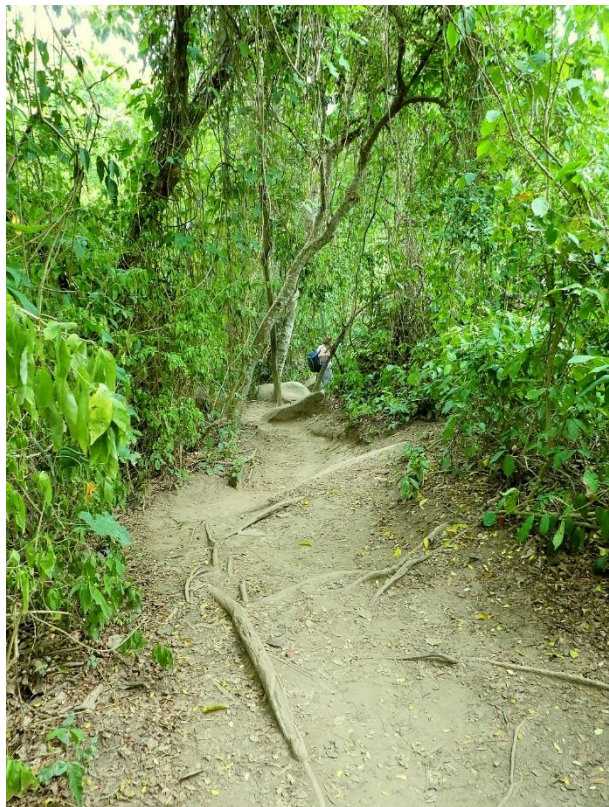
Een kleine bandeja paisa

Zondag 24 september 2023 – Santa Marta – Tayrona natuurpark

Al om zeven uur 's morgens moeten we vertrekken voor een excursie naar het Tayrona natuurpark. Helaas gaat het ontbijtbuffet in de benedenzaal van het hotel pas om half zeven open, zodat het een beetje haasten is en geen drie koppen koffie. Hoe we naar het park gaan, was de afgelopen dagen een onderwerp van discussie en veranderingen. Besloten is dat we niet met een bus gaan, omdat we dan een groep lijken. Groepen dienen een verplichte gids te hebben in het park, dat schijnt een regel te zijn. Voor die verplichte gids zouden we extra moeten betalen. Maar een gids hier is volstrekt overbodig, zo leert de ervaring van vorige reizen. Yvonne, onze reisbegeleidster mag niet gidsen, daar is ze niet bevoegd voor. Om te voorkomen dat Yvonne toch als gids gezien wordt, als we uit een bus zouden stappen, gaan we dus niet met een bus. Is deze logica nog te volgen? We gaan dus niet met een bus, maar met losse taxi's, logisch toch?

Stipt om zeven uur rijden er zeven gele taxi's de straat in en parkeren voor het hotel. We gaan dus in zeven kleine groepje, drie of vier per taxi en rijden onafhankelijk van elkaar. Iedere taxi kost 140000 peso's, dat dient onderling geregeld te worden. In het park zullen we elkaar ongetwijfeld weer tegenkomen. De chauffeur van de taxi waarin ik zit, op een mooie plaats voorin, negeert regelmatig de maximumsnelheid. Ik ben getuige van inhaalacties die net goed gaan en van mislukte inhaalpogingen. Kortom, een spannende rit van drie kwartier door een mooi landschap. Iets voor acht uur arriveert onze taxi zonder ongelukken bij de ingang van het park en we sluiten aan in de korte rij voor het toegangshek, in afwachting van de opening.

Er was al verteld dat de toegang tot het natuurpark een bureaucratische procedure zou worden. Hierin worden we niet teleurgesteld. Eerst 7000 peso's betalen voor een 'verzekering', ik krijg een handgeschreven bon en een polsbandje. Medewerkers staan klaar om te helpen het polsbandje om te doen. Het volgende loket: een kopie van je paspoort laten zien. Alles op de belangrijkste pagina wordt overgetypt op een computer en ik krijg nog twee handgeschreven

bonnetjes. Verder in de rij voor het volgende loket met alle bonnetjes: ik mag 60000 peso's betalen en ik krijg een uitgeprinte factuur met mijn paspoort gegevens. Dan naar de entree van het park met alle papieren: De factuur wordt met een blauwe ballpoint afgetekend en ik mag door de poort. Bekend was dat de eerste vijf kilometers van de wandelroute over asfalt saai zijn. Daarom staan er direct na de poort pendelbusjes klaar die de bezoekers over die vijf kilometer vervoeren, tegen betaling van 5000 peso's. Na een paar minuten stopt het busje dan op een open plek en vanaf hier kan de wandeling door het natuurpark echt beginnen.

Het Parque Tayrona beslaat een jungle-achtig gebied langs de kust van meer dan 12000 hectare land en 3000 hectare zee. Via goed onderhouden wandelpaden kan je door de jungle lopen en langs de kusten kuieren met hun witte stranden, kokos palmen, enorme grijze rotsblokken en de azuurblauwe Caribische zee.

We lopen allemaal in een groepje dat past bij het gewenste tempo. Regelmatig houden we met mijn groepje van vier een drinkpauze. Het is warm en een vochtig klimaat. Pas later op de dag zullen we vernemen dat de gevoels-temperatuur veertig graden geweest is. Nu in de ochtend lijkt het nog niet zo warm te zijn, maar het is wel zweten. Het eerste deel van het wandelpad, of de sendero, gaat door een dicht woud, maar wel over een houten wandelpad. Heet zoiets niet een

boardwalk? Het pad kronkelt soms om bomen heen, gaat nu en dan omhoog en soms omlaag. Grote hoogteverschillen worden overbrugd met trapjes. Geleidelijk gaat het pad over in een route over zand en vervolgens wordt er hier en daar wat klimwerk over keien verwacht van de wandelaar. Het lopen is niet echt zwaar, maar vergt geregeld wat concentratie. Om het vocht-verlies door het zweten te compenseren, houden we regelmatig een korte drinkpauze.

Het park leent zich ook voor meerdaagse wandelingen en daarom zijn er onderweg eenvoudige campings te vinden en gelegenheden om wat te eten en te drinken. Na een uurtje houden we bij een van die campings een koffiestop onder een overkapping. Mijn collega's gebruiken die pauze om zich nog eens extra in te

smeren met zonnebrandcrème en of een antimuggenmiddel. Een belangrijk gespreksonderwerp voor vandaag: in welke volgorde moet dat. Ik doe daar even niet aan mee. Muggen heb ik nog niet gezien of gehoord en zonnebrandcrème gebruik ik alleen voor mijn neus, die verbrand altijd het eerst.

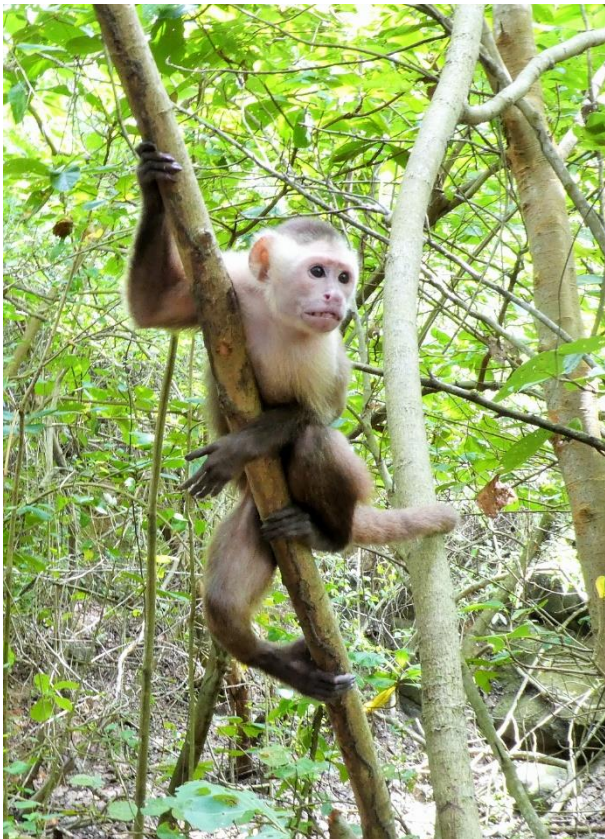
Tijdens een fotostop blijkt dat mijn waterfles uit het vakje van mijn rugzak gevallen moet zijn, dus ik zal het zonder drinkwater moeten stellen tot aan het keerpunt van de wandeling. Zo lopen we nog een uurtje door tot aan de baai met de naam Don Juan de Cabo, dat is voor ons groepje en voor mij het keerpunt van vandaag. Als we dit punt bereiken, zijn we al zo'n drie uur onderweg en we worden verrast met zicht op een fraaie baai met alles wat daarbij hoort: palmbomen, een helderblauwe zee, een branding met een witte schuimkraag, bijna wit zand en schaars geklede dames. Hier op dit punt vinden we een groot restaurant en een gemoedelijke openluchtbar. Hier in deze bar bestel ik een flesje cola voor nu en een nieuwe fles water voor straks op de terugweg. Hier

aan dit tafeltje naast de bar zien we opeens ook onze reisbegeleidster in badpak. Zij was vaker in dit park geweest en was als een van de eerste aan de wandelroute begonnen en was alleen lopend zo snel mogelijk naar deze baai gekomen, nog voor iedereen uit. Ze had behoefte aan eens flinke lichamelijke inspanning, zei ze. Voor haar leek het vandaag ook een beetje vakantie.

Mijn wandelmaten besluiten eerst tot een lunch in het grote restaurant voor ze aan de terugtocht beginnen. Zelf heb ik geen trek in een zware maaltijd en bovendien als je nu een lange tijd gaat stilzitten, wordt het opnieuw in beweging komen voor de terugweg extra zwaar. Daarom aanvaard ik alleen de terugtocht in mijn eigen tempo, zonder wat te eten. Dat flesje cola gaf mij genoeg energie. Al lopend, dezelfde route terug, langs hetzelfde pad, houd ik een hoger tempo aan dan op de heenweg. Waarschijnlijk ben ik dan ruim binnen die drie uur terug. In een stevig tempo marcheer ik verder. Links en rechts van het pad zie ik bontgekleurde vlinders fladderen en regelmatig schieten er hagedissen over het pad en vluchten in het struikgewas. Dan tref ik nog een leuke onverwachte verrassing.

Opeens zie ik op enkele tientallen meters voor mij op het pad een klein aapje. Het beest zit op het pad en kijkt mij aan. Dan zie ik in een boom er vlakbij nog een aap. Langzaam loop ik naar de aap toe. Dan springt die andere aap uit de boom op het pad. Nu kijken twee apen mij aan. Nog langzamer ga ik iets verder en dan komen die twee apen op mij af, lopend en springend. Nu wordt het tijd om wat afstand te nemen. Ik twijfel, zijn ze nieuwsgierig of willen ze mij aanvallen. Vanaf een afstandje bekijken we elkaar en ik weet niet

zeker wat te doen. Heel langzaam ga ik achteruitlopend iets terug. Tot mijn geluk naderen vanuit de andere richting nog twee wandelaars die nu ook de apen benaderen. Ik ben benieuwd wat er gaat gebeuren. Als die twee mensen echt dichtbij gekomen zijn, springen de apen van het pad af en klimmen ieder in een boom. De twee tegemoetkomende wandelaars kunnen ongehinderd passeren zonder aangevallen te worden. Dat geeft mij het vertrouwen dat ik veilig door kan lopen. Voorzichtig ga ik verder in de oorspronkelijke richting en als ik de apen in de bomen passeer, zie ik nog meer apen, zeker vijf stuks. Vanuit hun veilige positie in de bomen word ik geobserveerd en alleen als ik erg dichtbij kom, springen ze een paar meter hoger in de bomen. Het geeft mij een leuk zicht op deze kleine aapjes. Bewust was ik voorzichtig, want ik weet dat een beet van een wilde aap vervelende ziektes kan opleveren.

De terugweg loop ik verder zonder pauzes en zelfs zonder te drinken, nee, ik voel geen dorst, en doe er nu twee uur over. Geheel nat van het zweet bereik ik het punt waar de pendelbus klaar staat voor de laatste vijf kilometer. Het is nu een kwartiertje wachten tot het busje vol genoeg is en dan brengt het mij naar de hoofdingang van het park. Hier ontmoet ik nog een paar reisgenoten die een iets kortere wandeling gedaan hadden. Hun groepje had een afspraak gemaakt met hun taxichauffeur om teruggebracht te worden, ik zou dan mee kunnen rijden. Maar helaas die taxi verwachten ze pas over een ruim uur. Ik besluit niet zo lang te wachten en kies voor het avontuur om met het openbaar vervoer terug naar Santa Marta te gaan.

Op dit tijdstip in de middag zijn de loketten bij de ingang bijna verlaten, maar ik vind toch iemand waar aan ik kan vragen waar de lijnbus stopt en hoe laat die vertrekt. “Daar aan de overkant, en hij komt binnen tien minuten,” zegt de man aan het tafeltje waar vanochtend de ‘vergunningen’ verstrekt werden, met een armzwaai richting de hoofdweg. Nauwelijks ben ik naar die hoofdweg toegelopen of ik zie daar al een bus aankomen. Achter de voorruit staat een bordje met de tekst: Santa Marta – Mercado. Dat is de bus die ik hebben moet, dat weet ik zeker. Aan de conducteur die buiten staat, betaal ik 8000 peso’s en ik mag instappen. De lijnbus is al bijna vol, want blijkbaar komt die uit het naburige stadje Minca, en ik vind nog een plaatsje op de achterbank. Onderweg krijg ik steeds wisselend gezelschap van de lokale bevolking die maar een paar haltes met deze bus reizen. Heel vaak stopt die bussen op plaatsen waar je geen halte verwacht. Reizigers stappen snel in, of springen er snel uit, vaak nog voordat de bus geheel stilstaat. Naarmate de bus Santa Marta nadert, wordt de bus iets leger en ik verhuis naar een vrijgekomen bank in het midden van de bus. Vanaf deze plaats kan ik beter naar buiten kijken om te zien of we al in Santa Marta zijn en zo ja, waar dan in de stad. Graag zou ik in de buurt van het hotel willen uitkomen. De rit lijkt eindeloos lang te duren, veel langer dan vanochtend met de taxi. Door de raampjes zie ik nog steeds niets wat me bekend voorkomt. Ondertussen begin ik me een beetje zorgen te maken, zit ik wel in de juiste bus, ben ik het hotel al misschien voorbijgereden? Vraag me af waar de eindhalte is. “Eindpunt Mercado,” had Yvonne gezegd. Ik vraag het voor de zekerheid aan de conducteur: “Mercado?” Hij gebaart dat ik nog rustig moet blijven zitten.

Dan stopt de bus toch uiteindelijk in een smalle drukke straat, die vol staat met marktkramen, dit moet de ‘mercado’ zijn. Het lijkt ook wel op de eindhalte, want vele mensen stappen hier uit. Hoe kom ik nu bij het hotel? Het zou vanaf hier zeven blokken lopen zijn. Dat is te doen, maar in welke richting? Ik vraag aan de conducteur hoe ik bij de boulevard aan de zee kom, want vanaf daar weet ik het hotel wel te vinden. “Lopen is te gevaarlijk, neem een mototaxi,” zegt hij. Dan denk ik dat hij achter op een motor bedoelt. Dat vind ik juist gevaarlijk. Ik ga een eindje lopen, maar kan me niet oriënteren. Spoedig zie ik op een hoek een gele taxi staan, zonder passagiers, dat moet de oplossing zijn. De chauffeur ziet mij en gooit alvast de rechterdeur open. Het adres van het hotel heb ik altijd op een briefje onder handbereik. De chauffeur leest het en knikt. Vervolgens sta ik tien minuten later voor het hotel en stap de zwaar gekoelde lobby binnen en plof neer op een van de zachte banken tegenover de receptie.

Na een opfrisbeurt op mijn kamer ga ik op blote voeten met de lift naar boven, gereed voor het zwembad. Een groot deel van de groep zit al bij de bar in de loungehoek en na even in het water gespeeld te hebben, voeg ik me bij de groep om ervaringen over het Tayrona park uit te wisselen.

Later, tegen de avond, ga ik alleen op stap om wat te eten. Sinds het snelle ontbijt van deze ochtend heb ik nog niets gegeten. Daarom ga ik direct naar het centrale plein van de stad en land op het eerste de beste redelijke restaurant met buitenterras. Ik bestel iets eenvoudigs, gewoon een bordje pasta. Er is hier veel lawaai op het plein door straatmuzikanten, luide muziek van de naburige gelegenheden en het gezoem van tientallen mensen om me heen. Tot besluit neem ik als nagerecht een tiramisu, altijd lekker na deze goed bestede dag.

Maandag 25 september 2023 – Van Santa Marta naar Mompox

Weer een reisdag, we gaan een stukje naar het zuiden en wel naar Mompox, een klein plaatsje in een rivierengebied. Ook een nieuwe chauffeur, deze heet Leonardo, en een andere touringcar zal onze groep de komende dagen vervoeren. Naar verwachting zal het geen lange rit worden, dus we vertrekken 'pas' om acht uur.

De eerste stop onderweg is in de plaats Aracataca. Hier staat het woonhuis van de bekende Colombiaanse schrijver Gabriël García Márquez. Omdat het op de route ligt, staat er in het draaiboek dat we dit huis, nu als museum ingericht, kunnen gaan bezoeken. Echter, het is vandaag maandag, een dag waarop de meeste museums gesloten zijn. Dus ook dit huis is vandaag gesloten. Voor het stalen toegangshek treffen we wel een mevrouw die blijkbaar bij dit museumhuis hoort, maar zij is niet bereid om het hek te openen. Yvonne, onze reisbegeleidster, kan haar niet overreden om een

*Si no sabes por donde empezar, empieza por un cafe
Als je niet weet waar je moet beginnen, begin dan met een kopje koffie.*

*Se neccisata cliente dispuesto a comprar no hace falta experiencia
Er is een klant nodig die bereid is te kopen, er is geen ervaring nodig.*

*Aqui no hay desconocidos solo amigos, que no hemos llegado a conocer
Er zijn hier geen vreemden, alleen vrienden, die we niet hebben leren kennen.*

uitzondering te maken, hoe ze ook aandringt. Schuin tegenover het museum zien we een koffiestalletje dat adverteert met organische koffie. De kraam is leuk aangekleed, vol met spreuken en de koffie wordt hier op zeer ambachtelijke wijze gezet. Omdat het museum mij toch niet zo interesseerde, bestel ik als een van de eerste een beker koffie bij deze kraam. Het smaakt uitstekend, een van de beste koffies die ik tot nu toe in Colombia gehad heb. Spoedig volgen anderen uit de groep mijn voorbeeld, nu toch wel duidelijk is dat het hek van het museum vandaag echt niet opengaat. Uiteindelijk komt iedereen hier koffie halen en het wordt heel gezellig rondom de kraam. Iets verderop in dit stadje kijken we nog bij het monument dat

opgericht is voor de schrijver Gabriël García Márquez, die in 1982 de Nobelprijs voor literatuur kreeg. Dat monument staat vlak bij een treinstationnetje en een spoorwegovergang. Grappig is het om te zien dat de spoorovergang geen slagbomen heeft, maar dat bij een passerende trein de medewerkers van het station de overgang 'beveiligen' met oranje pionnen op de weg.

Later op de dag horen we terloops van Yvonne dat het stoppen bij het gesloten museum een bedrag van veertig dollar gekost heeft, te betalen aan de lokale reisagent. Het was volgens de chauffeur een niet geplande 'excursie'.

Volledig onlogisch, het lag op route en het kostte geen druppel diesel extra. Een stukje bureaucratie van deze chauffeur en het past bij het verdienmodel in dit land.

Er is vandaag niet voorzien in een geplande lunchstop, waarschijnlijk omdat er geen geschikte gelegenheden op de route liggen. Als alternatief stoppen we ergens in een stadje om bij een ARA-supermarkt iets te kopen voor een snelle lunch uit de hand en onderweg. Voor ons is dat geen enkel probleem. Een uurtje later stopt de chauffeur ergens volkomen onverwachts en zonder iets te zeggen stapt hij uit via zijn eigen deur aan de linkerkant van de touringcar. Bij een kraampje langs de weg koopt hij een warm broodje voor zichzelf. Uit balorigheid stelt Yvonne voor dat wij dan ook maar iets lekkers voor onszelf moeten gaan kopen. De halve bus loopt leeg en deze warme kraam doet goede zaken. Nu al, op de eerste dag, is de waardering voor deze nieuwe chauffeur sterk gedaald.

Halverwege de rit worden we aangehouden bij een politiecontrole langs de weg. De chauffeur stapt uit en toont zijn papieren aan de agenten. Ze lachen er vriendelijk bij, waarom we aangehouden worden is niet duidelijk. Het oponthoud duurt redelijk lang, terwijl chauffeur en agenten met elkaar in gesprek zijn. Reisgenoten die achter in de bus zitten, zien duidelijk dat onze chauffeur wat briefjes van tienduizend tussen zijn papieren schuift. Opeens schijnen de 'problemen' snel opgelost te zijn en we kunnen verder. Dit kleine incident toont duidelijk aan dat er nog te veel corruptie is in dit land.

Dan nog een tankstop. Dat is heel normaal, maar toch vreemd dat de chauffeur nu al moet tanken na een rit van slechts enkele uren. Meestal beginnen chauffeurs van touringcars hun klus met een volledig gevulde dieseltank. Maar even tanken dus, kunnen we ook uitstappen om de benen te bewegen. Je zou verwachten dat de chauffeur betaalt met een bankpas van de zaak. Merkwaardig vinden we het dat hij op het moment van afrekenen een flink pak bankbiljetten tevoorschijn haalt en contant betaalt. Zou die flinke stapel bankbiljetten zijn voorraad smeergeld zijn?

Ergens in de middag rijden we het plaatsje Mompox binnen, het lijkt meer op een groot dorp. Moeizaam manoeuvreert de bus zich door smalle straatjes en stopt ten slotte op een pleintje vlak bij de Magdalenarivier. Het is onduidelijk hoe we in het hotel ondergebracht gaan worden. Door de

samenstelling van de groep met tien singles en vijf stellen zijn er dus vijftien kamers nodig. Het plan is: de stellen in hotel Casa Amarilla en de singles in hotel San Rafael. Beide hotels liggen vlak bij elkaar, dus dat hoeft geen probleem te zijn. Met de negen andere singles ga ik met bagage naar hotel San Rafael. Daar blijken toch geen tien kamers te zijn, dus er dreigt een probleem. Bijna schiet Yvonne in de stress, maar dan toch is er een oplossing: in beide hotels een aantal stellen en een paar singles, dan lijkt het te passen. Zodoende wandel ik dan toch

met de bagage terug naar Casa Amarilla. Helaas dan geen zwembad vlakbij. Zou wel lekker geweest zijn, want het is hier behoorlijk warm, temperaturen omstreeks de dertig graden.

Casa Amarilla is een mooi hotel in koloniale stijl, met de kamers gelegen rondom een groene binnentuin. De kamer vind ik wat spartaans, zo mis ik een tafeltje en een stoel, maar de airco en de ventilator aan het plafond doen het uitstekend. Merkwaardig is de kamersleutel die iedereen krijgt. Het is een groot ding van roestig metaal, lijkt het wel. Het is het type sleutel dat je in een oud kasteel zou verwachten. Echter, het is een loper. Deze sleutel lijkt op alle kamerdeuren te passen. Waarom

zou ik mijn kamer dan nog afsluiten? De toegangsdeur van het hotel zelf lijkt altijd op slot te zijn en wordt steeds geopend door een altijd aanwezige receptionist.

Snel na het betrekken van mijn kamer ga ik op verkenning in het dorpje Mompox. Ik dwaal een beetje door de straten met voornamelijk witte huizen, maar vind op dit moment nog geen gezellig plein of iets dergelijks. Langs de rivier dan, daar is een boulevard die netjes aangelegd is met een aantal restaurantjes en terrasjes. De meesten lijken gesloten, of hebben geen enkele bezoeker. Toerisme lijkt hier nauwelijks aanwezig. In mijn reisboek wordt Mompox beschreven als 'een parel die nog ontdekt moet worden'.

's Avonds gaan we gezamenlijk eten, zo is het voorstel. Omdat ik zelf nog niet direct een prettig restaurant ontdekt heb, ga ik dit keer met de groep mee. Met een iets kleinere groep dan normaal komen we terecht bij een vrij groot restaurant aan de boulevard. De ober die buiten staat, leidt ons naar binnen, dieper het restaurant in en wijst ons twee grote tafels in de patio. De ventilatoren worden aangezet en op de tafels gericht, zo is er direct een aangenaam klimaat. Omdat de groep nu iets kleiner is en omdat we over twee tafels verdeeld zitten, is de herrie nu minder. Zelfs blijkt het nu mogelijk om een gesprek met mijn tafelgenoten te voeren. Van de menukaart kies ik de specialiteit van het huis: 'arroz del puerto' en die smaakt bijzonder goed.

Vrij vroeg word ik gewekt door het gebabbel van de dames die in de keuken bezig zijn voor het ontbijt. Het is een open keuken en gelijk de ontbijtruimte die grenst aan mijn kamer. Aan vroeg opstaan heb ik geen hekel, dan kan ik ook heel rustig en lang ontbijten. Wel valt het me op dat het licht in de kamer het niet doet. Geen probleem als ik de houten luiken voor het raam opendoe, dan is er voldoende daglicht. Bij het ontbijt bij de dames in de keuken krijg ik de onvermijdelijke vraag hoe ik mijn eieren wil: “Gebakken of als roerei?” Er is koffie en het gebakken ei wordt gebracht met een paar sneden brood. In de keuken is er ook geen elektriciteit, maar men kan op gas koken. Opeens brandt het licht in de keuken weer en de volgende lading brood in het mandje is geroosterd.

Samen met twee andere singles ga ik verder met de verkenning van dit dorpje dat een onontdekte parel dient te zijn. Vanochtend is het nog niet warm, bijna voelt het fris en het is bewolkt. We zien zelfs donkere wolken, er dreigt misschien regen. Nu lopen we verder door op de boulevard langs de rivier dan gisteren en opeens ziet alles er veel gezelliger uit. Nu ontdekken we wel pittoreske pleintjes en karakteristieke kerken. Opvallend in het winkelaanbod is het aantal juwelierszaken en drogisterijen. Er lijkt hier op deze dinsdag een soort van zondagsrust te heersen, terwijl het een werkdag is en al veel later dan acht uur. In plaats van werkende mensen zie ik veel luierende mannen buiten op stoeltjes voor hun huis of op een terras zitten. Er worden goederen per tuk-tuk, fiets of bakfiets vervoerd. We worden gegroet door iedereen die ons op de fiets passeert. Vriendelijke mensen hier.

De donkere wolken waren een waarschuwing. De lucht wordt nog donkerder en er vallen nu echt aanzienlijke regendruppels. Met snelle pas keren we terug naar de boulevard waar we in onze herinnering een terras met overkapping gezien hebben. De regen valt nu met grote dikke druppels. Net op tijd bereiken we de schuilplek van het terras, een terras overdekt met doeken. We zijn niet de enigen. Aan een paar tafels zit een stel van de luierende mannen. Er is nog een tafel vrij die een beetje droog onder de zeildoeken staat. Door die tafel en de stoelen een beetje te verschuiven kunnen we gaan zitten op een plaats waar het regenwater niet door het doek lekt. De reparaties van het zeildoek met duck tape zijn blijkbaar niet volledig uitgevoerd. Het lukt om drie koffie te bestellen voor de prijs van vijftig cent per kop, omgerekend naar euro's.

Het weer is opgeklaard, het is droog en de zon schijnt weer. Dat lijkt ook het moment te zijn dat het dorp echt tot leven komt, maar pas na tien uur. We kunnen weer verder wandelen door het dorp langs leuke pleinen en pittoreske kerkjes. Spontaan komt het idee op om de begraafplaats te gaan bekijken. Gisteren hadden we de tip gekregen dat die begraafplaats heel mooi en bijzonder zou zijn. Het is een paar minuten lopen en aan de rand van het dorpje vinden we dat kerkhof gemakkelijk. Er is werkelijk niets te veel gezegd over deze plaats. Het schouwspel

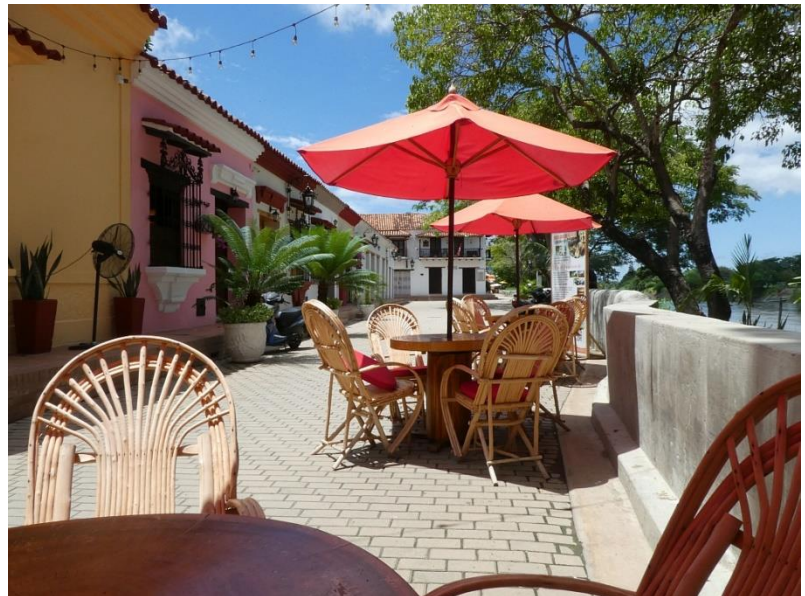
begint al bij de witte marmeren poorten en als we dan verder lopen is het een aaneenschakeling van keurig onderhouden graven met glanzend witte marmeren gedenksteden. Heel bijzonder is de

kattenfamilie die er woont. Ter linkerzijde van een der poorten zien we tientallen katten en katjes in alle leeftijden en kleuren. Blijkbaar worden ze hier verzorgd, want alle katten waren aan het eten uit voerbakjes. Alles heel traag en rustig, zoals dat op een begraafplaats hoort.

Op de terugweg, richting het hotel, haal ik bij een broodjeswinkel, oftewel een panadaría, een zak met lekkere broodjes. Bedoeld voor een gemakkelijke lunch voor straks. In mijn reisboek lees ik over Mompox: 'Santa Cruz de Mompox, beter bekend als Mompos of Mompox, is een wonderschoon en tropisch heet koloniaal stadje aan de Magdalenarivier, omgeven door water. In 1995 kwam de stad op de UNESCO Werelderfgoedlijst te staan en wie Mompox bezoekt, begrijpt direct waarom: het lijkt onaangetast door de tijd. Sinds koloniale tijden zijn er maar een paar straten bijgekomen. In het centrum wonen ongeveer tienduizend mensen. In de avonden, als het wat is afgekoeld en de stad tot leven komt, zetten de 'mompositos' hun schommelstoelen voor de deur om vandaar het leven te aanschouwen.' Nu ik een halve dag in dit stadje vertoefd heb, geloof ik het helemaal. Nu is het tijd voor een korte pauze in het hotel.

's Middags na twaalf uur, als de donkere wolken verdreven zijn, keert de tropische hitte terug. Op de terrassen worden enorme ventilatoren buitengezet om de klanten te koelen. Ik strijk neer op een terras bij café Nieto aan de boulevard en de kelner zet direct een mega-ventilator aan en richt die op mij. Dan maak ik duidelijk dat ik liever geen ventilator wil, het maakt te veel lawaai. Een koffie bestellen dan maar. Mistroostig schudt de kelner zijn hoofd, nee op dit moment hebben ze

geen koffie. "Geeft u dan maar een Coca-Cola," zeg ik. De man knikt en gaat naar binnen om de bestelling te halen. Snel is hij weer buiten. "Nee Coca-Cola is er niet, wil je dan een Cola Zero?" Het maakt me niet zoveel uit, ik vind het goed en even later zit ik met een flesje Cola Zero en een glas onder een parasol en observeer het leven aan de boulevard pal aan de rivier. Het is een prachtige idyllische plek hier aan het water. Het is zo warm dat ik inwoners zie voorbijkomen die met een doek over het hoofd lopen of

mensen die zelfs een capuchon dragen. Dat alles voor bescherming tegen de brandende zon. Ongeveer op het moment dat ik mijn flesje Cola leeg heb, verschijnen er twee nieuwe bezoekers op het terras. Het zijn twee Colombiaanse dames en ze kiezen de tafel naast die van mij. Ogenblikkelijk wordt de enorme ventilator aangezet en bijgesteld zodat die op de tafel van de dames gericht staat. Het ding geeft zoveel wind, dat de bladzijden van mijn boek zich vanzelf omslaan. Het ding maakt ook een flinke herrie. Om dat lawaai te compenseren wordt de muziek harder gezet. Het is nu gedaan met de idyllische rust aan de rivier. Tijd voor mij om de rekening te vragen en op te stappen.

De belangrijkste redenen om Mompox in de reisroute op te nemen zijn blijkbaar: kennismaking met deze onontdekte parel en een boottocht bij avond op de Magdalenarivier. Het wordt een tocht waarbij we een zonsondergang gaan meemaken, dus daarom vertrekken we pas laat in de middag. Om drie uur verzamelen we ons in hotel Casa Amarilla voor het gezamenlijke vertrek naar die boottocht. De kapitein van de boot van de onderneming, Fredy Tours, haalt ons op vanuit de lobby. Via de boulevard wandelen we naar de plaats waar de boot aangemeerd ligt. Eerst klimmen we over een stenen muurtje en dan langs een stenen trap naar beneden waar de boot in de rivier ligt

te wachten. Het is een lange boot met ongeveer tien bankjes en aangedreven door een buitenboordmotor. Aan de oevers is te zien dat het waterpeil in de rivier erg laag is. De laagstaande zon is nog fel en daarom heeft men een oranjekleurige overkapping gespannen over de bankjes. Het doek van die overkapping is net iets te krap en daarom is het trekken en duwen aan het doek om de schaduw op de juiste plek te krijgen.

We varen eerst een eindje over de brede rivier, waar we precies naar toe gaan is niet gezegd. Langs de oevers, in de begroeiing van de oevers en in de bomen, zien we talrijke vogels. De vogelkenner, met de camera met de enorme telelens voorin de boot, is druk bezig met het fotograferen van al die vogels in de bomen en de watervogels die op één poot vlak langs de oever staan. Dan gaat het rechtsaf een smalle en zeer ondiepe zijtak van de rivier in. Er is een dichte begroeiing vlak boven het wateroppervlak. De assistent voor op de boot peilt regelmatig met een stok de waterdiepte, of hij gebruikt de lange stok om de boot af te duwen van de oever. Het is ook hier duidelijk dat het waterpeil lager dan normaal is. Omdat dit een rustiger deel van de rivier is en omdat we zeer dicht langs de kant varen, worden de dieren die we zien talrijker. We zien nog meer vogelsoorten, leguanen van meer dan een meter, hagedissen en watervogels. De vogelspotters hebben het druk.

Er zijn voor deze boottocht kaaimannen beloofd. Ergens diep in de vegetatie wordt door de bootsmannen een kaaiman gespot. Het is nauwelijks te zien, daar ergens tussen de donkere takken moet dat beest ergens zitten. Men probeert foto's te maken, maar ik zie slechts iets heel vaags in het donkere water. Ondertussen gaan de blikjes bier, flessen cola en bekertjes wijn rond op de boot. Beter gezegd, ze worden van achteren naar voren doorgegeven. Het landschap wordt langzaam meer open en met minder dichte begroeiing. Nu zien we ook koeien en paarden langs de rivieroever. Bij enkele huisjes die we passeren, zwaait de boerenbevolking vriendelijk naar ons.

De zon is al aan het dalen en de koers wordt verlegd voor de terugkeer naar de brede Magdalenarivier, om vanaf daar de zonsondergang te zien. Inderdaad, het wordt een mooi roodkleurende hemel, maar zonder interessante voorgrond zou een foto ervan saai zijn. Bovendien zijn foto's gedoemd tot mislukken, vanwege de bewegingen van de boot. Ik maak daarom geen enkele foto vanaf de boot. Hoe zouden de foto's van die vogelspotter met die lange telelens gelukt zijn? Bij donker komen we aan bij een andere kade en met een trap die gemakkelijker te beklimmen is. Het was een mooie tocht van ruim drie uur en waar we veel van de natuur en in het bijzonder het dierenleven hebben gezien.

Vanwege de verjaardag van reisbegeleidster Yvonne, eten we deze avond gezamenlijk bij restaurant El Fuerte, gelegen pal naast mijn hotel Casa Amarilla. Het is een sfeervol restaurant, gespecialiseerd in pizza's en dat is bijzonder: met klassieke muziek op de achtergrond. We zitten op een patio, bijna in de openlucht en de stemming is uitstekend. De bediening is perfect en de pizza's komen met de regelmaat van de klok uit de oven en op de tafel. Een vervelend incident is dat een van de reisgenotes tijdens het eten onwel wordt. In eerste instantie lijkt het ernstig te zijn. Er is een dokter in het gezelschap, die zich onmiddellijk met de zieke bezighoudt en Yvonne is druk met het regelen van kussens om de zieke comfortabel op de grond te laten liggen. De stemming aan tafel is omgeslagen in rust en medeleven. Omdat de toestand niet lijkt te verergeren en de anderen toch niets aan de situatie kunnen doen, eten we ons bord leeg en rekenen bij de kassa af. Mijn kamer is vlakbij en daar pak ik mijn tas alvast in voor het vertrek van morgen.

Woensdag 27 september 2023 – Van Mompox naar Cartagena

Bij het ontbijt blijkt dat de dame die gisterenavond in het restaurant onwel werd, nu geheel hersteld is, horen we van haarzelf als ze aan de ontbijttafel in de open keuken verschijnt. Dat is voor iedereen een zorg minder. Voor de reis naar de laatste plaats op de route, Cartagena, wordt een reisduur van zes uur verwacht, zonder interessante tussenstops. Tweemaal maken we een toiletstop, de ene keer bij een tankstation en de tweede keer bij een tolpoort. Nauwelijks interessant dus. Tegen de middag volgt er ook nog een lunchpauze bij een restaurant langs de weg. Omdat het gebouw aan de voorkant geheel open is, horen we veel lawaai van het voorbijrazende verkeer. Ook door de herrie van de ventilatoren is het rumoerig. Het systeem van bestellen is hier zeer onduidelijk en chaotisch. Aan de ene balie wat bestellen, er is geen menukaart, en de bestelling wordt door een luikje aan de keuken geroepen. Vervolgens dan aan de andere balie betalen. Ik bestel twee empanada's die al in een vitrine klaarliggen. Er zijn reisgenoten die een complete maaltijd bestellen. Het is ook in dit restaurant dat de tweede verjaardagstaart voor Yvonne aangesneden wordt. De tweede? Ja, de eerste taart was door Yvonne zelf geregeld en die hebben we gisteren op de boot opgegeten. Deze tweede taart is een paar dagen geleden al gekocht door de 'feestcommissie' en heeft al een hele reis van koelkast naar koelkast meegemaakt. Het personeel in het restaurant is behulpzaam met het verstrekken van bordjes en vorkjes.

Door de weinige stopplaatsen onderweg zijn we al om half vier in de middag in Cartagena. Het hotel Villa Colonial voor de komende drie dagen, ligt in de wijk Getsemani aan de smalle straat Calle 30 met druk doorgaand verkeer. Hoewel het een straat met eenrichtingsverkeer is, loopt het verkeer contant vast en wordt er onnodig veel getoeterd. Dit hotel heeft ook een zwembad op het dak, maar dat is zo klein en ondiep dat je het nauwelijks een zwembad kunt noemen.

In mijn reisboek lees ik over Cartagena: 'Het is in de laatste decennia een zeer populaire toeristische bestemming geworden en het tekent de stad zeer zeker. Maar het is ook nog altijd de enigszins rauwe havenstad die het altijd is geweest. Cartagena is de hoofdstad van het departement Bolivar en heeft een miljoen inwoners. De naam Cartagena de Indias, die nog altijd wordt gebruikt, diende in de koloniale tijd om onderscheid te maken met de Spaanse stad Cartagena waarnaar de Colombiaanse havenstad is genoemd. Het weer in Cartagena is het hele jaar hetzelfde, met temperaturen tussen de vierentwintig en tweeëndertig graden.'

Na een opfrisbeurt ga ik op verkenning in de wijk Getsemani en het oude centrum. Het is hier in deze stad aan de kust extreem warm. Zodra je uit de koelte van het hotel stapt, begint het zweet

je al over de rug te lopen. Dicht bij het hotel is er een zijstraat die alleen voor voetgangers bedoeld is en afgesloten is voor verkeer. Deze straat lijkt het uitgaanscentrum van de wijk te zijn met vele cafés, bars en restaurants. Misschien is daarom deze gezellige straat versierd met gekleurde vlaggetjes. Eigenlijk zoek ik een leuke plek voor een kop koffie, maar door het hete klimaat schijnen er geen terrassen te zijn. Alleen binnen in de koelte van airco's en ventilatoren wordt er koffie geschonken, dat vind ik minder plezierig.

Via het park loop ik naar het historisch centrum, omgeven door een dikke stadsmuur, alsof het een vesting is. Dit centrum is zeer toeristisch, gidsen leuren met aanbiedingen voor tours en activiteiten. Traditioneel geklede dames in de kleuren van de nationale vlag en met fruitschalen op het hoofd, staan te wachten totdat een toerist een foto van ze maakt. Dan kunnen ze hun fooi opstrijken en dat is dan ook de verdienste van deze dames. Het lijken allemaal toeristen uit Colombia te zijn, nauwelijks spot ik andere nationaliteiten. Ook hier vind ik het te druk, zeker op dit spitsuur in de middag, en heb nog steeds geen leuke koffiezaak gevonden. Ongetwijfeld zal ik die later wel vinden, als ik de stad beter leer kennen. Voor nu ga ik terug naar het gezellige straatje, vlak bij het hotel, op zoek naar een avondmaaltijd.

Mijn aandacht gaat uit naar het kleine restaurantje met de naam: 'Este es el punto', waar ik alleen maar de lokale bevolking aantref. Hier eet ik een stevig maal met soep vooraf en een glas cola voor de prijs van 17000 peso's, zeg ruim vier euro. Daarna ga ik terug naar de hoofdstraat, Calle 30, waar het hotel gelegen is en ik passeer een ander zaakje. Bij de deur zit een dame op een kruk en aan haar vraag ik of ze hier koffie hebben. "Natuurlijk," zegt de dame en ze nodigt mij uit om binnen te komen. Hier krijg ik uiteindelijk mijn gewenste kop zwarte koffie.

Donderdag 28 september 2023 – Cartagena

Het is zeven uur en als ik mijn kamer op de tweede verdieping verlaat, hoor ik een etage hoger Spaanse stemmen. Dat zijn vast en zeker de dames die het ontbijt klaarmaken. Boven op het dakterras vind ik inderdaad de gedekte tafels, in de schaduw en met draaiende ventilatoren. Weer krijg ik de standaardvraag hoe ik mijn eieren wil hebben, gebakken of als roerei. Dan verschijnt er heel snel een schaalje fruit, twee sneetjes toast en mijn roerei met uien en tomaat. De koffie kan ik dit keer zelf tappen aan de bar. Ik ben de eerste van de groep, zoals gewoonlijk, en langzaam komt daarna de rest van de groep ook de trap op. Ik tap nog een kop koffie.

Voor vanochtend staat er een stadswandeling met een gids op het programma en daarom verzamelen we ons om negen uur in de hal van het hotel en worden voorgesteld aan Iris, de mevrouw die ons door de stad zal gaan leiden. Allereerst gaat de wandeling door de wijk Getsemani. Ze geeft in haar rondleiding veel nadruk op de graffiti op de muren en legt de diepere betekenis uit. Het zijn net zoals in de andere grote steden ware kunstwerken van echte kunstenaars. Het is op de ochtend al zeer warm, na enkele minuten buiten druipt het zweet al over ieders lichaam. We zoeken daarom steeds een plekje in de schaduw tijdens het luisteren naar de uitleg van gids Iris. Alles in deze wijk is heel kleurrijk en door alle bonte kleuren vergeten we soms om goed op het verkeer te letten. Dan is het Iris die slechts met een handgebaar het verkeer laat stoppen, zodat we de straat kunnen oversteken of ongehinderd een foto van een muur vol graffiti kunnen maken.

Steeds roept ze keihard: "This way please!" als de groep dreigt af te dwalen. "En straks gaan we op een hele leuke plaats koffiedrinken," belooft ze een paar maal.

Het tweede deel van de wandeling gaat door het historische centrum. Wanneer we eenmaal de poort in de stadsmuur gepasseerd zijn en op het uitgestrekte Plaza del Coches staan, kost het nog meer moeite om de groep bij elkaar te houden. "This way please!" Er is hier ook zoveel te fotograferen. Na het doorkruisen van enkele straatjes en pleintjes belanden we dan toch bij de beloofde koffiestop. Het blijkt een zeer exclusief café te zijn, waar men zeer speciale koffie serveert en ook de keuze biedt uit zeer speciale

Het oudste café van Cartagena

manieren van koffie zetten. De prijzen hier zijn ook zeer speciaal en zeker bovengemiddeld.

Nog een half uurtje verder sjokken langs pleinen en belangrijke gebouwen in het oude centrum en dan is daar het einde van de geleide wandeling. Weer terug op het Plaza del Coche is echt het afscheid van gids Iris en dan krijgt ze ook haar fooi. Met enkele medereizigers loop ik terug richting het hotel. We besluiten nog wat te gaan drinken in 'het café van gisteren', hoewel ik er toen niet bij was, ga ik toch mee. Ik loop mee tot in het gezellige voetgangerstraatje en we staan op het punt om het café van gisteren binnen te gaan. Helaas vind ik het er te rumoerig, door de straatherrie,

de muziek en het geraas van vele ventilatoren. Beleefd neem ik afscheid van mijn collega's en wandel terug naar het hotel voor een siësta op mijn kamer.

Na mijn siësta ga ik rond vijf uur opnieuw de stad in om de zonsondergang te zien. Vanaf de stadmuur zou het beste zicht zijn op de ondergaande zon, lees ik in mijn boek, en daarom zoek ik mijn weg naar Café del Mar, gelegen op die vestingwal. Wat ik wel een beetje verwachtte, het is hier bijzonder druk bij dit café, vanwege het uitzicht over zee en de blik op de ondergaande zon. Het terras is niet toegankelijk zonder te reserveren.

Reserveren en eten was ik niet van plan, dus ik loop een eindje verder over de stadsmuur. Bij een schietgat en een oud kanon vind ik een leuk plekje, vandaar heb ik een redelijk zicht op de zon die nu al zeer laag staat. Op het horloge kijkend en wachtend op de tijd die gegeven wordt voor de zonsondergang, wacht ik op hét moment met fotocamera gereed. Helaas valt de ondergang vanavond tegen. Op het moment dat de rode gloed op zijn mooist zou moeten zijn, verdwijnt de rode bol achter een dikke wolkenluier. Dit gaat het niet worden vandaag, de plaats is goed, maar de ondergang valt tegen. Bij een invallende schemer wandel ik terug naar de wijk Getsemani.

Ook deze avond besluit ik weer bij 'Este es el punto' te gaan eten. Bij de serveersters zie ik een blik van herkenning. Ik bestel een 'lomo cerdo', maar dit keer wordt er geen soep bij geserveerd. Het bord is goed gevuld, met varkensvlees, gekruide rijst, salade en een halve gebakken banaan. De hoeveelheid is precies goed en kost slechts 16500 peso's, ruim vier euro. De inrichting van dit aardige restaurantje is heel eenvoudig. Er zijn slechts zes tafels, de lampen hangen aan losse draadjes aan het plafond, er zijn voldoende ventilatoren en twee serveersters. Een balie of iets dergelijks is er ook niet. Waar je dat zou verwachten, staat een houten tafeltje waar de administratie en het kassa gebeuren plaatsvinden en de afwas wordt gedaan in een rood plastic teiltje. Eenvoudiger kan het niet en dat bevalt me wel.

Na de maaltijd loop ik verderop in Calle 30 nogmaals het iets luxere restaurantje binnen waar ik gisteren uiteindelijk mijn koffie vond. Deze avond kom ik er weer, ga op dezelfde plaats zitten, maar bestel er nu een nagerecht bij. Er komt een taartje met aardbeien, ijs en slagroom. Maar het smeltproces is al begonnen voor het bordje mijn houten tafeltje bereikt heeft. Tijdens koffie en taart kijk ik door de geopende deuren de hoofdstraat in. Het blijft druk met langzaam voorkruipend verkeer. Opeens passeert een Chiva truck, die verbouwd is tot discobus. Er komt stampende salsamuziek uit, maar passagiers of feestgangers zitten er niet in. Ik schraap de laatste gesmolten slagroom van het bordje en wandel dan de enkele tientallen meters naar het hotel.

Vrijdag 29 september 2023– Cartagena

Een deel van de groep gaat vandaag een excursie van een hele dag maken naar de eilandengroep Islas del Rosario en wel naar het privé-eiland Isla Bela. Dit is nu eens een hele dure excursie als uitzondering en kost omgerekend vijfenzeventig euro. Daarvoor krijg je een geheel verzorgde dagtocht naar een luxe all-inclusieve resort. Ik heb besloten om niet mee te gaan, want ik ben nu eenmaal in Cartagena en ik wil deze dag gebruiken om de stad Cartagena beter te bekijken. Toch sta ik vroeg op, het ontbijt is vandaag op verzoek al vanaf half zeven, niet omdat ik dan het deel van de groep dat vertrekt kan uitzwaaien. Maar wel omdat ik dan vroeg op de ochtend kan zien hoe de stad eruitziet zonder een overschot aan toeristen. Misschien kan ik dan ook foto's maken zonder dat er steeds mensen hinderlijk in beeld staan.

Al om kwart over zeven vertrek ik naar het historische centrum en loop grotendeels dezelfde route als gisteren bij de begeleide rondwandeling. Een aantal foto's die ik gisteren gemaakt heb, kan ik nu op dezelfde locaties opnieuw maken zonder mensen en met het voordeel van een andere stand van de zon. De pleinen die gisteren druk bevolkt waren, zijn nu grotendeels verlaten. Ik was niet de enige met dit plan. Ergens in het centrum kom ik nog een medereiziger van de groep tegen met zijn spiegelreflexcamera om de nek.

Enthousiast laat hij mij zien welke foto's hij deze ochtend gemaakt heeft en die nu beter gelukt zijn.

Na een koffiestop bij een zaakje van de koffieketen van Juan Valdez, ga ik nogmaals op verkenning in de wijk Getsemani. Ondanks dat het nog steeds vroeg is, loopt het zweet mij al over het lijf, vanwege de tropische hitte. Op een pleintje dat ik eerder voorbijgelopen was, vind ik dan toch een terrasje met een leuk uitzicht. Om het uitgezwete vocht aan te vullen, bestel ik een Cola. Het glas Cola wordt gebracht met een overdaad aan ijsblokjes. Enigszins uitgeblust van de wandeling kom ik hier tot rust. Dit is een mooie plek om het leven op het pleintje hier tegenover te observeren.

Ik zie een fruitverkoper die zijn kar tooit met een parasol in de kleuren van de vlag van Colombia. Een hoedenverkoper met een kar afgeladen met sombrero's heeft nog geen klanten. Dames in de traditionele klederdracht kunnen op verzoek poseren voor een foto tegen een zeker bedrag. Een groepje toeristen maakt er gretig gebruik van. Met gelach en uitbundigheid worden er kleurrijke groepsfoto's samen met de Colombiaanse dames gemaakt. Ook op dit pleintje is er een T-kruising voor het gemotoriseerd verkeer. Een continue

stroom voertuigen passeert dit punt, luxe automobielen, gele taxi's en handkarren. Als een wagen even twijfelt, linksaf of rechtsaf en stopt voor een moment, of een taxi zijn passagiers laat uitstappen, klinkt er een onnodig en ongeduldig getoeter in alle toonsoorten. De obers van het café waar ik zit, staan in de deuropening en zien het in berusting aan, met de handen op de rug. Nog eenmaal loop ik door het smalste straatje van de wijk Getsemani en dan zet ik koers naar het hotel voor een siësta.

Na een rustperiode van enkele uren, durf ik het aan om me opnieuw in de drukte van de stad te begeven. Eerst een nieuw flesje water kopen, dat ik geheel met losse muntjes kan betalen om wat gewicht in mijn portemonnee kwijt te raken en ook omdat het einde van de reis nadert. In het voetgangersstraatje met de vlaggetjes, staan de serveersters alweer, of nog steeds, buiten te zwaaien met de menukaarten. Dit om toeristen te lokken, maar ook om zichzelf koel te wuiven. De resterende tijd tot aan het slotdiner zit ik uit bij een café met de naam Coffee Lovers in de

hoofdstraat Calle 30. Buiten zie ik de voortdurende stroom verkeer en hoor het ongeduldige claxonneren als er ook maar enig oponthoud is. Ik had vandaag nog het fort op de heuveltop, net buiten het centrum van de stad kunnen bezoeken. Bijna had ik het gedaan, was zelfs even die richting uitgelopen, maar besloot vanwege de enorme hitte op dat middaguur terug te gaan. Nu met het laatste gemeenschappelijke diner vanavond nog in het vooruitzicht, besluit ik dat ik nu genoeg gezien heb van de stad Cartagena.

Traditioneel bij een groepsreis wordt het een gezamenlijk slotdiner op de laatste avond. Op initiatief van de reisbegeleidster is daarvoor het restaurant Lunatico gereserveerd. Het is meer dan alleen een restaurant, volgens de website is het een 'ervaring'. Men kan er ook terecht voor een kookworkshop, chocolade proeven of een proeverij van Colombiaanse bieren. Iedereen heeft zijn beste kleding aangetrokken en in afwachting totdat iedereen compleet is, wachten we in de relatieve koelte van de lobby. Het pand van Lunatico ligt heel dicht bij het hotel en we kunnen er in vijf minuten lopend naar toe. Al van dit kleine stukje lopen raken we al bezweet. Aangekomen bij Lunatico worden we verwezen naar de tweede etage. In een ruimte geheel geïsoleerd met glazen wanden rondom, staat onze gereserveerde tafel voor eenentwintig personen. We hadden de hoop dat het binnen enigszins koel zou zijn, maar als we de ruimte binnenstappen worden onze

verwachtingen overtroffen. Het is alsof we een reusachtige koelcel binnen stappen. Niet koel, maar koud, zo voelt het in eerste instantie aan. Later zullen we wennen aan de kunstmatige temperatuur hierbinnen. Dit is een van de luxere restaurants, dat blijkt ook wel als de menukaarten uitgedeeld worden. Er staan exotische gerechten op als hoofdmaaltijd, zoals zeebaars, inktvis en kreeft met bijbehorende prijzen. Hoewel ik het best zou kunnen betalen, heb ik geen zin in dit buitenissige zee voedsel. Gelukkig staat er ook nog een hamburger op het menu, wel met rum, bacon, uien en patat. Dat lijkt me een redelijk alternatief, er zijn meer mensen aan tafel die voor de hamburger gaan. De glazen wanden geven een goede isolatie voor het tropische klimaat buiten, maar zorgen ook voor een slechte akoestiek. Daardoor is de herrie van eenentwintig mensen die met elkaar in gesprek zijn enorm.

Zo'n slotdiner is ook het moment voor het overhandigen van de collectieve fooi van de groep aan de reisbegeleidster. Gelukkig heeft een tweetal de afgelopen paar dagen het initiatief genomen voor een inzameling in de groep, een enveloppe gezocht en om deze avond de 'enveloppe met inhoud' te overhandigen. Natuurlijk begeleid met een kleine speech vol met anekdotes en dankbetuigingen. Het hoort dan ook bij het ritueel dat vervolgens de reisbegeleidster nog een woordje spreekt. Yvonne zegt in haar toespraakje dat ze vanaf de eerste dag al wist dat dit een zeer homogene groep zou worden en dat is wel bewezen in de afgelopen drie weken, vindt ze. Iedereen was altijd keurig op tijd, iedereen was erg aardig en zorgzaam voor elkaar en ze zal nog vaak aan deze reis terugdenken, belooft ze. Applaus volgt en iedereen is gelukkig met deze slotwoorden.

De bediening bezorgt de eerste gerechten, dat gaat een beetje stuntelig, ze hebben moeite om de juiste borden bij de juiste personen te bezorgen. De rumoerigheid in het zaaltje speelt daarbij zeker een rol. Als iedereen zijn bestelde maaltijd eenmaal heeft, keert de rust terug. De hamburger die ik krijg is een beetje aangekleed met minimale garnituren. Het is voedzaam, maar zeker niet de beste maaltijd die ik in Colombia heb gehad. Voor de laatste keer doen we een poging om te betalen, ieder voor zich. De efficiëntie bij dit spel is ver te zoeken bij het bedienend personeel. Als laatste wacht ik nog op mijn wisselgeld, daarom loop ik zelf maar naar de kassa, in de hoop dat te bespoedigen. Het blijkt dat ze niet het juiste kleingeld hebben om gepast terug te geven. De manager moet eraan te pas komen om toestemming te geven het wisselgeld naar boven, in mijn voordeel, af te ronden. Het ging maar om enkele peso's. Als laatste verlaat ik het pand van Lunatico, samen met een paar medereizigers die de beleefdheid hadden om even op mij te wachten. We lopen terug naar het hotel dat bijna letterlijk om de hoek ligt.

Zaterdag 30 september 2023– Van Cartagena naar Amsterdam

Zo'n laatste dag, met een vliegreis aanstaande, vind ik lastig om zinvol door te brengen. 's Morgens iets later dan normaal opstaan, voor de laatste keer de vraag krijgen of de eieren gebakken of geklutst moeten worden en dan extra lang ontbijten. Pas om elf uur moeten we de hotelkamer definitief verlaten hebben, maar ruim voor die tijd voel ik me onrustig worden door de schoonmaaksters die nu al actief bezig zijn in de naburige kamers. Al eerder dan elf uur stal ik mijn bagage in die ene kamer op de begane grond die voor tijdelijke opslag gereserveerd is. Ik loop nog maar eens het hotel uit en ga nu linksaf. Tot mijn verbazing vind ik nu vlak bij het ideale café voor koffie en dergelijke. Het is hier koel en ik installeer me hier een poosje met koffie en houd me bezig met schrijfwerk. Jammer dat ik deze plek niet eerder gevonden heb.

Een uur voor het echte vertrek ga ik terug naar het hotel om daar de tijd af te wachten, totdat een bus onze groep naar het vliegveld zal brengen. In de lobby en de zithoek van dit hotel is geen airco, alleen ventilatoren aan het plafond die pas op verzoek aangezet worden. Die geven onvoldoende koelte en daardoor is het ook beneden in het hotel erg warm. Alleen op de ene kamer die we kunnen gebruiken voor bagageopslag zouden we in de koude luchtstroom van de airco kunnen gaan zitten. Er zijn een paar mensen onder ons die echt niet tegen de hitte kunnen, dus zitten ze tijdelijk in die ene kamer. Totdat de schoonmaaksters ook die kamer willen klaarmaken voor volgende gasten. Alles en iedereen moet uit die kamer. Het duurt dan nog een uurtje voordat de bus ons ophaalt.

Als het moment dan daar is, alles ingeladen in de bus, kijk ik vanachter het raampje van de bus nog eenmaal naar de ingang van het hotel. Daar staat de vriendelijke receptioniste die bijna iedereen kende met naam en kamernummer, nu zwaait ze ons uit. Zodra de bus in beweging komt, sluit ze de beide glazen deuren en vergrendelt de linker. Dat was het dan, dat was Cartagena, nu naar de luchthaven.

In het KLM-vliegtuig wacht mij nog een prettige verrassing. Waarschijnlijk hadden alle groepsleden al van tevoren ingecheckt en een stoel gereserveerd. Dat had ik dus niet gedaan. Het is mijn beurt bij de incheck en bagage afgifte balies. Tegen de medewerker zeg ik dat ik het liefst een stoel aan het gangpad wil. Hij kijkt bedenkelijk en is een poosje met de computer bezig. Dan zegt hij dat het een plaats in het midden wordt. De enige overgebleven optie en ik kan niets anders dan accepteren.

Met de handbagage in de hand schuifel ik een uurtje later door het gangpad in het vliegtuig en bereik mijn rijnummer. De stoel in het midden is inderdaad nog vrij en links én rechts zitten al twee van mijn groepsleden. Dus ik zit bij bekenden. Maar dan nog een extra verrassing, het is een rij met een enorme beenruimte, geen stoelenrij ervoor, maar eerst twee meter niets en dan een schot. Juist door die ruimte zijn er maar liefst twee raampjes. Mijn linker buurman is verbaasd en zelfs een beetje boos. Hij had voor vijfenzeventig euro deze stoel met extra veel beenruimte gereserveerd en ik krijg deze luxe zitplaats helemaal gratis. Kosteloos toegewezen door de medewerker aan de incheckbalie. Mijn buurman begrijpt er niets van. Nu is het echt tijd om naar huis te vliegen en dat doet het toestel ook, precies op de officiële vertrektijd.

Als ik in de toekomst nogmaals naar Colombia zou gaan, dan zou het zeker niet naar Cartagena zijn. Dan zou mijn voorkeur toch naar Bogotá uitgaan, daar was het even wennen aan de drukte van de stad, maar door de hoge ligging is het klimaat daar aangenamer. De grote stad Medellín heeft nauwelijks iets te bieden. Daar zou je alleen heen gaan om het als uitvalsbasis voor de

omliggende plaatsen te gebruiken, of misschien als je heel erg geïnteresseerd zou zijn in het werk van Botero. De kleinere plaatsen zoals Popayán en San Agustín waren interessante steden, leuk voor een kort bezoek, maar niet om er langere tijd te verblijven. Als ik nogmaals een taalcursus zou willen doen in Colombia, dan zou mijn voorkeur echt naar Bogotá uitgaan. Maar dan zou ik wel van tevoren zeker weten dat er een klas is en dat ik niet de enige ben die les komt nemen. Die week met Jimena was een ervaring, maar de volgende keer graag in een klasje.

-- 31 oktober 2023 --

Het kost een paar peso's en dan mag je haar fotograferen